

Anarchistická revue

EXISTENCE

1/2011

**VZDĚLÁNÍ
NENÍ ZBOŽÍ**

cena:
40,-

Pár slov k Akčnímu plánu / Roman Joch
Bojkot, stažení investic a sankce proti Izraeli
Ohlédnutí za volbami / Umělecká guerilla Vila 45
Dobrý zbojník Lucio Urtubia / Emma Goldman

Samospráva pracujících v barcelonské veřejné dopravě / Seattle Solidarity
Nenaříkejte, balkanizujte! / Facebook, policie a další Velcí bratři

vydává Československá anarchistická federace

EDITORIAL

Zdravíme v dalším roce všechny naše čtenáře a čtenářky, kteří si k nám opět našli cestu, i ty, kteří drží v ruce *Existenci* úplně poprvé. Myslíme, že tato anarchistická revue potvrdila svou životaschopnost. Její znovuoobnovení a vlastně celý ročník 2010, během něhož vyšla podle plánu čtyři čísla, byly jakýmsi testem, zda je takovýto formát publikace žádaný a zda ho Československá anarchistická federace (ČSAF) je schopna vydávat v plánovaném rozsahu a periodicitě. Tento dvojí test vyšel v obou případech pozitivně, nic tedy nebránilo tomu, aby *Existence* vstoupila do dalšího roku.

Popravdě řečeno, čekali jsme, především po vydání prvního čísla (1/2010), větší zájem a pozvolný růst nákladu. Během celého roku se však ukázalo, že tento předpoklad nebude naplněn, a tak byl náklad lehce snížen. Velkou rezervu je však třeba hledat v distribučních možnostech časopisu. Sebekriticky je třeba podotknout, že s poměrně vlažným přístupem k distribuci se projekt anarchistické revue setkal nejen v rámci anarchistického hnutí jako celku, ale i v samotné ČSAF. Čest aktivním výjimkám.

Premýšleli jsme tedy, jak ročník 2011 posunout zas o krok dál, aby si *Existence* získala více čtenářů i aktivních distributorů. Ke slovu se tedy dostal nápad nabídnout *Existenci* širšímu anarchistickému, nebo přesněji řečeno antiautoritářskému hnutí. Druhé označení spíše respektuje skutečnost, že někteří jedinci i skupiny a iniciativy, ačkoliv jsou jim anarchistické myšlenky více než blízké a pracují a organizují se zpravidla podle anarchistických principů, nemají nutně potřebu se označovat za anarchisty/anarchistky či anarchistické skupiny.

Několika skupinám a kolektivům jsme nabídli možnost využít prostor naší anarchistické revue k vlastní prezentaci a k informování o problémech a projektech, jimiž se zabývají. Jelikož vyjma *Existence* není v současné době v rámci antiautoritářského hnutí realizován žádný podobný publikační projekt, bylo by bezesporu velmi ochuzující, kdyby tento časopis poskytoval prostor jediné skupině - tedy té, která ho přímo vydává. Stejně jako jsme ročník 2010 věnovali testování životaschopnosti *Existence*, rádi bychom v roce 2011 otestovali možnosti kooperace v rámci hnutí a iniciativ nějakým způsobem nám blízkých či sympatických.

Důležitost podobné snahy o prohubování spolupráce napříč jednotlivými skupinami vyplývá ze skutečnosti, že v posledních letech se mnozí anarchisté a anarchistky vydali od všeobjímajícího aktivismu směry, které jsou jim blízké a na něž se rozhodli zaměřit. Takováto „dělba práce“ a „specializace“ je více než potřebná a posouvá samotné aktivity kvalitativně dopředu. Nese s sebou ale také nejedno úskalí. Tím nejpodstatnějším je, že každá specializace vede více či méně k jisté izolaci. A právě toto úskalí bychom se rádi pokusili tak, jak jen to bude možné, překonat. Je více než potřebné bojovat na více

frontách. Dílčí boje však nesmí probíhat osamocně a bez návaznosti na širší hnutí, které má schopnost vzájemné podpory a projevů účinné solidarity. Jakmile by převládla sobecká mentalita, která lidi nutí, aby se věnovali jen svému úzce specifickému zájmu a na ostatní kašlali, nemá žádný z dílčích bojů velkou šanci na úspěch.

Opustíme-li obzor čistě antiautoritářského hnutí a podíváme-li se na v současnosti velmi aktuální protesty proti škrtům a neoliberálním reformám v různých oblastech, pochopíme, že i zde je nutný společný a solidární postup. Jestliže budou probíhat stávky různých odborových svazů, studentské protesty, a když zapojíme trochu fantazie, tak například i protestní akce důchodců či nezaměstnaných izolovaně, budou velmi slabé, s ničím nepohnou, a jak v úvodním článku ukazujeme, budou elitám jen k smíchu. Společně by se však v ulicích mohly ozvat natolik silným hlasem, že by vládní politiky a byznysmeny jejich smích brzy přešel.

V rámci antiautoritářského hnutí jsme tedy navázali spolupráci s několika subjekty, což se již projevilo v letošním prvním čísle. Pravidelnou rubriku bude mít v *Existenci* Anarchistický černý kříž, který bude přinášet informace o některých kauzách stíhaných či vězněných aktivistů a aktivistek. Doufáme, že pravidelnou se stane i rubrika *Palestina*, kterou si vzala na starost česká pobočka International Solidarity Movement (ISM). V tomto čísle se věnuje hnutí bojkotu, stahování investic a sankcí vůči Izraeli (BDS).

Ke spolupráci na *Existenci* jsme přizvali také Antifašistickou akci (AFA). Jak se bude tato u nás velmi dobře zavedená organizace do přípravy časopisu zapojovat, není zatím zcela vyjasněné a asi nemá cenu to nijak uspěchávat. Uvědomujeme si, že AFA nepravdělně vydává vlastní časopis *Akce!* a navíc články na jejich webových stránkách mají velkou četnost a nemá proto moc cenu je přetiskovat. Nyní jsme se však u jednoho z článků pro přetisknutí přeci jen po vzájemné domluvě rozhodli. Jde o kritiku pojetí lidských práv, tak jak ho prosazuje poradce premiéra Roman Joch. Pro webové stránky je článek příliš dlouhý, a tak předpokládáme, že mnozí uvítají jeho tištěnou podobu, která je mnohem stravitelnější než četba z monitoru obrazovky.

Hlavní téma jsme dlouho vymýšlet nemuseli. Radikální tisícové studentské protesty v Británii a v Itálii - i ten český, poklidný, v řádech několika stovek demonstrantů - nám ho přímo vnutily. Zaměřili jsme se tedy na komercializaci vysokých škol a komodifikaci vzdělávání. Prostor jsme nabídli asi jediné studentské iniciativě, která se věnuje kritice neoliberálního znásilňování školství, Vzdělání není zbožím!

Vedle studentských a odborářských protestů vůči vládní politice škrtů a asociálních reforem se na stránkách *Existence* vracíme také k pražskému plánu na boj proti bezdomovcům a ohlížíme se za některými aspekty komunálních voleb, které se konaly na podzim, a útoky na předvolební propagandu politických stran. Dočtete se také, jaká ocenění si odnesli ti, kteří se starají o ovládnutí našeho soukromí.

V české mutaci přetiskujeme několik zajímavých textů, které vyšly na slovenských webech *utopia.sk* a *priamaakcia.sk*. Podíváme se jejich prostřednictvím na jeden zdánlivě banální spor v americkém Seatlu; Andrej Grubačič nám představí svou knihu o „dvojí balkanizaci“; přiblížíme osudy skutečného anarchistického zbrojníka Lucio Urtubii a ne-

smrtelné myšlenky přední anarchistky Emmy Goldman. V mapování historie anarchistického hnutí se vrátíme zpět do doby španělské sociální revoluce a představíme si fungování samosprávy pracujících v barcelonské veřejné dopravě.

Recenze budou tentokrát věnovány převážně hudebně-politickým zínům, které se orientují na „extrémní“ hudební styly. A i v tomto čísle pokračujeme v dokumentování projektu nástěnných novin A3, určených pro co nejširší veřejnost.

Doufáme, že vás časopis a zaujme a každý v něm najde něco, co ho osloví, inspiruje nebo nějakým způsobem obohatí. Budeme nadále velmi rádi za jakoukoliv pomoc s obsahem a distribucí *Existence*.

OBSAH

- 2 ... Editorial
- 3 ... Politici se opět vysmáli pracujícím
- 4 ... Vykopejte politiky!
- 6 ... Ohlédnutí za volbami
- 8 ... Pár slov k Akčnímu plánu
- 9 ... Vzdělání není zboží
- 10 ... Školné a vzdělání v širším kontextu
- 11 ... Proč nezavádět školné
- 12 ... Co zakrývá údajná reforma vysokých škol?
- 14 ... Demonstrace „Nenech se škrtnout!“
- 15 ... Studenti jsou ti poslední, kdo se bude radikalizovat
- 18 ... Osobní svobody ve společnosti strukturálních nerovností?
- 22 ... Facebook, policie a další Velcí bratři
- 23 ... Noam Chomsky: Quo vadis
- 24 ... Korporace před tribunálem
- 25 ... Bojkot, stažení investic a sankce proti Izraeli?
- 28 ... Nenaříkejte, balkanizujte!
- 30 ... Samospráva pracujících v barcelonské veřejné dopravě
- 32 ... Dobrý zbojník Lucio Urtubia
- 33 ... Emma Goldman - docela současná anarchistka
- 34 ... Vítězství Seattle Solidarity v komunitním sporu
- 35 ... Umělecká guerilla Vila 45
- 36 ... Anarchist Black Cross
- 37 ... A3
- 38 ... Recenze

ANARCHISTICKÁ REVUE *EXISTENCE*

1 / 2011 (v pořadí 19. číslo)

VYDÁVÁ ČESKOSLOVENSKÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE

KONTAKT: CSAF@CSAF.CZ

WEB: WWW.CSAF.CZ

POLITICI SE OPĚT VYSMÁLI PRACUJÍCÍM

Odborové organizace zastupující státní zaměstnance vyhlásily na 8. prosince 2010 stávku a s ní spojená protestní shromáždění ve všech krajích České republiky. Československá anarchistická federace (ČSAF) vyzvala na svých webových stránkách anarchisty a anarchistky, aby stávku a protesty podpořili.

VÝZVA

Proč se ČSAF přidala k podpoře stávky a co si od toho slibovala, vysvětloval zcela jasně text výzvy, kterou zveřejnila:

„Neděláme si iluze o povaze reformistických odborů, ale o ty tady nejde. V první řadě jde o lidi, kterých se mají bezprostředně dotknout škrtý plánované vládou, vzešlou z letošních voleb. Neoliberální útok, který tato vláda v mnoha různých směrech vede proti pracujícím, důchodcům, nezaměstnaným a studentům, je útokem na neprivilegované vrstvy, které se mají uskromnit, zatímco těm nahoře se mají více uvolnit ruce a prostor pro generování zisků.

Myslíme si, že na středečních protestech by anarchisté a anarchistky neměli chybět. I my jsme součástí široké masy neprivilegovaných a jde i o naše životy - jestli budou k žití, nebo se stanou přežíváním od výplaty k výplatě či ve strachu ze zadlužení. Jako zastánci myšlenky vzájemné pomoci bychom měli vyjádřit solidaritu s ostatními stávkujícími.

Korporátní média se budou jako obvykle snažit poštvávat jednotlivé skupiny lidí proti sobě, například pacienty proti „nezodpovědným a sobeckým stávkujícím ve zdravotnictví“. Při stávce nejde ale jen o platy jedné skupiny pracujících, jde i o kvalitu veřejných služeb. Snižování platů ve státním sektoru se promítne i do dalšího stlačování mezd v sektoru soukromém. Měli bychom proto stále připomínat, že jakožto neprivilegovaní jsme všichni na jedné lodi - studenti a pracující; domácí a zahraniční dělníci; pracující a nezaměstnaní, stejně jako důchodci; zdraví a nemocní; zaměstnanci ve státním a soukromém sektoru...

Neděláme si klamné naděje, že středeční stávka a demonstrace něco změní. A to ani v případě, že by na některých místech přerostly v nepokoje, což nepředpokládáme. Po celé Evropě můžeme vidět mnohatisícové protesty, dílčí či dokonce jednorázové generální stávky. Politické a ekonomické elity je však ignorují, v horším případě svou ignoraci doprovodí vysláním represivních složek k pacifikaci demonstrantů, zvláště pak těch, kteří do ulic přicházejí s kritikou kapitalistického systému jako takového. Elity v České republice nejsou jiné, o odborářských protestech se vyjadřují pohrdlivě a výsměšně.

Arogance elit, které si beztrápně protlačují svou neoliberální agendu na úkor obyčejných lidí, je možná do té doby, dokud nepocítí svou zranitelnost. Podle nás je zbraní, která jim může zasadit citelné údery, časově neomezená generální stávka.“

STÁVKA

Podle odborů se stávky zaměstnanců státní a veřejné správy zúčastnilo přes 148 000 z celkového počtu asi 650 000 státních zaměstnanců. Další 190 000 pracovníků prý vyjádřilo stávkujícím podporu. Jak moc tato čísla odpovídají skutečnosti, nejsme schopni posoudit. Jedno je však zcela jisté, účast na protestních demonstracích, které se konaly

ve všech krajských městech a několika dalších, nebyla příliš valná. Ve většině měst se pohybovala v řádu stovek, v Praze, Brně a Ostravě v řádech tisíců.

Protesty měly vesměs klidný průběh, lidé tleskali proslulým odborovým předákům a nesouhlasně pískali při zmínkách o vládních škrtech. V projevech mluvčích zazněla jak kritika vládní politiky škrtů, tak rozčilení nad faktem, že reforma dopadá zas a jen na obyčejné lidi, a ujištění, že touto akcí protesty rozhodně nekončí. Vyjma Prahy se našťásti skoro nikde nesnažili zviditelnit politici opozičních stran.

Na kroky vlády je našťásto mnoho lidí, což je znát v rozhovorech s lidmi jak na ulici, tak na pracovištích. Je tedy otázkou, proč prosincové protestní akce přišlo podpořit tak málo lidí, zvláště po nadějně odborářské demonstraci, která se konala 21. září 2010 a na níž do Prahy dorazilo na 40.000 lidí. Navíc strategie decentralizovaných akcí měla potenciál přilákat daleko více lidí z regionů, kteří si nemohou dovolit cestovat na větší vzdálenosti. Vymluvit se nedá ani na nevhodný čas konání demonstrací - symbolických pět minut po dvanácté, jelikož v Moravskoslezském kraji, kde se dala očekávat účast největší, začaly protestní akce až ve tři odpoledne, aby se mohli účastnit i pracující ze soukromého sektoru, kterým zrovna skončila směna, a také na ně uspokojivé množství účastníků nedorazilo.

VÝSMĚCH

Co se dalo očekávat, i kdyby byla účast na protestech několikanásobně vyšší, byla arogantní reakce vládních politiků a mainstreamových médií, která jsou hlásnou troubou neoliberální ideologie.

Premiér Nečas lidem vzkázal, že nehodlá ustoupit ani o píď, a není důvod mu to nevěřit a myslet si, že větší účast na stávce státních zaměstnanců by jeho rozhodnutí nějak změnila. Odborům se vysmál i prezident Klaus, když označil stávku za směšnou a za ukazování svalů odborů.

Vrcholem rádoby vtipných posměšků a krásnou ukázkou slaboduchého pohrdání obyčejnými lidmi budiž vyjádření senátora za ODS Kubery: „Je to takový nápad využít stávku k něčemu pozitivnímu. Kdyby každý stávkující odvezl z Prahy jednu igelitku sněhu, Praze by to opravdu hodně pomohlo. Stejně ty igelitky potáhnou z těch marketů, takže by tu jednu přidali, cestou z autobusu by to někde na pole vysypali, kdyby náhodou bylo příští rok sucho“. Mainstreamový tisk neopomněl následující den ve svých komentářích myšlenku o stávkujících na nákupu několikrát zopakovat. V *Lidových novinách* jsme si ve sloupku na titulní straně mohli den po stávce mimo jiné přečíst, že „s hysterií hraničící projevy odborových funkcionářů pozoruhodně kontrastovaly se slušností a korektností představitelů vlády.“

Snad si lidé vzpomenu na jejich slušnost a korektnost, než se rozhodnou nadávat na to, že jsou nuceni se zadlužovat; že nemohou dát děti studovat; že se musí přizpůsobovat rozmarům a ponižujícím požadavkům zaměstnavatele; že musí přecházet nemoci v zaměstnání; že se jim snižuje kvalita lékařské péče apod.

SOLIDARITA

Anarchisté v některých městech vyjádřili stávkujícím svou solidaritu, a to především účasti na shromážděních, někde spojenou s rozdáváním letáku *Reformy porazíme jen bojem* od skupiny Kolektivně proti kapitálu, jehož znění jsme otiskli v minulém čísle *Existence*. V den stávky jako projev solidarity odstavila své webové stránky např. Antifašistická akce, místo nich si lidé mohli přečíst citovanou výzvu Československé anarchistické federace.

Za zvláštní pozornost stojí, že v Hradci Králové přišli podpořit odborářskou demonstraci také studenti, jelikož je důležité, aby jednotlivé skupiny společnosti, jichž se vládou prosazované škrtý a neoliberální reformy přímo dotýkají, nevedly své boje odděleně, ale vzájemně se podporovaly. Na filosofické fakultě Univerzity Hradec Králové byl navíc vyvěšen transparent „Stávka! Nenechme se škrtnout“. Podpora stávce byla vyjádřena také na webu iniciativy Vzdělání není zboží!

I přes nulový úspěch této stávky, který se dal očekávat, by nebylo radno opustit sociální bojiště. Doufejme, že odbory se poučí a přijdou s akcemi, které mají šanci zasáhnout politické i ekonomické elity na citlivých místech. Spolu s tím by se ale musela naplnit také očekávání, že lidé pochopí následující - nestačí se spoléhat na to, že za nás někdo něco vybojuje, musíme se snažit vzít svůj díl odpovědnosti k sobě i k druhým a do sociálního zápasu se aktivně sami zapojit.

VYKOPEJTE POLITIKY!

AKCE PROTI PŘEDVOLEBNÍ PROPAGANDĚ

V pátek 15. října 2010 ve 14 hodin začaly komunální volby, někde spojené ještě se senátními. Trvaly dva dny, ale již dlouho před nimi rozjely politické strany své vtíravé propagační kampaně, při nichž se na usměvavé tváře a prázdná hesla snažily nalákat voliče.

Partaje nabízející zas a jenom kapitalismus, ať již natřený na modro, oranžovo, zeleno nebo jak je jinak libo, si uzurpovaly (jak jinak než po kapitalisticku) veřejný prostor a jejich propaganda se podobně jako před volbami do poslanecké sněmovny stala otravně všudypřítomnou. Zatímco lidé chodí ulicemi čím dál více souzeni problémy, jak vyjít s tím, co mají, a jak si (v tom lepším případě) zachovat pracovní místo, z drahých reklam se na ně cynicky culí politici. Není divu, že někoho to znechutí a našťve natolik, že přejde k akci - k útoku na bezduchou předvolební propagandu.

VOLBY. ZASE?

Do boje s předvolební propagandou se dle svých možností (jako již tradičně) pustila i Československá anarchistická federace (ČSAF). Na webu organizace vyšel návrh několika předvolebně-nevolebních samolepek a plakátů společně s úvodním textem vyjadřujícím anarchistický postoj k volbám, u nichž je předem jasné, že nemohou mnoho (spíš nic) změnit.

ČSAF v textu vyzývala: „Pokud jste stejně jako my přesvědčeni, že kořeny našich problémů nepředstavuje jedna nebo druhá politická strana. Pokud jste si také všimli, že životy politiků jsou od těch našich vzdáleny jako Neptun od Slunce, přidejte se k našemu aktivnímu bojkotu každých voleb.“ Mimo jiné bylo v textu reagováno na stále omílaný pravicový předvolební evergreen ohledně nebezpečí zadlužení státu: „Hlavní roli marketingového volebního scénáře hraje magické slovo **DLUH**. Je tomu deset let, co jsme protestovali a mimo jiné poukazovali na to, jak finanční instituce - Mezinárodní měnový fond a Světová banka - zotročují prostřednictvím nekonečně rostoucích dluhů země třetího světa a za pomoci tamní politické elity jejich chudé obyvatele. Dnes řešíme podobný fenomén v našem politickém doličku. Není tomu proto, že bychom se zařadili mezi rozvojové země, ale proto, že dluh je esenciální složkou kapitalismu, ať už nese přívlastek liberální, konzervativní, nebo sociálně demokratický. Proces zadlužování se a obchod s ním je hnacím motorem kapitalistické ekonomiky a účinným bičem na hladovou třídu neprivilegovaných.“

OBĚŠENÍ POLITICI

Pardubičtí anarchisté a anarchistky se v noci z 13. na 14. října „zapojili“ do předvolebního boje svérázným způsobem. Kromě polepení města novými protivolebními samolepkami a vyvěšení transparentu „Vykopejte politiky“ neunikly pozornosti místních aktivistů a aktivistek ani předvolební billboardy, které byly upravovány či ničeny. Nejviditelnějším počinem pak bylo symbolické oběšení figurín v podobě nejznámějších politiků.

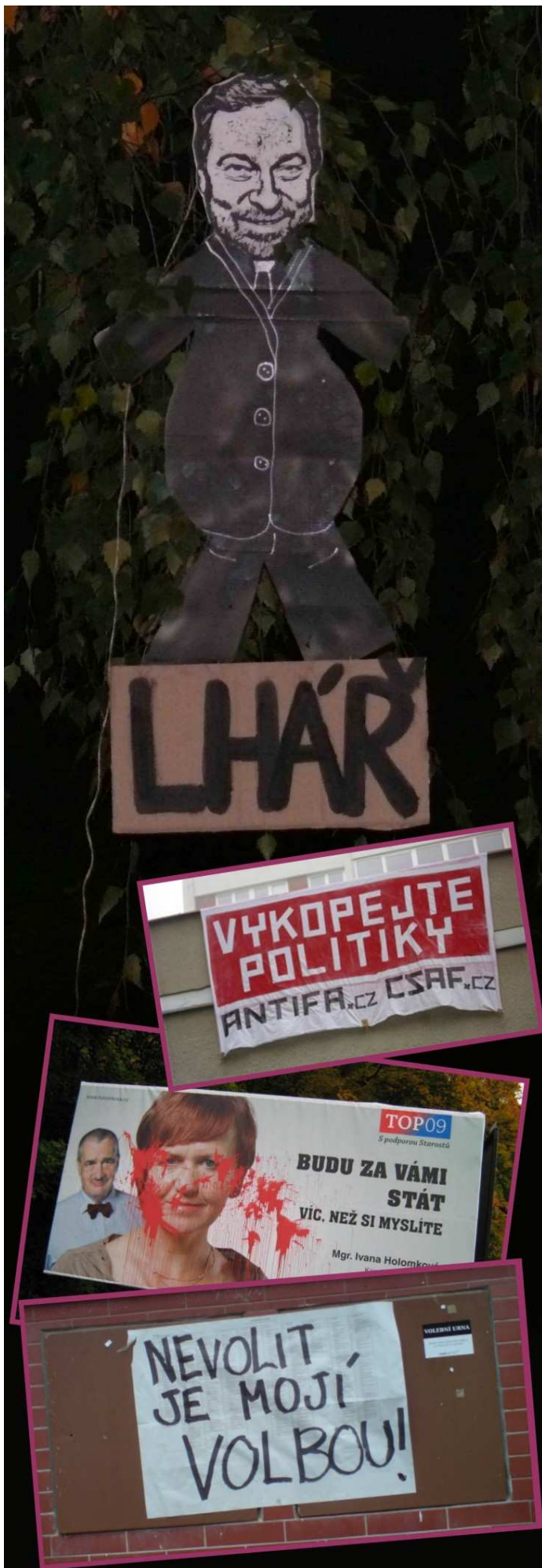
Místní skupina ČSAF - Východ vydala k této příležitosti tiskové prohlášení, ve kterém vysvětluje své postoje k volbám a politikům. K „věšení“ politiků členka místní skupiny říká: „Nejčastěji skloňovanými slovy jsou v letošních volebních kampaních „odpovědnost“ a „dluh“. (...) myslíme si, že politici by se mohli podle svých hesel alespoň pro jednou opravdu řídit a zachovat se odpovědně - inspiraci jím může být třeba naše symbolické oběšení se. Nikdo by je nepostrádal...“

K protivolební akci se ve stejnou dobu přidali i členové a členky ČSAF - Východ v Hradci Králové, Ústí nad Orlicí a Poděbradech. I v těchto městech mohli lidé potkat „oběšené“ politiky a nápisy či barvou upravené předvolební billboardy.

VOLEBNÍ MÍSTNOST UZAVŘENA

V Čáslavi v noci z pátku 15. října na sobotu uzavřeli místní anarchisté symbolicky tři volební místnosti tak, že jejich vchody přelepili nápisy „Volební místnost uzavřena“ a dovětky „Protože volby jsou podvod!“ či „Kdyby volby mohly něco změnit, už dávno by je zakázali!“ Na dvou místech byly symbolicky pověšeni politici, na jejichž figurínách stály nápisy „Politici jsou naše terče“, „Vykopejte politiky!“, „Volby jsou podvod“ a „Utáhneme opasky, víc než si myslíte“. V ulicích byly lepeny protivolební samolepky z nové kolekce ČSAF a na odpadkových koších se objevily nálepky odkazující, že právě to jsou skutečné volební

urny. Nechyběly vlastnoruční přelepky předvolebních plakátů politických stran s nápisy „Volby? Dost drahé divadlo!“ nebo „Svoboda a rovnost se do urny nevolí!“

Přímo v čase voleb se v Trutnově před jednou z volebních místností objevil nápis „Nevolit je mojí volbou!“ a opět nechyběly nevolební samolepky ČSAF.

V Plzni byly zas k vidění plakáty s nápisem „Chceme víc, než si myslíte“, parodující předvolební motto rádobý-nové politické strany TOP09, v níž našly uplatnění staré známé tváře.

ZÁSAH SNĚHOVOU VLOČKOU

Koncem září a začátkem října došlo v Mostě k sérii útoků na předvolební billboardy ČSSD a několika dalších subjektů. K útoku se na alternativních médiích přihlásilo „komando Sněhová vločka“ v Prvním komuniqué *Umělecké guerilly Vila 45*. Operace provedená taktikou „zaútoč a zmiz“ byla úspěšná a jejím výsledkem bylo několik desítek upravených billboardů a jiných propagandistických zbraní nejen ČSSD.

V prohlášení je spoušť na billboardech přirovnána k té, „kterou po sobě v krajině zanechává povrchová těžba uhlí.“ Skupina dále uvádí: „Útok na billboardy vnímáme jako formu odporu proti snahám (nejen) ČSSD rozšiřovat povrchovou těžbu hnědého uhlí na území severních Čech. Nejde nám ale o vyjadřování sympatií k opozičním politickým stranám. Příště to mohou být i ony, kdo se stane terčem našich útoků. Náš boj není stranický! Nejen že je nestranický, ale je také protistranický. Iniciujeme odpor jak proti stranické politice a zastupitelské demokracii, tak proti jejím dopadům, např. v podobě rozšiřování těžby uhlí.“

NEVOLIT JE MOJÍ VOLBOU!

K dalším útokům na předvolební propagandu se přihlásila na svých webových stránkách Antifašistická akce (AFA). Poukázala, že „předražené předvolební kampaně politických stran, které kolonizují veškeré veřejné prostory, jasně ukazují, že jsme si všichni rovni, ale někteří jsme si rovnější, a tak šetřit v době krize budou pouze někteří. A určitě to nebudou kampaně politiků, kterými se nám snaží prodat.“ Na tento fakt se anarchisticky orientovaní antifašisté a antifašistky rozhodli 7. října poukázat kreativní úpravou několika stovek billboardů a jiných reklamních ploch po celé republice, a to jak úpravou sloganů, aby poukázaly na skutečné záměry politiků, tak symbolickou popravou politiků za pomoci červené barvy.

Ve svém prohlášení AFA také uvádí: „Volby společnost rozdělují a činí jednotlivce bezbranné a závislé na převládajícím konceptu parlamentní demokracie, ve kterém musí doufat, že jejich zvolení zástupce je snad podrazí méně než ti předchozí. Musíme být schopni takové uvažování porazit vlastní sebevědomou politickou aktivitou, ve které budeme jasně formulovat naše zájmy a zájmy našich komunit. Musíme si uvědomit, že nikdo jiný než my sami nemůže svojí politiku spolehlivě prosazovat. Nepotřebujeme politické profesionály/aktivisty, kterým svěříme svoje rozhodování, a vůdce, kteří nás povedou k vytoužené společnosti. Potřebujeme vlastní svobodné organizační struktury a vlastní politickou aktivitu.“

INVAZE RŮŽOVÉ ARMÁDY

V noci z 2. na 3. října vzala ztečí desítky pražských billboardů a citylightů tzv. růžová armáda. Akce se zaměřila z velké části na propagandu velkých politických stran, ale neopomenula ani reklamy dalších partají či ty čistě komerční. Na billboardech se objevovaly nápisy jako „Exekuce“, „Určeno k demolicí“, „Zrušeno“, „Zlo“ apod. Útok dominovala především růžová barva. Je jen velká škoda, že i přes rozsáhlost akce se jí nedostalo dostatečné publicity.

Připomeňme, že dvě podobné akce proběhly již na podzim roku 2008, a to na dálnicích D1 a D5 (z Prahy do Brna a Plzně). Anonymní růžová armáda i tehdy za sebou zanechala množství růžovou barvou pomalovaných billboardů a dalších reklam.

POZDRAVY Z LIBERCE

Zajímavým předvolebním počinem, který by jistě neměl zůstat beze zmínky, je písnička *Pozdravy z Liberce*, s níž přišel rapper Lipo a v níž zostrá konfrontoval místní politickou elitu. Začíná verši: „*MLčeli jsme dlouho, nemůžu se na to dívat/ Za ty léta po vás zbyla jenom v zemi díra/ Vaše pravicový pindy, pupek všehomíra/ tlačíte úsměv na billboardu, naskočí vám kýla/ Radnice místo kde má ústředí stavební firma/ Syner tower, Syner palác, trochu Syner špina/ Nechcete nýst za své činy žádnou odpovědnost/ lidi jsou apatický - rovná se spokojenost*“

Někteří se domnívají, že tento song byl jedním z důvodů, proč byla v Liberci na komunální úrovni nakonec místní ODS poražena. Těžko říci, do jaké míry je to pravda, přesto na celorepublikové úrovni vládní strany spíše utrpěly, což může být jedním z projevů nespokojenosti s vládní politikou škrtů a útoku na veřejný sektor.

OHLEDNUTÍ ZA VOLBAMI

JAROSLAV KRÁL

Asi není třeba přikládat komunálním volbám, které se konaly v říjnu, velkou důležitost. Přesto bych se chtěl pozastavit nad dvěma fakty, které s jejich výsledkem souvisely. Prvním je katastrofální výsledek Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS) a tím druhým nespokojenost některých pražských voličů s vytvořením povolební koalice ODS a ČSSD na pražském magistrátu.

NÁCKOVÉ ODEŠLI S NEPOŘÍZENOU

Krátce po zveřejnění volebních výsledků se na webových stránkách DSSS její předseda Tomáš Vandas vyjádřil: „Komunální volby jsme prohráli. To si musíme na úvod přiznat. V letošních volbách je to jen jediný mandát (obec Nový Kramolín), a to je málo. (...) Kde se tedy stala chyba, že to prozatím nevyšlo? Lámu si nad tím hlavu celý dnešní den. (...) Všichni musíme začít od sebe, od zdánlivých maličkostí. Oblékáním počínaje a vystupováním na veřejnosti konče.“

Úvodem se můžeme pobavit úsměvností této úvahy a toho, jaký je tristní výsledek lámání si hlavy předsedy strany, do níž se etablovala velké množství neonacistů. Tato skutečnost byla natolik evidentní, že přímou předchůdkyni DSSS, Dělnickou stranu, zrušil soud pro přílišné napojení na neonacistickou scénu. Méně zábavné ovšem je, když si uvědomíme jednu ze skutečných příčin neúspěchu DSSS. Tou je, jak se nejen já domnívám, fakt, že rasistickou a xenofobní agendu vyfoukly Vandasově partaji některé parlamentní strany. Mezi nimi asi nejvýše vynikli někteří kandidáti ODS a ČSSD.

HNĚDNUTÍ ZPRAVA

Ačkoliv se Dělnická strana stala v posledním roce tou, na niž se ukazovalo prstem a oprávněně byla označována za rasistickou, skryly se za ní možná trochu překvapivě (nebo naopak předvídatelně) některé ostatní strany, jejichž kandidáti vytáhli do předvolebního zápolení s populistickými hesly plnými xenofobie

a útoků na tzv. nepřizpůsobivé - bezdomovce, nezaměstnané, narkomany, Romy apod. Nehledě na totalitně zaznívající volání po více kamerách v ulicích.

To, že na tuto strunu hráli někteří kandidáti za ODS, moc nepřekvapí. OSD hájí (a moc to ani nezastírá) především zájmy těch movitějších. A v jejich zájmu jistě není potkávat ve městě, ať již skutečně, nebo jen s připuštěním té možnosti, podobné „živly“. Je to prostě proti estetickému citění elit. A pro ty na nižších příčkách sociálního žebříčku, kteří mají strach postavit se těm, kteří skutečně mohou za jejich zhoršující se sociální situaci, se tak nabízí obětní beránek na úplném sociálním dně, na němž si mohou svůj vztek vybit a příslušní politici jim v tom rádi pomohou. Co by neudělali pro svého voliče. V Praze se již ODS podařilo prosadit zřízení sběrného tábora pro bezdomovce. Jelikož synonymum podobného tábora zní „koncentrační“, pojmenovali ho radní pro jistotu výrazem „oáza“. (Jistě není od věci v souvislosti s tímto krokem pražské radnice poznamenat, že první koncentrační tábor vybudovaný nacisty v Dachau nebyl určen jen politickým odpůrcům a Židům, ale také „asociálním živlům“, tedy tulákům, alkoholikům, nepřizpůsobivým...)

Pozadu ale nezůstaly ani jiné strany. KDU-ČSL slibovala vyčistit města. O jaký druh čistky by šlo, je asi vnímavějšímu pozorovateli jasné, především přihlédneme-li k rasistickým tendencím bývalého předsedy Čunka. O tom, jak křesťansky a demokraticky to křesťanští demokraté myslí, jistě svědčí i volba nového předsedy strany, věrného posluchače rasistického Orlíku, Pavla Bělobrádka. K „bojovníkům za čistou a bezpečnou města“ se přidali i Zemanovci, kteří se pustili do předvolebního klání s mottem „V zájmu našich dětí: nulová tolerance fetišům“. Již před volbami do Poslanecké sněmovny se zas Věci veřejné prezentovaly hlídkami, které se v parcích zaměřovaly na otravování lidí, kteří zjevně neodpovídali měšťácké image. Jaká podobnost s Ochranými sbory Dělnické strany, které tvořili

a tvoří neonacisté.

HNĚDNUTÍ ZLEVA

Poukázat však chci spíše na předvolební slogany kandidátů ČSSD. Ta se sice na oko hlásí k principům jako je solidarita, ale skutečnost je většinou zcela jiná, o čemž svědčí agenda, s níž před komunálními volbami vytáhly některé buňky této strany. Apelovat na nenávisť vůči těm nejubožejším je přeci jen mnohem jednodušší, než se snažit vysvětlovat, proč je důležitá právě solidarita, pomoc a prevence namísto odsouzení, represe a segregace.

Nejznámějšími příklady hnědnutí ČSSD se staly Most a Praha 5. V Mostě Karel Novotný vyrukoval na billboardech s heslem „Proč bych měl litovat, že jsem ve svém domově národnostní většinou? Jeden stát, jedna pravidla!“ Člověku to nedá, aby si při čtení tohoto zjevně (i když to není napsáno přímo) anticiganistického sloganu nevzpomněl na jiný, jenž zněl: Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer.

Na Praze 5 se zase ČSSD prezentovala nápisem „Pryč s narkomany, bezdomovci a hernaři“. Po mediálním ohlase a veřejné kritice dostala místní organizace strany pokyn z ústředí svá hesla zmírnit. Stejný obsah tedy nadále byl vyjádřen sdělením „Za bezpečí a čistotu veřejných prostranství“. Druhá část sloganu („Prosadíme proto vyčlenění speciálního oddílu v rámci městské policie, který bude svou práci a přítomností v těchto lokalitách důsledně bránit nežádoucimu shromažďování těchto jedinců“) zůstala zachována, stejně jako celý volební program této místní buňky. Čistě prostředí je tedy v podání sociálních demokratů z Prahy 5 (a jak již bylo poukázáno, tak nejen jich) to, které bylo zbaveno nepohodlných lidí. Zůstává jen otázka, co je na tom demokratického, natož pak sociálního.

NEBOHÝ VANDAS

Ukázali jsme si právě, co může být jednou z příčin neúspěchu Dělnické strany sociální spravedlnosti, která je oprávněně považována za hlásnou troubu toho nejpřimitivnějšího rasismu a přihlouplé nenávisti vůči všemožným menšinám. Nejde však jen o čisté český fenomén, kdy parlamentní politické strany přebírají agendu těm takzvaně extrémistickým. Podobný vývoj na politické scéně lze pozorovat takřka po celé Evropě. Tzv. extremisty je však potřeba mít vždy po ruce, aby se na ně mohlo ukázat a říci: My nejsme rasisti jako oni, nikdy jsme přeci nic přímo rasistického neřekli.

Dalšími příčinami (netvrdím, že jedinými) chabého výsledku DSSS ve volbách může být i to, že Dělnická strana prostě byla jakousi módní záležitostí v určitém období mezi omezenou skupinou lidí, kteří mají v oblibě velkohubá prohlášení a tvrdácké, politicky

nekorektní řeči. Dále byl znát také úpadek mediálního zájmu o Vandase a jeho věrné. Na jednu stranu to může být dáno uvědoměním novinářů, že takové straně není radno dávat větší prostor, než si skutečně zaslouží. I když

tato možnost je s větší pravděpodobností toužebným přáním, než realitou. Na stranu druhou vnitřní spory na neonacistické scéně oslabily akce strany, co do jejich kvantity, tak i schopnosti zaujmout média. A pro parlamentní politiku platí více jak dvakrát to, že když není nějaká politická síla v médiích, jako kdyby neexistovala.

Předseda DSSS Vandas si asi hlavu dlouho nelámá, a tak mohl své prohlášení k volebním výsledkům (po výzvě ke změně oblékání) ukončit zvoláním k věrným ovečkám, jenž je hodno vůdce: „Já doufám, že se i nadále budu moci spolehnout na drtivou většinu z vás. Vy

bud'te se mnou, a já budu s vámi. Pak se nemusíme ničeho bát.“

NENAPRAVITELNÍ

Anarchisté považují zpravidla volby v rámci kapitalistických parlamentních demokracií za „podvod“, kdy je lidem jednou za čas dopřáno falešného pocitu, že mohou o něčem rozhodnout. Kandidáti slibují před volbami hory doly, tváří se, jak jim na lidech záleží, očerňují konkurenční politické strany. Jelikož však nejsou odvolatelní, na sliby rychle zapomínají, spojují se s tím, s kým je to zrovna vhodné, na lidi kašlou a prosazují zájmy těch, kdož jim mohou na oplátku něco nabídnout, a podobně by se dalo pokračovat. Nové strany, tvářící se coby vykupitelé, se záhy ukážou být stejné jako ty staré.

Když se zrovna nenaskytá nějaká reálná revoluční perspektiva, zdá se být jedinou alternativou k „volebnímu podvodu“ kritický bojkot voleb, či obyčejné pasivní volební absentérství. Někteří jdou k volbám, aby dali hlas tomu, kdo jim přijde jako „menší zlo“. Pomineme-li ty voliče, jejichž zájmy jsou politickými stranami přímo hájeny (tzn. především ekonomické elity), zůstává záhadou, proč stále ještě tolik lidí, mnohokrát poučených dřívější zkušeností, ve „volební podvod“ věří a poslušně a se stále obnovovanou nadějí k volebním urnám chodí.

17. listopadu 2010 (a posléze v také v termínu volby pražského primátora) jsme se

však v Praze dočkali zajímavého projevu nespokojenosti voličů. Ti svolali demonstraci proti povolební koalici ODS a ČSSD, která v následujícím období bude vládnout pražskému magistrátu. Protestující dorazili s transparenty „Vyměňte politiky“ či „Takhle jsme nevolili“. Zpravidla vítám, když se lidé nebojí ozvat, ale v tomto případě ve mně tyto protesty zanechávají spíše rozpaky.

Jestli někomu z voličů TOP09 vadí, že tato strana volby v Praze vyhrála, ale u vesla není, proč nedemonstrovali, když parlamentní volby vyhrála ČSSD a následně nesestavovala vládu? A myslí si snad voliči TOP09, že za vlády této strany by neběželo už na magistrátu vše ve starých zajetých kolejkách? Kde byli protestující voliči posledních 20 let, když šli nyní k volebním urnám a jsou najednou překvapení, že se politici nevzdali svých rozjetých kšeftů a předvolební nepřátelé se stali povolebními přáteli (jako mimochodem tolikrát před tím)? Proč si oni nespokojenci nepoloží otázku, jestli není něco špatně už na tom, jak je celý systém nastavený? Možná by došli k závěru, že v parlamentní demokracii svázané s kapitalismem je to prostě normální stav věcí.

Neberu nikomu jeho spravedlivé rozhořčení, ale nikdo mi nemůže mít za zlé, že mi slova o „podvodu století“ v souvislosti s povolebním vývojem v Praze přijdou nanejvýš směšná a naivní. Pravděpodobně by si neměl lámat hlavu s otázkou voleb o něco více jen onen nebohý Vandas.

FIASKO „DĚLNICKÝCH“ HLÍDEK NA SMÍCHOVĚ

V pátek 1. října 2010 proběhla spontánní a bleskově svolaná akce proti hlídkám neonacistické Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS).

Zhruba 40 lidí (dle internetového portálu idnes.cz „30 narkomanů“ - tato dezinformace byla však za pár hodin změněna) zabránilo čtveřici neonacistů/ek v jejich plánovaném setkání. Neonacisté chtěli hlídkovat v okolí smíchovského centra Sananim, což je mimo jiné zařízení pro osoby s různými druhy závislostí. Netřeba popisovat, jak by taková neonacistická hlídka probíhala, vzpomeneme-li události na litvínovském sídlišti Janov. Obrovský dík patří všem, kteří v 17 hodin dorazili před centrum a plánovanou neonacistickou provokaci zcela znemožnili.

Hnědá hlídka se navíc o více jak půl hodiny zpozdlila. Nakonec dorazili sourozenci Šlégrovi, jejich kamarád oblečený stylově „po vlastnecku“ v módě od německé neonacistické značky Thor Steinar a eso pražské DSSS, obtloustlý neonacista Petřivalský. Jejich výstup byl

vsutku tragikomický. Sami pochopili trapnost celé situace a po cca pěti minutách se velmi rychle spakovali.

Pateční akce neonacistické hlídky byla velmi ubohou snahou o získání pozornosti v předvolebním čase. Je potřeba ale stále být ve střehu! Nedbalost, nezáměr a uvolnění ulic neonacistům/kám může mít i takový následek, který v konečném důsledku může velmi snadno přinést nejen zmařený lidský život. Kdo ke zlu mlčí, sám zlo tvoří. Vždy je vhodný čas na protiakci, vždy je vhodný čas na organizování se, vždy je vhodný čas na protest. Naše ulice a města nenecháme napospas „dělnickým“ hlídkám!

-kr-

NEOHLÁŠENÁ PRAŽSKÁ CYKLOJÍZDA

Reportáž z divoké cyklojízdy, která nám spolu s videem a fotografiemi (k shlédnutí na csaf.cz pod stejnojmenným článkem) dorazila na náš e-mailový kontakt.

30. září 2010 jsme se sebrali a vyrazili na krátkou cyklistickou projížďku Prahou. Snažili jsme se do ulic vrátit původní duch cyklojízdy ve smyslu „critical mass“ - spontánní, neohlášené a autoritami neregulované jízdy městem. Sešlo se nás jen několik známých, i tak měla akce v našich očích velký úspěch.

Patnáct lidí na kolech asi hodinu projíždělo ulicemi Prahy v odpolední špičce, nevynechali jsme ani magistrátu včetně přejezdu Nuselského mostu. Alespoň na krátkou dobu jsme vrátili kola do dopravního provozu, kam podle nás neodmyslitelně patří.

Byli jsme svědky negativních i agresivních reakcí, dokonce i pokusů o napadení lidí na kole. Skutečnost, že agresivní řidiči jsou schopni kvůli pár minutám zpoždění napadnout lidi na kole, nás utvrzuje v tom, že takovéto jízdy jsou více než potřebné.

Když jsou ulice ucpané masou aut, je to „normální“ - když jsou na chvíli ucpané koly, je to „blokování dopravy“. Ale my neblokujeme dopravu, my jsme doprava.

Naše jízda určitě nebyla poslední. Její krásou je, že podobnou jízdu může uskutečnit každý. Stačí říct pár známým, sejít se a vyrazit. Kdykoliv, kdekoliv, jakkoliv.

b&p

PÁR SLOV K AKČNÍMU PLÁNU

Ve čtvrtek 14. října 2010 proběhlo v kavárně pražského klubu Cross diskusní setkání s názvem „Kam s nimi?“, které se zabývalo problematikou sociálního vyloučení v kontextu bezdomovectví. Diskuze byla iniciována pražskou skupinou Food not Bombs¹⁾, jejíž činnost s tímto tématem bezprostředně souvisí.

Účast odborné i laické veřejnosti byla hojná, dorazilo asi 35 účastníků a pět panelistů/panelistek. Jednotliví panelisté (vesměs odborníci v daném tématu) hovořili postupně nejprve obecně o Akčním plánu²⁾, jeho jazyku a sociální práci s lidmi bez přístřeší. Celá beseda trvala kolem dvě a půl hodiny, načež následovalo divadelní představení bezdomoveckého divadla Ježek a Čížek. Obrovský dík patří všem diskutujícím i přítomným. Mezi panelisty byli například sociolog z iniciativy PragueWatch³⁾, pracovnice o.s. Nový prostor, terénní sociální pracovník nebo aktivista ze skupiny Freedom not Fear, jež v Praze organizuje tradiční D.I.Y. karneval, který byl letos tématicky zaměřen právě na Akční plán.

Přestože byl večer bohatý na konstruktivní myšlenky a analýzy, pár důležitých věcí podle mého názoru nezaznělo dostatečně. Tento text nemá být rozbor Akčního plánu (respektive jeho důkladnou kritikou), jde spíše o nástin několika myšlenek, které stojí za to předložit k diskuzi.

1) Bezdomovec je pejorativní a nepřesný termín. V první chvíli vás napadne, že to je člověk BEZ něčeho. Ve skutečnosti je ale

každý především člověk. V právu je pojem bezdomovec chápán jako člověk bez státního občanství, hodící se spíše do migrační problematiky. Podle mě je nutné používat vždy označení „člověk bez přístřeší“, které není tolik urážlivé.

2) Nikdo nikdy nemůže a ani nechce poskytnout záruku, že se Akční plán bude týkat pouze lidí bez přístřeší. Je velmi reálné, že za nepohodlného a nepřízřivobívého občana (který musí být pro blaho společnosti internován v tábore) může být označen kdokoliv v tu chvíli překážející: drogově závislí, migranti, homosexuálové, politická opozice...

3) Výkon sociální práce je velmi složitá činnost. Pracovník se musí po celý život vzdělávat a sebezdokonalovat. Je scestné a absurdní, že by policie nebo bezpečnostní agentura dokázala efektivně a vhodně lidem pomáhat. Sociální práce se nedělá s teleskopickým obuškem v ruce. Představitelé represivních složek nejsou odborníci a nerozumí problematikám, které řeší sociální práce.

4) Lidé bez přístřeší nejsou homogenní skupina. Jedná se o velmi pestré mozaiku lidí přicházejících na ulici z různých důvodů, prostředí, výchovy apod. Patří sem například lidé, kteří v důsledku rozvodu přišli o bydlení, lidé vracející se z výkonu trestu odnětí svobody, legální a nelegální pracovní a jiní migranti, lidé se závislostmi či s duševními poruchami a nemocemi (poruchy osobnosti, schizofrenie, maniadeprese...), ženy se zkušeností s obchodem s lidmi (nucená prostituce) a mnoho mnoho dalších specifických skupin. Každý člověk potřebuje individuální přístup. Pokud hodíme takto různorodou skupinu (s různými

potřebami a návyky) do „jednoho pytle“ (po případě internačního tábora), jak to asi dopadne? Paralelou s Akčním plánem může být nechvalně proslulý případ s Romy sestěhovnými dohromady do litvínovského Janova. Každý člověk je individualita reprezentující sama sebe. Nakonec se jeví, že by bylo lépe, kdyby takto neodborné zásahy, jako je Akční plán, vůbec neprobíhaly, protože v konečném důsledku spíše uškodí.

V průběhu celé diskuze se připomínala známá fakta Akčního plánu (pochybné sociologické výzkumy, netransparentnost a mlžení hlavně v oblasti poskytování informací, rozpočtu, populistický ráz celého dokumentu, špatná obsahová i odborná úroveň, typické chování lidí bez přístřeší - stahování se do center měst a další). Nakonec vyplynuly z debaty zhruba tyto výstupy:

- Praha potřebuje více ubytoven či sociálních bytů a pracovišť sociálních služeb v centru města (více menších míst oproti jednomu sběrnému táboru kdesi na periférii).
- Více pracovních příležitostí pro lidi bez přístřeší (lidí vracející se z výkonu trestu, seniory, lidi stojící z nějakého důvodu mimo běžný pracovní trh...).
- Více sociálního a právního poradenství (především, co se týče oddlužení).
- Zamezovat policejní a jiné šikaně (bití, ponižující opakované lustrace, odvezení daleko za město apod.).
- Stimulace uvědomění si vlastní hodnoty a důležitosti, podpora spolupráce mezi lidmi bez přístřeší.
- Začít pracovat s lidmi bez přístřeší napříč obory - interdisciplinárnost pomoci.
- Nutnost organizovat se proti asociálním reformám a dalším negativním projevům státu.
- Vytvoření odborového svazu sociální práce.
- Vzájemná podpora různých bojů proti stále více fašizujícím tendencím ve společnosti.

-kr-

Autor je sociální pracovník.

Poznámky:

¹⁾ Food not Bombs - celosvětová iniciativa, jejíž jednotlivé nezávislé kolektivy rozdávají v městech jídlo potřebným.

²⁾ Akční plán problematiky bezdomovectví pro období 2010 - 2013 byl schválen pražskými radními 17. srpna 2010. Počítá se zřízením kontroverzního tábora pro lidi bez přístřeší, zavedením jednotné evidence bezdomovců nebo zvláštního týmu městské policie. Sběrný tábor pro ty, kteří nemají být na očích „slušných občanů“, nazvali předkladatelé návrhu „oáza“. Za zmínku stojí, že autorem studie, která sloužila jako podklad pro Janečkův (ODS) plán, je společnost ABL. Tu dříve spoluvlastnil dnešní ministr dopravy a vlastník strany Věci veřejné, Vít Bárta.

³⁾ Občanské sdružení PragueWatch stojí mimo jiné za projektem internetového průvodce po pražských kauzách, sporných případech městského plánování, ohrožených kulturních prostorech, parcích či třeba zahrádkářských koloniích. (praguewatch.cz)

VZDĚLÁNÍ NENÍ ZBOŽÍ

V mnoha zemích Evropy, ale i jinde ve světě je v poslední době vidět značná nespokojenost studentů s komercializací vzdělání, zaváděním a navyšováním školného, propouštěním vyučujících a zaměstnanců škol a škrtý v oblasti školství a vědecké činnosti. Mnohde studenti vycházejí v hojném počtu do ulic, účastní se blokád, obsazují školní budovy a knihovny.

V roce 2009 asi nejvíce poutaly pozornost studentské protesty v Rakousku. Studenti tam okupovali školy a fakulty v mnoha městech. Po celé zemi probíhaly pouliční protesty a demonstrace namířené proti neoliberální reformě školství.

Podobně jako u našich jižních sousedů se proti neoliberálním reformám ve školství protestovalo i jinde. Na mnoha univerzitách ve Spojených státech docházelo k okupacím a policie zatýkala studenty, protestovalo se například v Ekvádoru nebo v Chile, kde se učitelé bojující za důstojné mzdy střetli s policií. Rakouský příklad měl velký vliv na následnou vlnu studentských protestů po celém Německu. 17. listopadu 2009 vyšlo během Global Education Action Day do ulic evropských měst více než 300 tisíc studentů.

V současné době je pozornost upřena především na protesty studentů ve Velké Británii. Pozadí tamních protestů dobře osvětluje příspěvek Jana Čulíka, který v Británii vyučuje přes 20 let, v publikaci *Proč nezavádět školné*: Do doby přibližně před deseti lety bylo studium na britských univerzitách zadarmo; studenti ze skromných poměrů dostávali dokonce sociální stipendium. S příchodem k moci se roku 1997 labouristický premiér Tony Blair rozhodl zavést univerzitní školné. Chtěl zpřístupnit vysoké školy až 50% mladých lidí, ale argumentoval, že tak obrovské rozšíření terciárního vzdělávání nemůže být financováno ze státních prostředků, tedy z daní. Zavedl tedy nejprve v Anglii vysokoškolské školné ve výši 1125 liber (asi 33 750 Kč) ročně. Existovalo také několik sociálních opatření – například studenti, jejichž rodiče vydělávali ročně méně než zhruba 20 000 liber, byli od školného osvobozeni. Jenže anglickým vysokým školám tehdejší systém nestačil. Roční školné bylo v Anglii v minulých letech zvýšeno na 3290 liber ročně a restrukturalizován byl i způsob placení. Sociální úlevy byly zrušeny. Jen ve Skotsku studují dodnes studenti v pregraduálním vysokoškolském studiu zadarmo, Skotský parlament totiž proti londýnské vládě v této věci rebeloval a zavést univerzitní školné odmítl. Anglické univerzity bédují, že musejí držet krok v konkurenci s americkými univerzitami, a požadují, aby byl zrušen nyníšší strop školného. V současnosti se v Británii připravuje soubor návrhů jak financovat vysokoškolské studium v budoucnosti. Na návrzích pracuje lord Browne, bývalý ředitel ropné firmy British Petroleum (!). Podobně jako finančníci v londýnské City dostávají rektori a vysoký management univerzity astronomické platy. Co je důvodem tak astronomického odměňování? Prostě to, že se britské univerzity svým způsobem proměnily v banky. Ovládá je dnes v podstatě úplně stejná třída podnikatelských manažerů. Lidé, kteří dostávají plat 700 000 Kč měsíčně, však už nejsou vědci, ale byznysmeni. Univerzitní učitelé jsou podrobováni pravidelnému polovojenskému manažerskému hodnocení, kde se zkoumá, jaké se jim podařilo získat granty a do jaké míry přispěli k financování svých vlastních míst a provozu univerzity svým podnikatelským a výzkumným úsilím. Profesuru dostane, když své škole získáte na grantech miliony. Studenti jsou pro britské vysoké školy zajímaví dnes také už jen tím, kolik škole přinesou peněz.

Navyšování školného dospělo tak daleko, že nyní chtějí vysoké školy vybírat od studentů 9000 liber ročně. Tím už trpělivost studentů přetekla a vyrazili do ulic. Vědět o sobě dali především 10. listopadu 2010, kdy v Londýně během padesátitisícové demonstrace napadlo několik stovek studentů sídlo konzervativců. Policie, média i předák Svazu studentů, Aaron Porter, se ihned postavili proti radikálním studentům. Porter, který má Svaz studentů jen jako berličku ve své labouristické politické kariéře, tím ztratil u většiny studentů jakýkoliv kredit. Následovalo obsazování univerzitních budov a knihoven, lokální protesty a diskusní setkání studentů.

Další stěžejní protest se konal 9. prosince 2010. Ten den se v britském Parlamentu hlasovalo o navyšování školného. To sice těsně, ale podle očekávání prošlo. V ulicích byl cítit hněv mladých lidí nad kroky vlády. Policie měla v ten den za úkol znepříjemnit studentům protesty natolik, aby si pro příště nějaké demonstrace odpustili. Nechybělo násilí vůči pokojným demonstrantům, dívkám... dokonce je zdokumentován i zásah proti invalidnímu studentovi na vozíku. Dvacetiletý student po zákroku policie skončil v bezvědomí s krvácením do mozku. Policie dokonce uvažuje, že požádá ministryni vnitra, aby další demonstrace v Londýně zakázala, a pokračuje ve strategii zastrašování. Médii asi nejpropiranějším hřebem dne plného protestů a střetů s policií byl náraz limuzíny prince Charlese na demonstrující. Lidé mávali a křičeli, ale jinak než je královská rodina zvyklá. Limuzína skončila s poškozeným sklem a barvou na kapotě, princ je prozatím celý. Jak vidno, prosinec v Londýně umí být mrazivý i žhnoucí zároveň.

Solidaritě s britskými studenty vyjádřili například vysokoškoláci v Athénách, kde se jich asi tisícovka se pokusila prorazit policejní kordon během pochodu na Britské velvyslanectví v Aténách. V Řecku se mimojitě studenti zapojili do prosincové generální stávky a protestů s ní spojenými. V mnoha městech Řecka se školáci a studenti 6. prosince účastnili demonstrací, které byly vzpomínkou na Alexise Grigoropoulou, 15letého anarchistu, kterého přesně dva roky předtím v Athénách zastřelil policista. Ani tyto akce se na mnoha místech neobešly bez střetů s policií. Ve Francii se zas studenti přidali ke stávkám a protestům proti důchodové reformě.

„TO, CO SE DĚJE V ŘÍMĚ A MNOHA JINÝCH ITALSKÝCH MĚSTECH, CO SE STALO V LONDÝNĚ JEN PŘED NĚKOLIKA DNY, PŘEDZNAČNÁ POČÁTEK DEKÁDY. BUDE TO DESETILETÍ KONFLIKTU A SEBE-OBRANY SPOLEČNOSTI PROTI VLÁDNOUCÍ TRÍDĚ, KTERÁ JE NÁSILNÁ A ZKORUMPOVANÁ, PROTI FINANČNÍMU KAPITALISMU, KTERÝ DOSLOVA STRAVUJE VEŘEJNOU SFÉRU, PROTI MAFII, KTERÁ UŽÍVÁ MOCI, ABY MOHLA ROZKRÁST SPOLEČENSKÉ ZDROJE.“

FRANCO BERARDI Bifo, 14.12.2010

Podobně jako ve Velké Británii se také v Itálii doslova roztrhl pytel se studentskými protesty, které se snaží zablokovat schválení nové, takzvané Gelminioho reformy, která směřuje k privatizaci universit a jejich přeměně na prostředek ke generování zisku. Tisíce a tisíce studentů se během listopadu a prosince 2010 účastnili demonstrací a obsazování univerzitních budov. V Pise studenti několikrát zablokovali železniční nádraží a letiště a na slavnou věž vyvěsili transparent „Žádnou reformu! Generální stávku!“. Vládní odezva ve většině italských měst byla stejná: obviňování, násilí a zatýkání. Protesty z 30. listopadu paralyzovaly Itálii: nejméně 18 nádraží bylo obsazeno a doprava zastavena na několik hodin; dálnice a letiště se staly cílem přímých akcí a piketí. Dalšími cíli, tak jako v předešlých dnech, se staly památky a vládní budovy. 14. prosince, během hlasování o důvěře vládě Silvia Berlusconiho, demonstrovalo v Římě přes 50 tisíc lidí, z nichž se nakonec mnozí střetli s policií.

Podle Gelminioho reformy nebudou příspěvky a stipendia již udělovány podle příjmů studentovy rodiny, ale pouze na základě „zásluh“, což je něco zcela nového v rámci italského vzdělávacího systému. Dalším hlavním kritériem bude univerzitní kariéra, jakou si studenti vyberou: studenti, jež si vybírají praktické předměty, které vycvičí užitečnou pracovní sílu (např. inženýrské obory), se dostanou ke stipendiím s daleko větší pravděpodobností než studenti, kteří by se rádi věnovali filosofii nebo historii. Navíc budou podle modelu britských a amerických univerzit zavedeny studentské půjčky. Studenti tak budou ukončovat studium silně zadlužení.

Spontánní i organizovaná akčnost studentů v mnoha zemích je nanejvýš inspirující. Otázkou však zůstává, zda se v Česku nechá touto inspirací nadchnout více než pár desítek studentů. Zatím tomu nic nenásvědčuje. Jako kdyby českým studentům bylo jedno, že se budou zadlužovat, a celé společnosti, že se ze vzdělání stane byznys.

ŠKOLNÉ A VZDĚLÁNÍ V ŠIRŠÍM KONTEXTU

Se záměrem zavést školné přichází na české veřejné (pozor! nikoli státní) vysoké školy převratné novinky. Tento záměr je potřeba zasadit do širšího kontextu. Existuje zřetelná a trvalá snaha jak státu, tak kapitálu omezovat autonomii veřejných vysokých škol. To se projevuje např. návrhem na zavedení jmenovaných (tzn. ani ne volených) zástupců státu a komerční sféry do akademických senátů. Podle tohoto návrhu by jak stát, tak kapitál dostal po jedné třetině senátorů, což by znamenalo, že stát a kapitál by se vždy nějak dohodl a univerzity by pak ztratily svou alespoň částečnou autonomii.

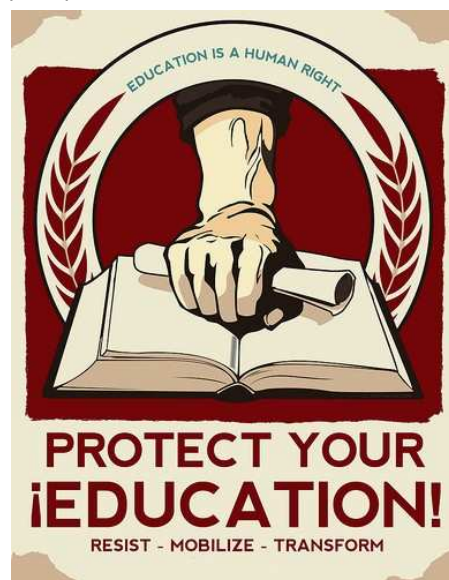
O spojení státu a kapitálu v boji proti nezávislému veřejnému sektoru svědčí i ohlašovaná podpora studentských půjček, což jde nanejvýš skomírajícímu bankovnímu sektoru vhod. Co na tom, že mladí ve chvíli, kdy budou potřebovat ponejvíce investovat do svého počátečního samostatného života, budou už zadlužení. Mladí lidé si lépe zvyknou, že fungování v kapitalismu se založeno na dluhu. Snadněji se pak smíří s hypotékou. Dluh znamená otroctví; u hypotéky znamená závazek desetiletí pracovat pro pravidelný měsíční příjem nutný k důstojnému bydlení. Dluhy a zejména hypotéky jsou pak účinným nástrojem k disciplinaci příslušníků společnosti.

Snižování finančních prostředků ze strany státu na úkor posilování vlivu kapitálu je nutné vnímat minimálně jako proces celoevropský. Jakožto proces minimálně celoevropský souvisí s rozmachem globálního kapitálu, snižováním veřejných výdajů a ekonomickou krizí, jež je podle základu kapitalismu, tj. privatizace zisků a socializace ztrát, hrazena z veřejných rozpočtů, které však tuto krizi nezpůsobily. Tento proces znamená podřízení univerzit pod rádobu neideologický pojem ekonomické racionality. Ekonomická racionalita redukuje veškerou lidskou aktivitu na pouhý hon za ziskem. Každý si asi dokáže představit kolik zisku může kapitál očekávat od filosofů. Obory lidského poznání negenerující zisk jsou pro kapitál zbytečné. Je potřeba říci, že takových oborů je mnoho.

Bolševismus obrátil se v posledních dvaceti letech v lůzovitý diskurz reakční pravice brání pochopení hlubších vztahů tohoto problému. Tento diskurz operuje s myšlenkami a snahou učinit ze vzdělání službu jako každou jinou - zcela v duchu neoliberalismu. Neoliberalismus je proti pozitivním svobodám (tedy svoboda k něčemu), např. tedy to, že každý má právo na vzdělání bez ohledu na finanční situaci. Když nemáte na školné, které musíte pro studium zaplatit, těžko můžete říci, že máte právo na vzdělání. Vzdělání (ale i zdravotnictví) pomalu, ale o to jistěji není chápáno jako všeobecně prospěšná hodnota, jež by měla být přístupná všem, ale jako služba jako každá jiná. Nemocnice ve Spojených státech amerických vás klidně nechají zemřít na vyléčitelnou chorobu jen proto, že nemáte na zaplacení.

V ryzí kapitalistické společnosti nemáte právo ani na život. Současné regulace, zčásti zmírňující jediný zákon kapitalismu, tj. zákon džungle a právo nejsilnějšího, které podporuje

bezohledný egoismus na úkor ostatních, jsou dnes vydávány za levicový přežitek minulosti. V české společnosti je však tato propaganda radostně vítána. Bolševický režim s atomizovanou společností složenou z individuí starajících se jen o svůj prospěch a projevujících se navenek poslušně je tradice české politické kultury, která se již reprodukovala na mladou generaci. Velmi malá míra protestu proti školnému je výsledkem této tradice poslušnosti vůči mocným, nevšímavosti a individualismu postrádajícího solidaritu. Absence protestu je také někdy motivována egoismem „mě už se to nedotkne“, paradoxnějším o to, že současní studenti často vděčí za své vzdělání trendu zpřístupňování vysokoškolského vzdělání čím dál širším masám. Tento trend lze nazvat minulostí. Egoismus se pak projevuje elitářským uvažováním, že mé vzdělání bude vzácnější a cennější, když ostatním po mě bude přístup ke studiu ztížen.

V Rakousku fungovala po dlouhá desetiletí neexistence přijímacích zkoušek na VŠ. Každý dostal šanci studovat obor, který si vybral. Bylo jen na něm či na ní, jak se svou šanci naloží. Všichni si však byli rovni, protože každý dostal šanci uspět.

Kritičnost studentů, díky masivní indoktrinaci poznamenané normalizací české společnosti společně se současnou pravicovou propagandou, je mizivá. Jestliže současný návrh školného, tzv. odložené školné placené až po vystudování a placené až po dosažení průměrného platu, se zdá kompromisní a sociálně citlivou variantou, pak opak je pravdou. Jestliže bude jednou připuštěno, že vzdělání bude služba jako každá jiná, tj. placená svým zákazníkem, jedná se o cestu jedním směrem, který půjde těžko zvrátit, pokud se nezastaví v počátku. V případě odloženého školného jde o klasičtější aplikaci salámové metody. Salámová metoda je taktika, kdy se kontroverzní cíle, které by se celkově prosazovaly jen těžko, nebo by byly zcela neprůchodné, rozdělí na malé dílčí etapy a prosazují se postupně. Jinými slovy, cíl je jasný, přímé školné nemalých částek nutící k brání si půjček od skomírajícího bankovního sektoru.

Jestliže má být vzdělání právo, tak jaká je úloha vzdělávání? Za minulého režimu řídili i vzdělání centrální plánovači, jakožto sociální

inženýři, podle toho, co si žádala „socialistická“ vlast. Onen „socialismus“ však nebyl nic jiného než státní kapitalismus, kde stát byl jediným kapitalistou. Dnešní pravicoví technokraté, údajně odlišní od bolševických sociálních inženýrů, které nenávidí, říkají: my nic, my jsme jen zastánci svobody a vzdělání musí sloužit potřebám „svobodného“ trhu práce. Kapitál nechce přilít velké množství vysokoškolsky vzdělaných lidí, natožpak humanitně vzdělaných, když potřebuje málo vzdělanou a levnou pracovní sílu. Vzdělání je tak podřízeno kapitalistickým zájmům trhu.

Trh nepovažuje jedince za samoučel, bere ho jen účelně pro akumulaci kapitálu v rukou kapitalistů. Místo svobodného vzdělání pro rozvoj každého individua je aplikován ekonomický utilitarismus. Devítileté primární vzdělávání sotva stačí pro dostatečný intelektuální rozvoj osobnosti. Jen ti s vyšším intelektem (či disciplínou) mají možnost se sebezodvítě do všech směrů na gymnáziích, kde jsou jim vštěpovány představy o vlastní unikátnosti a nadřazenosti, aby pak mohli dobře kapitálu posloužit na řídicích pozicích. Pod stratifikačním tlakem školního hodnocení na ZŠ pak ti méně bystřejší (či méně disciplinovaní) přijímají svou identitu deklasovaných a končí na „učňácích“. Umi psát, číst a počítat, teď pro „použitelnost“ potřebují jen znalost nějakého technologického procesu, který kapitál potřebuje.

Zde končí sen o vzdělané společnosti skládající se z uvědomělých jedinců. Důsledkem je neuvědomělost, xenofobie, zkratkovitě uvažování, primitivismus, nedostatek schopnosti kritického myšlení, což se mj. projevuje nejvyšší podporou Dělnické strany právě mezi uční. Kapitalista nemá zájem na sebezodvítěni dělníka a dělník nemá ani tu možnost a setrvává ve své nevědomosti, zatímco vzdělání se stává privilegiem.

Jestliže nemá vzdělání jedinců sloužit instrumentálně zájmům mocných, je nutné, aby bylo vzdělání právo a nestalo se prostředkem pro stratifikaci společnosti a přijímání nadřazených či deklasovaných identit. Aby bylo vzdělání právo, je nutné umožnit všem přístup na vysoké školy, což samozřejmě vyžaduje, aby studium bylo bezplatné. Až bude každý jedinec považován za samoučel, pak bude vzdělání svobodné, namísto přizpůsobování se zájmům technokratů. Pro svobodné univerzity je nutné zachovat jejich autonomii, otevřít se všem zájemcům a radikálně demokratizovat zbyrokratizovaný vysokoškolský život pro to, aby si studenti a vyučující byli skutečně rovnými partnery, tj. kolegy.

Proti zavádění školného a jeho neustálému navyšování se v celé západní Evropě mohutně protestuje, probíhají okupační stávky, propukají nepokoje. Školné je útokem na naše základní lidská práva, je však také možností prokázat, že tradice bolševismu se svou atomizovanou společností neschopnou a neochotnou projevovat důrazně svůj odpor vůči zlovlí mocných je již minulostí.

**Za svobodné vzdělání!
Za svobodné univerzity!
Pod dlažbou je pláž!**

Tomáš Matouš

PROČ NEZAVÁDĚT ŠKOLNÉ

V září 2010 vydala iniciativa Vzdělání není zboží! publikaci věnující se komercializaci vzdělávání a zavádění školného na veřejných vysokých školách. Stostránková brožura je sborníkem textů různých autorů, kteří se k danému tématu z různých úhlů (samozřejmě těch kritických) vyjadřují.

Iniciativa Vzdělání není zboží! vznikla v březnu 2010, v době mezinárodního měsíce protestů proti komercializaci vysokého školství. Název publikaci, kterou začátkem podzimu vydala, dal text známého sociologa Jana Kellera, jenž se vlastně jako jediný v brožuře přímo problematikou školného zabývá.

Nejde totiž tolik ani o samotné školné. To je jen jakýmsi symbolickým průlomem, jenž má připravit k realizaci reformu terciárního vzdělávání podle neoliberálního stříhu. Komodifikace vzdělání je jedním z mnoha kroků neoliberálních vlád, které usilují o zničení zbytku veřejného prostoru a občanských práv pod falešnou záminkou údajného zodpovědného hospodaření.

Iniciativa Vzdělání není zboží! se zabývá především kritikou připravované reformy českého vysokého školství, ale to se samozřejmě neobejde bez studia situace v zahraničí, kde jsou již mnohé, anebo dokonce všechny zde chystané reformní kroky aplikovány. Proto i součástí publikace jsou ohlednutí za zahraničními zkušenostmi. Brožura je tak tvořena ze dvou částí. První se skládá z textů akademiků a studentů, druhou pak tvoří zprávy o situaci v zahraničí.

V prvním textu používá Martin Škabraha¹⁾ Kantovo rozdělení rozumu na veřejný a soukromý, aby tak ilustroval probíhající změnu charakteru univerzity. Podle současných reformátorů již univerzita nemá být místem, kde se učí a užívá rozum veřejný, který si sám volí oblast svého zkoumání a důvody, které ho ke studiu vedou, nýbrž se má stát místem, kde bují rozum soukromý, rozum, který se používá na objednávání.

Tato transformace univerzity je podle Romana Šolce²⁾ útokem na ideu univerzity, útokem, který vede stát a jemuž studenti a profesori musí čelit. Protože pokud univerzita ztratí svou identitu, nebude už univerzitou v pravém slova smyslu. Identita univerzity a akademiků je však podle Romana Šolce ohrožena nejen ze strany státu, ale i zevnitř. Varuje před tím, aby se z protestů proti tomuto útoku nestala jen jedna z dalších lobby, aby nebyly pouhou manifestací síly. Domnívá se, že akademici musí argumentačně přesvědčit, že je v zájmu jak veřejnosti, tak politiků udržet identitu současné univerzity naživu. Při četbě těchto řádků nelze nevzpomenout na Michaela Hartmanna, který píše: „Ten, kdo se spoléhá jen na sílu argumentů, bude stále znovu zjišťovat, že zájmy mocných jsou přece jen silnější.“ A k tomu nakonec víceméně dospívá i sám Roman Šolc, když poukazuje na nekalé praktiky politiků, kteří očividně nemají zájem, po předešlé zkušenosti s pokusem o otevřený dokument jménem Bílá kniha, s akademiky vůbec diskutovat. Celý tento proces transformace univerzity a změny její vlastní identity zasazuje do širšího rámce Stanislav Štech³⁾,

kteří nachází ideologické pilíře reformy univerzit v Boloňské deklaraci⁴⁾ a inovační finalitu vysokých škol v tzv. lisabonské strategii. Tím staví chystanou českou reformu do kontextu evropské a světové politiky.

Již zmiňovaný text Jana Kellera⁵⁾ se vrací zpět na českou politickou scénu a ve stručnosti popisuje vývoj snah o zavedení školného u nás. Dále se zaměřuje na argumenty stoupenců školného a jeden po druhém vyvrací. Odpověď na otázku, proč je školné tak vehementně prosazováno, najdete právě v jeho příspěvku.

Socioložka Tereza Stöckelová⁶⁾ si ve svém článku všímá proměny univerzity, kterou již popsal Martin Škabraha a Roman Šolc, a dává ji do vztahu s přechodem od tzv. elitní univerzity k univerzitě masové, přičemž se domnívá, že tyto dva typy univerzit nejsou jediné možné. Domnívá se, že volba je o něco širší, že lze zachovat kritický ráz univerzity a odolat její komercializaci i v současnosti. Některé z možných receptů nachází v zahraničí na příkladu tzv. community-based research nebo engaged research (USA, Kanada) nebo v Evropě v tzv. science shops, které fungují v Nizozemí, Británii, Německu atd.⁷⁾

Další text je dílem Čestmíra Pelikána⁸⁾, podle kterého univerzity plní státní zájmy, a proto by si je měly také jednotlivé státy samy platit, ale měly by mít rovněž šanci regulovat počty studentů jednotlivých oborů. Odkazuje tak k elitní koncepci univerzity jako místa, kde studují ti nejnadanější. Demokraticizace vysokého školství pak neznamená jeho zmasovění, ale pokus o jeho zpřístupnění chudším příjmovým skupinám tím, že přijetí na univerzitu nebude odvislé od ekonomické situace studenta, ale od jeho schopností. Ti, kteří by se na univerzitu nedostali, by mohli samozřejmě studovat na soukromých školách, na jejichž chod by stát také přispíval, jak je tomu ostatně i dnes. Situace je však jiná, univerzity ztratily svůj elitní charakter a podle Čestmíra Pelikána se stávají institucemi, které plodí pouhé obaly, nikoliv vzdělání. Význam hodnoty vzdělání a koncept univerzity v historickém, sociálně politickém a ekonomickém kontextu rozebírá ve svém článku Josef Hawel.⁹⁾

Závěrečný blok tvoří příspěvky o situaci studentů a stavu vysokého školství ve Francii, Německu a Rusku. Zvláště zajímavá je pak zkušenost Jana Čulíka¹⁰⁾ se zaváděním školného v Anglii.

Publikace *Proč nezavádět školné* sice nepřináší žádná anarchistická východiska v otázce vzdělávání a radikální alternativy k neoliberálnímu útoku na veřejné vysoké školy. Přesto je dobrou pomůckou při analýze tématu a skrývá ne jeden moment vhodný k inspiraci. Proto v rámci jejího představení jistě nebude na škodu uvést několik citací. Článek Stanislava Štecha pak přinášíme celý, jelikož asi nejlépe ze všech rámuje proces komercializace školství.

Veřejnost se může někdy ptát, proč státním institucím v něčem neustoupí (třeba výměnou za ústupek státu v jiné oblasti), jenže tady nejde o pragmatické kompromisy, ale o věc zásady. Například když se otevírá diskuse o školném, padají argumenty, které říkají, že

Proč nezavádět školné

Jan Keller
Tereza Stöckelová
Stanislav Štech

a další

Vzdělání není zboží

nízké školné by bylo sociálně únosné, a naopak by mohlo pomoci ve financování škol. Proč na něj tedy nepřistoupit, může se někdo ptát. Problém je v tom, že i zavedené nízké školné, které by bylo takto definované, by bylo poplatkem za získávání vzdělání - symbolicky bychom tak uznali lidské vědění za zboží a ze vzdělávání udělali tržní proces. Proto v této věci nelze ustoupit.

(...) Nyní bychom se v zájmu vyšší efektivity řízení měli demokraticky volené samosprávy vzdát. Otázkou je, co to vypovídá o politických a úřednických, kteří takové změny prosazují, pokud tvrdí, že efektivita je to nejdůležitější. Kdybychom si vzali jako příklad stát, diktatura by přece také mohla být efektivnějším způsobem řízení než demokracie...

Roman Šolc

„Už nyní představuje studium na vysoké škole kromě ušlého zisku také poměrně citelné náklady pro studenta a celou jeho rodinu. Lze si jen obtížně představit, že ty studenty, které tyto náklady (podle posledních průzkumů v průměru ve výši 10 000 Kč měsíčně) nechávají v klidu a nemotivují ke studijnímu úsilí, bude motivovat nějakých deset tisíc za půl roku navíc. (...) Studenti z chudých rodin jsou existujícími náklady motivováni ke studiu i bez školného, studenti z rodin zámožnějších bude jen stěží motivovat částka, která je schopna ty chudší zruinovat.

(...) Proto bude brána od mladých lidí záloha na příjmy, které mnozí z nich v životě neuvidí. Proto bude deformována celá jejich kariéra skrze strach a pocit viny, že pokud nebudou rýžovat peníze, stanou se z nich doživotní dlužníci.“

Jan Keller

„Zadluženost jednotlivých států roste v zemích s pravicovou i levicovou vládou, vysoké školství je podfinancované v zemích, kde je zavedené školné, i v těch, kde školné není, všechny tyto informace nám ukazují, že problém není v nedostatečných reformách nebo v konkrétním vedení, problém je obsažen v samotné struktuře systému, kterému

dominuje trh. Systému, kde je trh dominantním hybatelem ekonomiky a ekonomika je vládcem jak států, tak života každého člověka.

(...) Většina z nás prodává svou pracovní sílu po většinu týdne, všechny z nás prodávají majitelé různých časopisů, novin, televizních stanic, reklamních ploch coby potencionální spotřebitelé inzerentům. Institucionalizované vzdělání, které je jediné chápáno jako to správné, se stalo průmyslem.

(...) Vzdělání je jakýmsi zrcadlem společnosti, není jeho spásou ani vykupitelem, je také, jaká je sama společnost, odráží její hodnoty, touhy a priority; pokud je prioritou ekonomický zisk, potom je vzdělání nutně zbožím.

(...) Komu tedy má sloužit školné? Obávám se, že to nejsou vysoké školy, studenti ani veřejnost (stát), nýbrž velké banky, kterým by zavedení školného jistě velice prospělo.

Josef Hawel

„Absolutorium pregraduálního studia na vysoké škole [v Anglii] vám dnes neposkytne skoro žádnou výhodu při hledání zaměstnání. Vysokoškolským diplomem se nemůžete chlubit, protože ho má kde kdo. Jenže vy jste za studium na univerzitě zaplatili vysoké školné a univerzitu jste dokončili s dluhy. Diplom vás stál obrovské peníze, ale po absolutoriu na jednou zjišťujete, že nemá skoro žádnou cenu.

(...) Mohu říct zcela otevřeně, že zavedení školného do britského univerzitního systému britské vysoké školství poškodilo. (...) Étos peněz už ovládl všechno. Navzdory všemu

předstírání britské vysoké školy v podstatě ztratily svůj akademický charakter. Zmizela idea univerzity jako instituce pro svobodné, otevřené zkoumání skutečnosti padni komu padni.“

Jan Čulík

Poznámky:

¹⁾ Martin Škabraha - filozof, pedagog a publicista, působí na katedře filozofie FF Ostravské univerzity v Ostravě.

²⁾ Roman Šolc - student antropologie, člen studentské komory AS UK, studuje na katedře biologie, PříF Univerzity Karlovy.

³⁾ Stanislav Štech - psycholog a pedagog, působí na katedře psychologie PedF Univerzity Karlovy.

⁴⁾ Cílem boloňského procesu, formulovaného v Boloňské deklaraci z června 1999, je vytvoření jednotného prostoru evropského vysokého školství a jeho rozvoj. Má zajistit atraktivnost a konkurenceschopnost evropského vysokého školství ve světovém měřítku a zvýšit „konkurenceschopnost“ jeho absolventů na světovém trhu práce. V podstatě se jedná o snahu smazat téměř veškerá „národní“ a lokální specifika jednotlivých univerzit. Celý tento proces dokonce často vede i ke smazání specifík v ohodnocování humanitních oborů a přírodně technických oborů. To může vést až k jejich zániku nebo výrazné podfinancovanosti. Do boloňského procesu je zapojeno 46 zemí, mezi kterými jsou jak členové EU, tak země mimo EU. Reprezentanti těchto států se schází každé dva roky a diskutují o úspěšnosti a dalším postupu v reformě vysokého školství. Boloňská deklarace navazuje na dva předchozí dokumenty, a to na Magnu Chartu evropských univerzit z roku 1888 a na Sorbonnskou dekla-

raci z roku 1998. Na rozdíl od nich ale zvýrazňuje ekonomickou roli univerzit oproti tradičnímu chápání univerzit jako institucí na vytváření, ověřování a hodnocení kultury, potažmo svobodných institucí na hledání pravdy. Mezi nejvýznamnější změny, které byly v rámci boloňského procesu zavedeny, patří přijetí systému srovnatelných stupňů vysokoškolského vzdělání: bakalář, magistr, doktor, vypracování systému kreditů atd.

⁵⁾ Jan Keller - sociolog, ekolog, pedagog a publicista, působí na katedře sociální práce FSS Ostravské univerzity v Ostravě.

⁶⁾ Tereza Stöckelová - socioložka, pracuje v Sociologickém ústavu Akademie věd ČR.

⁷⁾ Jde o výzkumně-výukové uspořádání na univerzitě, v jehož rámci obvykle spolupracují výzkumníci (vyučující), studující a mimouniverzitní aktéři z oblasti občanské společnosti (nevládní organizace, místní komunity nebo jednotliví občané). Občanské iniciativy přicházejí s praktickými problémy a otázkami; studenti se svými učiteli tyto otázky výzkumně zpracovávají a učí se tak v rámci prakticky zaměřených a reálně užitečných výzkumných projektů, které se nejčastěji týkají sociálních problémů, veřejného zdraví a environmentálních otázek.

⁸⁾ Čestmír Pelikán - překladatel, student historie, studuje na katedře historických věd FF Univerzity Pardubice.

⁹⁾ Josef Hawel - student filozofie, studuje na katedře filozofie a společenských věd FF Univerzity Hradec Králové.

¹⁰⁾ Jan Čulík - bohemista, pedagog a publicista, působí na katedře Slavonic studies na University of Glasgow.

CO ZAKRÝVÁ ÚDAJNÁ REFORMA VYSOKÝCH ŠKOL?

Phil Lewis, Mellon Foundation:
Proč chcete nastoupit do vlaku, jehož lokomotiva už vykolejila?
(Paříž, květen 2009)

Ač k tomu vyzván, nebudu psát o školném nebo o detailech aplikace „boloňského procesu“ či navrhované reformy terciárního vzdělávání. Pokusím se o podání kontextu, který je rámem, bez něhož je těžké rozumět obrazu.

Dnes je již evidentní to, co na začátku dekády tušil málokdo. Za zdánlivě neutrálním a eufemisticky vyhlížejícím označením *reforma terciárního vzdělávání* se skrývá uskutečnění velkého byznys plánu: zvýšit v globálním měřítku konkurenceschopnost evropského „vzdělanostního zboží“ při maximálním snížení veřejných nákladů, aby se uvolnil takto dosud ladem ležící prostor pro další rozmnožení a akumulaci kapitálu.

Přesuňme se o padesát let zpět. V roce 1961 OECD - dnes skutečná avantgarda transformace světa v duchu neoliberalní doktríny - na svém washingtonském kongresu předkládá světu dva příklady hodné následování v oblasti vzdělávací politiky: Francii a Sovětský svaz (nejde o překlep!). Doporučení OECD podtrhuje zejména výrazné veřejné financování všech stupňů vzdělávání a centralizované plánování

vzdělávacích systémů v těchto zemích. Ekonomové chicagské školy v té době hovořili o nutnosti dlouhodobě investovat nejen do bezprostřední reprodukce pracovní síly, ale i do „lidského kapitálu“. Proto je levné, či dokonce zcela bezplatné vzdělání klíčem ekonomického růstu.

Kdy nastal ten radikální zlom v postoji guvernérů našeho světa? Podle některých ekonomů (Michel Béaud a zejména Annie Vinokurová) prožíváme dobu „velké transformace“ vztahu ekonomie a politiky, resp. další přechodovou fázi kapitalismu na jeho cestě za nalezením nového, stabilního režimu akumulace kapitálu. Vinokurová připomíná, že kapitál na cestě za ziskem vždycky narazí především na překážky spojené s podmínkami práce, zejména s náklady na pracovní sílu. A že v každé přechodové fázi dělal - a dělá to i dnes - následující: ve snaze tyto překážky odstranit se uchyluje ke státu, který mu má vytvořit vhodné podmínky k investování a také poskytnout politikům nezbytnou ideologii (řeč) a nabídnout sociálně inženýrské postupy (reorganizace, instrumenty, reformy), jak situaci příznivou pro realizaci soukromého kapitálu navodit.

Tak v období po 2. světové válce nastal ekonomický růst, kdy generování rostoucích

zisků bylo vázáno na keynesiánsko-fordistický model hromadné výroby nacházející obytistě v masové spotřebě. I tu zajišťují především námezdně pracující, a to v hranicích národních států. Po státu se žádá, aby pro tento režim akumulace kapitálu vytvořil nezbytné podmínky: především sociální, zdravotní a důchodové zabezpečení (ochrana v nemoci, v nezaměstnanosti, ve stáří), právo na práci, institucionalizaci kolektivního vyjednávání - a pak zejména **bezplatné vzdělání** na všech stupních škol. Období obrovského růstu prvních tří dekad po r. 1945 je charakterizováno nedostatkem jak kvalifikované, tak nekvalifikované pracovní síly. Proto byl stát v mnoha vyspělých kapitalistických zemích přinucen otevřít dveře nekvalifikované zahraniční pracovní síle a současně stimulovat vzdělávání. Bylo v zájmu zaměstnavatelů přispívat zvyšováním svých daní k rozvoji školního vzdělávání, které proto bylo bezplatné a na svém konci poskytovalo atraktivní vyhlídky na celoživotné stabilní zaměstnání. Taková investice se vyplatila, protože pohyb kapitálu i lidí byl silně omezený a investice jen tak snadno nemohla zmizet či se znehodnotit. Podnikatelé měli na stabilitě stejný zájem jako zaměstnanci. Náklady hospodářského růstu byly socializovány, ale zisky se dělily (nikoli nutně spravedlivě) mezi stát, občany a podnikatele.

STANISLAV ŠTECH

Na přelomu 60. a 70. let tedy vznikly podmínky pro bezprecedentní vzdělanostní expanzi odpovídající vlastně situaci a potřebám období již končící poválečné stabilizace. Podle některých ekonomů by takovýto vývoj byl i nadále pozitivní pro akumulaci, kdyby se promítl do přiměřeného nárůstu ceny práce. To se však kvůli mzdovým stropům a restrikcím ze strany podnikatelů nestalo. Současně omezení pohybu kapitálu znemožňovalo využívat kvalifikovanou pracovní sílu ze (v) zahraničí.

V 70. letech pak snaha omezit náklady na práci ve prospěch akumulace vyvolala stagnaci až pád zisků. Na jejich konci neoliberální ekonomové prosadili jako řešení problému deregulaci, volný pohyb kapitálu v globálním měřítku. Tak došlo k disociaci do té doby propojené reprodukce kapitálu a reprodukce pracovní síly. Globální deregulace totiž umožnila kapitálu, aby donutil i velmi vzdálená teritoria s jejich „imobilními“ elementy, jako jsou pracovní síla a vzdělávací instituce, soutěžit o přilákání a aspoň dočasnou stabilizaci kapitálu na svém území. Z různých ratingů „kvality“ zemí je dobré zdůraznit jeden z mnoha indikátorů atraktivnosti a bonity země pro investice: „*neomezovaná pronikání kapitálu do dříve veřejných a nekomerčních oblastí ekonomiky, zvláště do vzdělávání, kde se vynořuje nadnárodní vzdělávací „průmysl“, jehož ziskovost na jedné straně závisí na potenciálu zvyšovat produktivitu tayloristickým způsobem (např. standardizace učitelských kompetencí), a na straně druhé na vytvoření trhu vzdělávacích služeb*“.

Vedle zdravotnictví a důchodů představuje tedy vzdělávání další, potenciálně velmi výnosné „ložisko zisku“. Jeho „těžba“ probíhá v zásadě ve dvou krocích. Kapitál jde za nejlevnější a současně z jeho hlediska momentálně dostatečně kvalifikovanou pracovní silou, do které nemusí již nic investovat, a ušetří na zbytečných nákladech stability (vždy je možnost přesídlit jinam nebo najmout pracovníky kvalifikované „přiměřeněji“). Proto na jedné straně potřebuje ovlivňovat profil absolventů a mluvit do výzkumu, tedy do činností, o kterých dříve rozhodovaly vysoké školy samy, případně v domluvě se státní správou. Protože však financuje jen bezprostřední obnovu pracovní síly, odmítá přispívat svými daněmi na náklady, které současně nechává na státu. Tomu odvede méně, ale s jeho potřebnými výdaji na vzdělání přitom počítá. Stát na ně však při úlevách na daních podnikatelům (jak ukazuje případ nadnárodních firem: čím bohatší a silnější jsou, tím větší mají úlevy) nemá. Nastupuje pak „řešení“, které se zdá nabílední: je třeba ze vzdělání učinit zboží, navodit tržní podmínky, přitáhnout soukromý kapitál - a vše bude v pořádku.

Řekl jsem, že kapitál velmi dbá na **zakoření příslušného ideologického schématu** (proč je to všechno nutné pro dobro všech, zejména těch nejslabších) a také na to, aby politici měli k dispozici nějaké procedury či nástroje sociálního inženýrství (jak věci technokraticky, tedy neutrálně, provést). Konkrétně jsou představiteli nového diskurzu spojeného s neoliberální strategií akumulace kapitálu experti Světové banky, OECD nebo Evropské komise. Jejich četná sdělení a doporučení představují od druhé poloviny 90. let **ideologii podnikatelského ducha univerzit (entrepreneurship)**. Výrazným rysem této ideologie je odklon od vzdělávacích obsahů a naopak příklon k formálním znakům vzdělávání, jako jsou **míra přístupu ke vzdělání, jeho délka a náklady na něj**. Klíčovým problémem tedy nejsou konkrétní poznatky, dovednosti, hod-

noty v jednotlivých oborech či doménách poznání, jejich proměny a důsledky. Ani reflexe a vymezení toho, co je veřejný zájem ve vzdělávání. Problém se redukuje na uplatnění absolventa na trhu práce, na indikátory jeho kvalifikačního profilu a jejich vazbu na očekávání zaměstnavatelů, a na výnosnost pracovní pozice na trhu, k níž je absolvovaný obor vstupenkou (ovšem jen jako *conditio sine qua non*, a někdy ani to ne). To vše pod dohledem tzv. stakeholderů (podnikatelů, politiků, reprezentantů neakademické společenské praxe): ať už přímo ve správných radách takto podnikatelsky transformovaných univerzit nebo prostřednictvím moderních manažerských metod. Ty představují doslova smrtí hodnotících procedur, ratingů, profilů, hodnocení kvality studia, výzkumu i akademického života. Dokonce budeme měřit i výstupy z učení: jde celkem logicky o něco, co na konci „vystoupí z učení“ a co nemůže být jen tak postaru, tradičně lidstvisticky vědění či poznáním. Po čemž nás vzápětí zcela jistě čeká pravidelné zjišťování přidané hodnoty dané školy, katedry nebo kurzu. A kdoví, třeba i zvláštní daň z této přidané hodnoty (vedle školného by se dala tato DPH zavést dodatečně). Je jasné, že v takové situaci musí jedinec za své studium samozřejmě platit. K tomu si vezme půjčku, začne hlavně počítat každou korunu a stane se finančním manažerem svého vlastního kapitálu. Je pochopitelné, že za výsledek takové investice je odpovědný jedinec on sám. A Pilát si může umýt ruce.

Dopady na akademické pracovníky a na univerzity samotné jsou ovšem také známe. Kritické neoliberální strategie (Monika Krause a Mary Nolan v USA, Gerard Delanty ve Velké Británii, Chris Lorenz v Nizozemsku nebo Christophe Charle ve Francii) upozorňují především na **rozklad zaměstnaneckého statusu**, tj. na vznik a rychlý početný růst akademického proletariátu, na maximalizaci „flexibility“, což je eufemismus pro existenční nejistotu osob s velmi krátkými, opakovanými úvazky na dobu určitou, na expanzi „outsourcingu“, kdy školy dávají zajímavé zakázky různým agenturám a soukromým společnostem. Zatěžující fixní náklady mizí a místo hierarchicky uspořádané stabilní organizace začíná fungovat síť horizontálních smluvních vztahů.

Mimochodem, poslední zmíněný rys potřžení vzdělávání, tj. zadávání zakázek na všemožné evaluace, měření a poradenství

agenturám, má svou logiku. Ekonomové upozorňují, že vytvořit ve vzdělávání zisk je velmi obtížné - přichází v dlouhodobém horizontu a je náročné, až nemožné vytvořit ho na samotném předmětu činnosti. Racionalizace, zefektivnění badatelské nebo vzdělávací činnosti, aby se ušetřilo nebo aby se vytvořil zisk, vyžaduje hluboké porozumění příslušnému předmětu poznání, jeho genezi a kritickým místům. A nevynáší to tolik. Proto se postupuje taktikou **ovládnutí nejprve periferie univerzit**. Modernizuje se, tj. agenturám či privátním společnostem se svěřuje starost o infrastrukturu, informační technologie, vydavatelství, nabízí se testování čehokoli, konzultace, zavádí se marketing vzdělávací nabídky, e-learning nebo dokonce dnes již diskreditovaný home learning. Není snad třeba zdůrazňovat, že téměř ve všech případech jde o drenáž veřejných zdrojů, které poskytují vlády univerzitám na jejich „modernizaci“ a transformaci do instituce podobné podniku. Postupně soukromý kapitál proniká i do výzkumu, vývoje a výcviku studentů v oborech technických a přírodovědných - a to pomocí tzv. **inovační ideologie**. Jestliže ideologické pilíře reformy univerzit obsahuje Boloňská deklarace, inovační finalitu vysokých škol oznámila tzv. lisabonská strategie. Na konci tohoto procesu zůstane jen určité nekomercializovatelné jádro: učitelské studijní programy, humanitní studia a některé společenskovědní obory. Jejich živorení a přežívání pak bude záviset jen na rozmarech a libovůli těch, kteří jsou vykonavateli záměrů soukromého sektoru.

Školné a základní principy tzv. reformy terciárního vzdělávání nejsou tedy nějakým ojedinělým excesem několika jedinců či skupinek lidí. Vše spolu vzájemně těsně souvisí. Je třeba pozorně sledovat kritický tón těch, kteří již na své kůži neoliberální reformy terciárního vzdělávání zažili. Je jich stále více od USA přes Německo a Francii, až třeba po Austrálii. Je třeba pokusit se propojit naše úsilí o skládání kamenů mozaiky do celku, jehož smysl se nám náhle vyjeví. Ironická otázka Phila Lewise citovaná v úvodu mého textu je pro takové úsilí dostatečným impulzem.

Na závěr snad trochu optimistický citát z práce Jeana-Pierra Dupuyho *Za osvěcený katastrofismus* (Pour un catastrophisme éclairé): „*Pesimismus rozumu by měl sloužit optimismu vůle.*“

DEMONSTRACE „NENECH SE ŠKRTNOUT!“

17. LISTOPAD V PRAZE OPĚT VE ZNAMENÍ STUDENTSKÉHO PROTESTU

Dalším „dárkem“ nové neoliberální vlády je, v současné době velmi diskutované, zavádění školného na veřejných vysokých školách a hlavně rozsáhlé škrtky v oblasti terciárního vzdělávání. Proti těmto snahám vlády omezit přístup ke vzdělání nižším vrstvám pomocí komercializace školství ostře vystoupila iniciativa Vzdělání není zboží, která uspořádala protestní pochod centrem Prahy v rámci studentských akčních dnů, které se konaly od 15. do 17. listopadu 2010 a během kterých mohli studenti a studentky (a nejen oni) vyjádřit veřejně svůj nesouhlas s těmito vládními opatřeními.

Součástí programu akčních dnů bylo mimo jiné i promítání, přednášky, diskuze a další veřejné akce. Ve středu 17. listopadu proběhla asi největší akce tohoto programu - protestní pochod proti zavedení školného, omezování akademických svobod a komercializaci vysokého školství.

Účastníci demonstrace se začali scházet na Palackého náměstí krátce před polednem, kdy měla celá demonstrace oficiálně začít. To už na místě nechyběl početný hlouček fízlů, a to jak tajných, tak uniformovaných. Lidé, kteří na náměstí přicházeli či jen procházeli, dostávali informační letáky iniciativy Vzdělání není zboží.

NECHTĚNÍ NÁVŠTĚVNÍCI

Poměrně nepříjemnou skutečností se před samotným zahájením akce stala přítomnost skupiny bolševických mládežníků, kteří se na místě rozhodli rozdávat svoje propagační materiály. Organizátoři a organizátorky se tak místo věnování se přípravě samotné akce museli potýkat s těmito nechtěnými politickými parazity. I přes původně trpělivé výzvy nebyli bolševici schopni akceptovat, že srpy a kladiva nemají na akci iniciativy Vzdělání není zboží co dělat. Diskutovat s nimi ale nemělo valného smyslu, o čemž svědčí například následující úryvky „debaty“:

„Sundejte ty bolševické symboly. My prostě nebudeme akceptovat někoho, kdo otevřeně propaguje stalinistický teror, který má za sebou desítky milionů mrtvých.“

„No ale... hm... podívejte se na kapitalismus! Kolik lidí je nezaměstnaných! Tohle vy nevidíte, že?“

Nebo jiná perlička:

„Proč se nemůžeme společně spojit proti kapitalismu!?“

„Nebudeme se spojovat s někým, kdo by nás v případě uchopení moci poslal do koncentráku jako první.“

„Ale to vůbec není pravda! Jak jsi na to přišel!?“

„Čtu pravidelně vaše webové stránky.“

„Jo tak...“

Možná by přišlo od věci vyslyšet návrhy několika přítomných anarchistů a dát bolševikům najevo, že nejsou vítáni ostřejším způsobem. Na druhou stranu je však pochopitelná obava organizátorů, kteří chtěli akci upozornit na problematiku komercializace vzdělávání a ne místo toho druhý den čist

v novinách bulvární titulky ala „Levicovi extrémisté se poprali mezi sebou“. I když skupinka stalinistů nakonec odstranila veškeré symboly, organizátoři museli drobné konflikty řešit po celou dobu pochodu, který následoval.

PROJEVY

Na náměstí se nakonec i přes nepřízeň počasí shromáždilo více jak 300 lidí a akce byla zahájena úvodním slovem jedné z organizátorek. Po ní vystoupil mluvčí iniciativy Vzdělání není zboží, Josef Hawel. Ten nejprve shrnul výhrady, jež studenti ke změnám navrhaným vládou mají, a upozornil na to, že vzdělání není jen od toho, aby přineslo práci a produkci výrobků, ale že má zásadní kulturní přínos pro celou společnost. Poté následoval projev socioložky Terezy Stöckelové z iniciativy ProAlt. Upozornila mimo jiné na širší kontext změn. Bilá kniha, která celou akci odstartovala, vznikla ještě před současnou krizí a je součástí procesu, který probíhá i jinde v Evropě. Změny mají systémový ráz, který má vést k individualizaci a omezení akademických svobod. Připomněla, že to, jací absolventi budou ze škol vycházet, zásadně ovlivní celou společnost.

„Musíme získat pro naši kauzu celospolečenskou legitimitu, kterou prozatím zcela nemáme. Je třeba lidem vysvětlit, že komercializace vzdělání se netýká jen studentů, ale celé společnosti. Stejně tak je třeba se zbavit intelektuální ulity a zajímat o změny, které se týkají jiných skupin obyvatel, a ty také podpořit,“ prohlásila na demonstraci Stöckelová.

POCHOD A HRA

Hned po tomto úvodu se demonstranti vydali na pochod do centra města. Na transparentech a cedulích byla k vidění hesla jako „Nenech si škrtnout vlastní cestu ke vzdělání“, „My vás taky škrtne“, „Bohaté rodiče pro všechny“, „Nejsme automaty na zisk“, „Dluhy základ života“ či „Budoucnost patří zadluženým studentům“. Nejprve studenti záměřili podél nábreží k Národnímu divadlu, kde byl

u Akademie věd přečten další projev a budova byla symbolicky uzavřena papírovým řetězem, neboť na její provoz po následných škrtech v rozpočtu nezbudou peníze. Během pochodu zněla hesla „Student není produkt“, „Reformy neprojdou“, „Vzdělání není zboží“ apod.

Předposlední zastávkou bylo Staroměstské náměstí. Zde byla pro přítomné připravena scénka s názvem „Člověče, rozzlob se“, která sledovala studium tří kamarádů. První studuje technický obor, který mu sponzoruje soukromá firma, jelikož se jí však výsledky výzkumu nehodí, zakáže je publikovat. Student humanitního oboru se postupně zadlužuje na zápisném a školném, musí si vydělávat, na studium nemá čas a skončí po několika letech neúspěšně. Naopak třetí z kamarádů studovat nejde, dělá kariéru, bohatne, nakonec však také musí do školy nastoupit, aby za co nejméně práce a času získal potřebný titul.

ZAKONČENÍ

Od Staroměstského náměstí zbývalo dojít k filosofické fakultě na Palachově náměstí. Zde byl přečten závěrečný projev, ve kterém bylo mimo jiné zmíněno, že budova bude prodána soukromému majiteli a vznikne z ní luxusní hotel.

Po skončení akce sice ještě zaznívaly návrhy vydat se společně k budově poslanecké sněmovny, ale většina účastníků a účastnic na tyto výzvy po dlouhém pochodu již neslyšela, takže odpoledne pokračovalo již jen na půdě Filosofické fakulty UK, kde bylo připraveno promítání filmu o studentských hnutích v Evropě a setkání s vídeňskými studenty, kteří se rok před tím podíleli na obsazení rakouských škol.

Do demonstrace se zapojilo kolem čtyř stovek lidí. Vzhledem k tomu, že se problematika školství ve výsledku týká celé společnosti, je však velice smutné pozorovat laxnost a nezájem širší veřejnosti a samotných studentů vůbec. Zvláště při sledování souběžných masivních protestů a nepokojů, které probíhají v Anglii a Itálii.

STUDENTI JSOU TI POSLEDNÍ, KDO SE BUDE RADIKALIZOVAT

ROZHOVOR SE ČLENY INICIATIVY VZDĚLÁNÍ NENÍ ZBOŽÍ!

Pro přiblížení iniciativy Vzdělání není zboží!, která vznikla na podnět studentů, kteří nesouhlasí s chystanou komercializací školství, jsme položili několik otázek dvěma jejím členům, Josefovi a Mírovi.

Jaká byla vaše motivace zapojit se do VNŽ a co stálo vůbec na začátku vzniku VNŽ?

Josef: Když byl ve funkci ministra školství mládeže a tělovýchovy Ondřej Liška, tak měl přednáškové turné po vysokých školách, kde se snažil obhajovat chystané reformní kroky úzce spjaté s *Bílou knihou terciárního vzdělávání*. Tím chtěl dokázat, že Bílá kniha je otevřeným dokumentem, ke kterému se mohou vyjadřovat jak členové odborné, tak i laické veřejnosti. Nicméně jeho přednáška byla jen propagací, kde obhajoval především ty body Bílé knihy, které mu byly nejvíce sympatické - jako třeba třetí role univerzit, která spočívala v propojování univerzit s občanskou společností a neziskovým sektorem. Zbýl jen velice krátký čas na diskuzi, a tak jsme se společně s několika lidmi rozhodli uspořádat alternativní přednášku na téma Bílá kniha a hodnocení vědy a výzkumu. Pozvali jsme pár signatářů Hradeckého prohlášení, kteří se kriticky vymezovali k Bílé knize, a přednáška se konala 17. března 2009. V souvislosti s touto přednáškou jsme se začali daleko více zajímat o vysokoškolskou politiku a studentská hnutí. Došli jsme až k tzv. boloňskému procesu, jehož některé aspekty studenti z ostatních evropských zemí kritizovali už daleko dříve. Zhruba ve stejnou dobu jsme se dozvěděli, že někdo z Prahy by chtěl založit studentskou iniciativu, která by se dlouhodoběji tomuto tématu věnovala. Neváhali jsme a této první schůzky jsme se zúčastnili.

Tím, že studuji na malém oboru na regionální univerzitě, jsem se poměrně vyhnul neblahým důsledkům masifikace až univerzalizace vysokého školství. Individuální přístup a poměrně časté semináře s nevelkou účastí byly pro mě samozřejmostí, takže má osobní nespokojenost s výukou v tom nehrála roli. Ostatně si myslím, že aby člověk mohl být nespokojený, musí se o danou problematiku zajímat. Až pak mu totiž mnohé dojde, určité aspekty si zasadí do širšího rámce a teprve tehdy si uvědomí, co všechno by mohlo být jinak. Ze svých zkušeností mohu říct, že pokud je student nespokojený, tak většinou kvůli tomu, že musí něco dělat. Proto bylo taky daleko snazší zmobilizovat studenty proti státním maturitám než proti školnému. Za něco zaplatit není pro značnou část dnešní mladé generace takový problém, jako sám něco vytvořit. To je podle mého názoru bohužel neblahý důsledek komercializace veškerých lidských činností (někdy až přehnané dělby práce) - rozvoje sektoru služeb a především znak institucionální závislosti. Někteří studenti chápou studium tak, že se nechťejí

učit, ale chtějí být učen. Proto si nedovedou představit vzdělání bez vysoké školy, a proto je diplom tak významným symbolem.

Míra: Moje motivace z počátku nebyla zapojit se do VNŽ!, jelikož VNŽ! v době, kdy jsem se rozhodl přijít na první schůzku, která stála před vznikem iniciativy, vůbec neexistovalo. V březnu 2010 se chystaly ve Vídni a v Budapešti protesty proti oslavám desetiletého výročí implementace boloňského procesu a samozřejmě tomu, co dalšího nepěkného se, často v souvislosti právě s boloňským procesem, v evropských zemích a nejen v nich rozehrává. Jedná se hlavně o komercializaci terciárního vzdělávání, znemožňování přístupu ke vzdělávání lidem z nižších vrstev, jejich další zadlužování atp. O boloňském procesu jsem tehdy neslyšel poprvé, četl jsem již dříve některé články, které právě při této příležitosti podnítily moji zvědavost, když jsem se doslechl, že se v Praze chystá jakási schůzka, ze které by mohly vyústit pokusy zorganizovat při této příležitosti „něco“ v ČR a podpořit snahy studentů z jiných evropských zemí v protestech proti procesům, které symbolizovala zmíněná událost. A pokud budeme nadále nacházet smysl, pokusit se určitým způsobem v aktivitách pokračovat. Výsledkem se stal Pochod produktů a vznik iniciativy VNŽ! Další motivací bylo také prohloubit si znalosti v celé této záležitosti. Čemuž by mohly být nápomocny jednak další aktivity a samozřejmě vyjasňování si nejasného s lidmi, kteří se do těchto aktivit zapojují.

Co je cílem iniciativy a jaké kroky podniká, aby jich dosáhla, nebo se jim alespoň přiblížila. Jaké jsou její hranice?

Josef: Rád bych řekl, že naším cílem je zabránit chystané reformě školství a zahájit debatu nad její uspokojivější alternativou. Nicméně chceme-li stát nohama pevně na zemi, tak je tento cíl spíše vizi. Je jakýmsi horizontem, který máme stále na očích, ale přesto je ještě značně vzdálen. Čeští studenti jsou až nebyvale pravicově konzervativní a podle mého názoru mediálně negramotní. Zúčastnil jsem se pár debat a přednášek na téma média, kde studenti označovali časopisy Reflex a Respekt za alternativní tiskoviny. Argumenty některých studentů jsou spíše novinové titulků českých masových médií nežli skutečnými argumenty. Proto je naším krátkodobým cílem přinášet informace i z jiných zdrojů, tedy z českých méně čtených a známých týdeníků, internetových deníků a ze zahraničí. Dále oslovovat akademiky a studenty ke spolupráci, a to včetně zahraničních akademiků a studentů, dávat prostor k publikační činnosti a zahájit naši přednáškovou činnost. Hranice našich aktivit je dána především malým zájmem nebo dokonce nesympatiemi většiny studentů s naší činností. Proto si myslím, že dokud se alespoň částečně nepodaří tuto hranici prolomit, nemá cenu podnikat nějaké ráznější a sebevědomější akce.

Míra: Cílem iniciativy je být iniciativní a házet kamínky do stojatých vod zájmu o to, co se studentů bezprostředně týká. Hranice si sice určujeme sami, ale možnosti našich cílů, v dále za horizontem, jsou předurčeny zájmem studentů o záležitosti, které se jich týkají. A jelikož mnozí pouze přijímají to, co jim vláda předkládá jako samozřejmost, je poněkud problém nacházet cosi, o co je možné se opřít. Proto je třeba kriticky informovat, rozvíjet diskuze, argumentovat, posouvat a vytvářet různými způsoby podněty k přemýšlení.

Na jakých principech iniciativa pracuje a lidé v ní se organizují?

Josef: Principy naší spolupráce vznikly spontánně, bez nějaké teoretické koncepce a nějakých stanov. Snažíme se pracovat tak, abychom se každý v kolektivu cítil dobře, každý má stejnou váhu a ke všemu se může vyjádřit. Proto taky občas dochází k neshodám, ale to je jen dobře, alespoň si neustále musíme obhajovat naše názory a postoje, a to vede vždy k jejich přehodnocování. Když to shrnu, tak se snažíme fungovat na principu kolektivního konsensu.

Míra: Iniciativa pracuje na principu, buď něco děláš a chceš dělat, nebo ne. Když nechceš, nebo na to nemáš čas, nemá to zřejmý význam. Neorganizuj se jen proto, aby ses na oko organizoval. Jinak souhlasím s Josefem, snažíme se dosahovat závěrů na principu kolektivního konsenzu, dát prostor všem vyjádřit se k záležitostem, které se zrovna řeší.

Měla iniciativa někdy nějaké problémy s tím, že se přímo jí či její akce snažil někdo využít či zneužít?

Josef: Je jasné, že na většinu studentských demonstrací a veřejných akcí přijde celkem nespočet skupina lidí. Tomu se nedá vyvarovat a ostatně na tom nemáme ani zájem, ba naopak. Je však smutné, že někteří lidé se namísto prostého vyjádření nesouhlasu se zavedením školného nebo s postupnou komercializací vysokého školství snaží propagovat sebe a svoji skupinu nebo stranu. Tomu se snažíme zabránit a tento prostor jim neposkytnout. V tomto ohledu máme největší problém s KSM a KOMSOMOL, kteří se nestydí využívat našeho loga a názvu k propagaci svých akcí, což nám už párkrát dost uškodilo, dále nedbají na naše apely, aby si své sebepropagační materiály a ozdoby nechali doma. My osobně bychom byli však raději, kdyby na naše akce nechodili vůbec. Mnozí z nás mají veliký problém účastnit se akcí, na které chodí tito lidé. Ostatně je to téma, o kterém už od samého vzniku iniciativy vedeme živé debaty. Rakouští a jiní západní studenti by nás v tomto ohledu asi příliš nepochopili, protože jejich historický kontext a dějinná zkušenost je odlišná. S touto sebepropagací je spojeno i určité mediální zkreslení, kdy podobně jako teď ve Velké Británii, kde média psala, že studentský protest unesli anarchisté nebo

že obsazení budovy konzervativní strany bylo pouze v režii anarchistů, se o našich akcích píše často v souvislosti s komunisty, squattery apod., což náš obraz u konzervativní české společnosti příliš nezlepší. Nicméně tito lidé se opravdu našich akcí účastní, a to rozhodně nechci popírat a ani se tomu bránit. Další problém je, že mediálně zaškatulkování a známí lidé nemusí mít žádný prapor, triko nebo leták a hned jsou médiem někam zařazeni, bohužel i těmi alternativními. Proto, když na jedné z našich akcí mluvil Matěj Stropnický jako student UK, byl médiem i ostatními stejně vnímán jako člen Strany Zelených a nám bylo vytýkáno, že dáváme prostor k sebe prezentaci některým stranám, což je v rozporu s tím, co tvrdíme. Tím se dostáváme do nepříjemné situace, kdy se nás každý snaží s někým spojit, a to třetí náš potenciál.

Míra: Zde bych rád zareagoval na to, co zmínil Josef. Myslím, že pro tohle spojování se naskytá zkrátka naprosto příhodná příležitost v souvislosti s tím, do jaké míry jsou naše aktivity korektní s určitými politickými charakteristikami. Zkrátka jakmile se objeví jakákoliv kolektivní iniciativa s určitou hlavní oblastí svého zájmu, ihned vyplývají podezření a snahy si ji někam zařadit a s někým spojit. Zařadit si ji buď k širšímu proudu politického smýšlení, ačkoliv její cíle jsou vymezeny určitým směrem, nebo rovnou k jinému politickému subjektu, který tyto proudy zastává. Připsat nové skupině zkušenost s jinými skupinami, se kterými by mohla být prostřednictvím členů spjata atp. Problém nastává, když vás „strach“ z takového zařazení a následného mediálního škatulkování začne omezovat v jiných věcech, které byste snad i považovali za hlavní a důležitější náplň činnosti. Abych to shrnul, důležité je, aby případní zájemci přicházeli jako osoby, které se chtějí podílet na konkrétních činnostech, pro které se iniciativa organizuje, mají co nabídnout, jsou ochotni akceptovat principy, na kterých jsme domluveni, a chtějí se zapojit jako jednotlivci s názorem.

Jak by se podle vás mělo přistupovat k autoritářským skupinám či politickým stranám, které ač upozorněny stejně přicházejí se svou propagandou? Existuje o tom uvnitř VNZ nějaká diskuse.

Josef: Na tuto otázku jsem už odpověděl víceméně v otázce předešlé. Diskuze existuje, a to velice živá, úplná shoda však zatím neprobíhá. Pro mě osobně je postup, který proběhl na naší poslední veřejné akci, adekvátní. Donutit tyto lidi, aby svou sebepropagaci sbalili, dát jim jasné najevo, že tam nejsou vítáni, a tím by to mělo podle mého názoru skončit. Nekonečným se handrkováním s lidmi, kteří stejně neposlouchají a zřejmě toho nejsou ani schopni, jsme akorát ztráceli čas. Ten byl potřeba k rozdávání našich letáků, brožur a sbírání kontaktů od lidí, kteří by měli zájem s námi tak či onak spolupracovat. Komu to nestačí, měl by si založit antikomunistickou iniciativu nebo vstoupit do nějaké antifašistické, již existující skupiny a angažovat se v tomto směru, jinak to akorát zbytečně odvádí pozornost od toho, o co nám skutečně jde – od vzdělání a vysokého školství. Nechci tím nějak bagatelizovat problém fašismu, ať už toho hnědého nebo rudého, ale myslím si, že je spousta vhodnějšího prostoru, kde se s tímto problémem vyrovnávat, než na našich akcích. Jak jsem již řekl, nekonečné diskuze na toto téma nám berou čas, rozešťávají nás a odvádí od skutečného smyslu naší iniciativy.

Mně osobně úplně stačí, že tito lidé nejsou členy iniciativy a nespolečně s nimi. Na veřejné akce, při dodržení našich podmínek, ať si klidně chodí. Ohledně tohoto tématu, uvnitř naší iniciativy, to ale není převládající názor.

Míra: Podle mě by mělo záležet na tom, co vyplývá ze závazné domluvy uvnitř iniciativy. Osobně nejsem nijak nadšený z účasti autoritářských politických organizací na akcích, které iniciativa pořádá, a z jejich cílené sebe-propagace, a to, troufám si říct, nikdo z iniciativy. Co se liší, je přístup, jakým je kdo ochoten podobné události řešit a jakou čemu konkrétně přikládá váhu. Podle mého skromného názoru nejsou KOMSOMOL a KSM nikterak vlivnými a početnými politickými organizacemi, nechci podceňovat jejich schopnosti a možnosti, ale nejsou tím, čeho bych se v současné době nejvíce obával. To ale neznamená, že by mi dělalo radost sledovat jejich rudé prapory se srpy a kladivy a poslouchat řeči o tom, že ačkoliv Stalin zavinil smrt milionů lidí, alespoň nezaváděl školné atp. Nicméně mi přijde, že už je nějak moc často zmiňujeme a děláme jim jen reklamu, čímž jim pomáháme vyhrabat se z bezvýznamnosti. Myslím, že podstatný přístup máme do určité míry vyjasněn a diskuze o tom uvnitř iniciativy proběhla mnohokrát. Co bych dodal je asi to, že je to lákavá otázka, ke které je na úkor ostatních pořád co říct. Přijde mi, že s jejím vyjasňováním až zbytečně ztrácíme čas. Ale tuším, že takových diskuzí beztak ještě pár proběhne.

Jaké jsou inspirační zdroje VNZ, ať již domácí či zahraniční, teoretické či praktické?

Josef: Ani v tomto ohledu nejspíše nebudeme zajedno, proto budu mluvit jen za sebe. Co se týká teoretických zdrojů, je teď velice populární kniha Konrada Liessmanna - *Teorie nevzdělanosti*, která částečně znovu zpopularizovala i text Theodora Adorna *Teorie polo-vzdělanosti*. Pro české vysoké školství je zajímavá kniha od Jana Kellera a Lubomíra Tvrdého - *Vzdělanostní společnost? Chrást, výhled a pojišťovna*, určité shrnutí některých myšlenek této knihy a pár nových informací najdete i v jedné z kapitol nové Kellerovy knihy - *Tři sociální světy*. Koho by zajímal vývoj univerzit a historické změny v oblasti poznání, vzdělání apod., mohu doporučit tyto autory: Jacques Le Goff - *Intelektuálové ve středověku*, Peter

Burke - *Společnost a vědění* a Christophe Charle - *Intelektuálové v Evropě 19. století*. Tyto knihy mohou být přínosem hlavně tím, že nabízí člověku možnost si uvědomit, že mnohé problémy, kterým nyní čelíme, se v obdobné podobě již objevily a hlavně ukazují vývoj, který vedl k současné situaci. To nám může pomoci lépe pochopit stav, ve kterém se nacházíme. Z mého pohledu je velice zajímavou kniha katolického autora Ivana Illiche *Od školnění společnosti*. Illich na problematiku vzdělávání a výuky pohlíží z poněkud jiné perspektivy. Avšak skloubit tyto knihy dohromady a na základě nich si udělat jednotný názor, je takřka nemožné. Navíc ne se vším, co je v nich psáno, souhlasím, ale jako inspirace jsou velice dobrým zdrojem k přemýšlení. Jinak se zajímáme o situaci v zahraničí, která je nejen inspirací, ale i jakýmsi poučením o tom, čemu se vyvarovat. V Rakousku a Německu studentské protesty selhaly na nejednotnosti studentů, na tom, že se studenti rozdělili na dvě frakce - na radikální a umírněnou. K tomuto rozštěpení vedly zpravidla dlouhé okupace a zastavení chodu výuky. A jelikož tato forma protestu neměla okamžité výsledky, jak někteří očekávali, vedlo to některé studenty k rezignaci a vyhoření. Ze zahraničí se také můžeme poučit v tom, že ačkoliv se jakékoliv změny nedá dosáhnout téměř jinak než okupací, stávkou nebo jinými, pro média atraktivními formami protestu, nemají tyto formy téměř žádný smysl, pokud za nimi nestojí silné studentské hnutí. Proto by v současné situaci byly, podle mého názoru, v ČR kontraproduktivní. Těch inspiračních zdrojů je opravdu hodně, a to nejen ve formě knih a článků, také některé diskuze se spoužáky a vyučujícími jsou velice podnětné.

Míra: Když to zobecním, tak inspiračním zdrojem nám je zcela určitě situace ve světě - nyní např. vyeskalované rozhořčení studentů, profesorů a pracujících na univerzitách ve Velké Británii a Itálii, kde jsou reformy, které se u nás chystají (školné, jeho navyšování, propojování univerzit se soukromým sektorem, masivní finanční škrty pro rozpočty univerzit a vědecká pracoviště atp.), již zavedeny, a samozřejmě to, jakým způsobem se právě v těchto zemích situace vyvíjí a jaké vyvolává důsledky. Domácím inspiračním zdrojem se nám zcela jistě stala kritická četba *Bílé knihy terciárního vzdělávání*, ve které pan Petr Matějů shrnul své plány budoucí reformy terciárního vzdělávání, které hodlá nyní pan

Dobeš v souladu s programovými opatřeními současné vládní koalice TOP09, ODS a VV naplňovat. Další inspirací jsou zcela jistě také příspěvky přispěvatelů do brožury *Proč nezavádět školné*, kterou se nám podařilo vydat po několika měsících přípravy letos na konci srpna. A podstatnou inspirací je samozřejmě i odhodlání, s jakým se zahraniční studenti, profesori a pracující univerzit pouští do boje s (neo)liberálně konzervativními a neoliberálními reformami, které jsou právě předmětem naší kritiky v souvislosti s terciárním vzděláváním atp. Co se týče další odborné a jistě důležité četby, myslím, že dost se rozepsal Josef.

Co si myslíte, že je příčinou toho, že je tak malý zájem mezi studenty a vůbec ve společnosti reagovat na neoliberální útoky vůči veřejnému vzdělávání?

Josef: Jak jsem již zmínil, myslím, že částečně je to mediální negramotnost a jistá stigmatizace minulosti, která zapříčinila, že levice je sprosté slovo. Dále je to nadvláda ideologie sociálního darwinismu, která je částečně zapříčiněna právě minulým režimem. To, že se za minulého režimu nebrala v úvahu nabídka a poptávka a hospodářství bylo řízené státem, to, že minulý režim držel oproti jiným evropským státům počet vysokoškoláků na velmi nízké úrovni, to vše umožnilo po roce 89 nebývalý úspěch u mnoha lidí, a to nejen těch z lépe situovaných rodin. V té době mohl člověk do jisté míry opravdu uspět jen na základě dobrého nápadu a odhodlání. Rodiče, kteří takto uspěli, dost často nereflektují změnu situace a děti nadále vychovávají v tomto duchu, že každý kdo chce, a dostatečně se snaží, tak nutně uspěje. To vede k tomu, že ti, kdo jsou na první pohled neúspěšní, jsou osočováni, že se dostatečně nesnažili, že jsou líní apod., a tudíž si nezaslouží od těch, co se snaží, různé omezení a pokládají různé oběti na cestě za svým úspěchem, žádnou pomoc. Jedná se o naprostou ztrátu solidarity a schopnosti přemýšlet v souvislostech. V souvislosti se školstvím je to naopak zklamání z univerzalizace vysokého školství. Každý máme spolužáky, které obor vůbec nezajímá a jsou na škole kvůli titulu. Zaměstnavatelé jsou často nespojení s dovednostmi absolventů vysokých škol a vyučující jsou v jakési beznaději, koho že to mají vlastně vyučovat. To, že titul, který byl dříve jakousi zárukou prestiže a odbornosti, má dnes kde kdo, vede k tomu, že vysokoškolské vzdělání v očích veřejnosti upadá, a tudíž mnoho lidí nevidí důvod, proč by na něj měli ze svých daní přispívat. Mám pocit, že začíná panovat názor, že studium je pouhá zábava, kratochvíle, která je navíc ještě zvýhodněna mnohými studentskými slevami a úlevami. Proto si nezaslouží veřejnou podporu. Je na nás ukázat, že tomu tak není. Ale to jsou jen značně zjednodušené domněnky.

Míra: Odpověď na tuto otázku bych při troše zobecnění viděl ve třech rovinách, a to v lepším, horším a obdobně horším případě:

V „lepší případě“: ideologie všedního dne, jak ji vystihl nedávno v rozhovoru pro *Democracy Now!* Slavoj Žižek. Hovoří o ní v souvislosti s ekologickou krizí, jejíž rostoucí nebezpečí a působení si sice racionálně připouštíme, pak ale vyjdeme ven, sluníčko svítí, tráva je zelená, ptáčky cvrlikají a najednou nám nějaká ekologická krize připadá ve skutečném světě nereálná a nemožná, tedy nikterak nás netrápí. A to do té doby, než se nás během jednoho z dalších všedních dní „z ničeho nic“ přímo, rozpoznatelně dotkne. Tak trochu Orwellův

doublethink, dovedeme věřit dvěma protikladným rozporuplným tezí zároveň. V případě neoliberálních reform by to tedy vypadalo takto: Víme, racionálně si připouštíme, jaké dopady tyto reformy zřejmě přinesou a co obnáší, ale během všedního dne to jaksi opomijíme, něco takového se nám přece dnes nemůže stát, a když, tak to nebude až taková hrůza. Nějak bylo, nějak bude, protestovat? Až bude hůř.

V prvním horším případě: důsledek úspěšné propagandy a špatný stav „demokracie“. Některé politiky a propagátory různých záležitostí možná až překvapuje, jak snadno se dají prosazovat takové záležitosti, které ani není třeba nadále zdůvodňovat, ačkoliv všechny hlavní, původní argumenty pro, byly těmi proti již vyvráceny. Lidé jsou „dospělí“. Dospěli ke slepému přijímání všeho toho, co jim kdo naordinuje, a to proto, že tomu buď nerozumí nebo ani nechťejí, či „nepotřebují“ rozumět. Stačí pak jednoduché vysvětlení, naordinovaný axiom, bez potřeby se vůbec zamýšlet nad dalšími možnými důsledky. Tak se pak mnohdy stává příjemným překvapením fakt, že výchova by byla jen ztrátou energie, neboť lidé už jsou zkrátka „dospělí“. Toho je příkladem původní argumentace potřeby zavádět školné. Školné bude prostředkem, který nám umožní vystrnadit stát z dluhů a zachránit školství, proto je tedy nezbytné jeho zavedení. Tomuto tvrzení učinil přítrž již pan Schwarzenberg, když se vyslovil, že školné školství zase tak moc nezachrání a stát z dluhů nevyrvě. To, co je podle něho ve skutečnosti třeba, je lidi vychovat k tomu, že za vše se zkrátka musí platit, ať už to něčemu pomůže, nebo ne. A s takovým názorem jsem se setkal ve spoustě diskuzí právě na toto téma.

S prvním horším případem bezprostředně souvisí i ten druhý: stereotypy. Mnozí se považují za politicky neutrální, ale krmí se stereotypy rozséványými zahradníky neoliberální a (neo)liberálně konzervativní ideologie, jejichž pach jim sálá pod nos na každém kroku. Neznačili by se za konzumenty příživce, ale myslí si přesně to, co by jako takoví správní strážníci měli.

Myslíte, že je nějaká naděje na zlepšení a radikalizaci studentů?

Josef: Myslím, že studenti jsou ti poslední, kdo se v ČR bude radikalizovat. Nicméně naděje tu je, když všechny reformy projdou bez větších obtíží, bude tu do 10 let, podle mého názoru, hodně radikálních a našťvaných studentů.

Míra: To záleží hlavně na studentech samotných. Radikálnější studentů v ČR zřejmě časem přibude. Otázkou je, jakým směrem jejich radikalismus bude směřovat, zatím to vypadá, že ve směru fanouškovství neoliberálních a liberálně konzervativních politik ad. Ale nechci malovat anděly na zeď.

Jaká je podle vás spolupráce popřípadě role jiných studentských uskupení?

Josef: V ČR moc jiných studentských uskupení neznám. Byla tu iniciativa členů pirátské strany, kteří požadovali zpřístupnění učebnic a výsledků na internetu, tato iniciativa však funguje pouze na UK. Pak tu máme SKRVŠ, se kterými se nám spolupracovalo velice dobře, nicméně už z jejich podstaty je spolupráce s nimi značně omezená. Máme kontakty na některé studenty, senátory v akademických senátech, ale tam se také nedá mluvit o nějaké spolupráci v pravém smyslu slova. Takže naše spolupráce se studenty se spíše omezuje

na konkrétní lidi, nežli na celá uskupení nebo spolky, těch totiž moc neznáme.

Míra: Josef již rozebral situaci v České republice. Na globální úrovni, podobně jako některá alterglobalizační hnutí, působí platforma International Student Movement (ISM), která propojuje studentské organizace a iniciativy mnoha zemí z celého světa, s vesměs obdobnou tematikou protestů. Sjednocuje plánované protesty na konkrétní dny nebo delší výzvěná období, čímž se snaží vytvořit protestní studentskou síť, působící na národní a zároveň nadnárodní úrovni, proti tlakům, které přicházejí stejnými cestami. Kromě společných protestů tak tvoří základnu pro tok aktuálních informací a nabízí způsob pro vzájemnou efektivní výpomoc.

Je VNZ ve spojení s nějakými profesními či odborovými svazy ve školství? Jak se díváte na podobnou spolupráci a jaké jsou její mantinely?

Josef: Prozatím není. Tuto spolupráci jsme se snažili navázat při nedávno pořádaném protestním pochodu, kdy jsme chtěli, aby jeden z řečníků byl vysokoškolský odborář, bohužel se nám to nepodařilo zajistit. Vůle sice byla na obou stranách, ale organizačně se to prostě žel nepodařilo. Mantinely jsou pro mě takové, že nejsem ochoten dělat ústupky, se kterými nebudu souhlasit, jen kvůli tomu, abychom neztratili přízeň odborů. Navíc z mé zkušenosti, co mám, nejsou vysokoškolské odbory příliš aktivní, ale je pravdou, že tímto tvrzením generalizuji jen jednu konkrétní zkušenost.

Míra: V současnosti není. V souvislosti s protestním pochodem „Nenech se škrtnout!“ iniciativa projevila zájem dát prostor řečníkovi školských odborů, ale nastaly komplikace a nevyšlo to. Spolupráce je podle mě možná, ale nerad bych, aby nám někdo diktoval podmínky, kam až bychom měli a kam naopak neměli zacházet. Je pro mě důležité udržet iniciativě co nejvyšší měrou volnou ruku v rozhodování o svých záležitostech.

Myslíte, že anarchisté mají ze své teorie či praxe co nabídnout boji studentů proti komercializaci školství?

Josef: Myslím, že anarchisté mají co nabídnout především na teoretické rovině. V souvislosti s otevřením tématu vzdělání se nemusí omezovat na instituce, jako jsou univerzity, ať už státní, veřejné nebo soukromé, ale mohou přijít s úplně novým konceptem veřejných škol, které sice neposkytují diplomy, neumožňují držet výsady studenta, ale jsou schopny vzdělávat lidi, kteří se vzdělávají kvůli sobě samým, být třeba po práci. Mají daleko větší prostor zasazovat problematiku komercializace vysokého školství do širších souvislostí. Další výhodou anarchistů by mělo být to, že budou kritičtí k jakýmkoliv vládám a resistantní vůči slibům jednotlivých stran. Nicméně měli by zůstat kritičtí i sami k sobě a nepodléhat ideologickému konformismu.

Míra: Myslím, že rozhodně ano. Josef zmínil teoretickou rovinu, proto zmíním i tu praktickou. Určitě co se týče způsobu organizace studentských skupin, ve smyslu sebeorganizace a rozhodovacích přístupů, dále co se týká potřebné a rozvíjející se kolektivní solidarity, rovných příležitostí zasahovat do vlastních záležitostí, jejichž potřeba řešení plyne právě ze společnými silami organizovaných akcí. Dále přínosem zkušenosti s aplikací přímých akcí, pro účely případného a účinného obsazování prostor univerzit ad.

Díky za rozhovor.

OSOBNÍ SVOBODY VE SPOLEČNOSTECH STRUKTURÁLNÍCH NEROVNOSTÍ?

ANTIFA.CZ

Vlna nespokojenosti vůči sňatku Romana Jocha s vládní agendou lidských práv opadla. Hlas lidí na demonstracích utichl, iniciativy jako ProAlt přestaly Jocha napadat, novináři se o něj přestali zajímat. Veřejná neviditelnost bude přesně vlastnost, kterou bude premiérův poradce pro lidská práva disponovat. Spolu s plíživou vlivností.

Roman Joch od počátku svého působení v ultrakonzervativním think-tanku Občanský institut představoval tak trochu jiný oříšek, než na který jsme zvyklí u českých neofašistů a neonacistů. Na rozdíl od českých neonacistů, kteří svou ideologii dlouhodobě utápí ve vlastní hlouposti, chronické primitivnosti, do očí bijících protimluvách a nulové argumentační schopnosti, Roman Joch byl a je - jak svého času psal časopis A-kontra - „tak trochu jinou ultrapravicí“. Joch je jedním z hlavních tvůrců diskurzu novodobého českého konzervativismu. Je sečtělý, rétoricky schopný a rovněž je kvalitním a efektivním kompilátorem myšlenek jiných. Tím vším se liší od ultrapravicového (a neonacistického) mainstreamu - a nově se liší i mocí, kterou začal disponovat.

Když už jsme zmínili české neonacisty, stojí za povšimnutí jejich posun ve vnímání Jocha: počáteční nadšení neonacistických konzervativců (např. Petr Fryč) nebo ideologického turistu Filipa Vávry, se přetavilo do ticha po pěšině poté, co se Joch nechal slyšet, že adekvátní trest pro žháře z Vítkova by byl trest smrti, a nepřímě tak neonacistům vzkázal, že jsou pro něj - jeho slovníkem - devianti.

Ale zpět k Romanu Jochovi samotnému. Francouzský filozof Michel Foucault tvrdí, že vědění a moc jsou dvě položky, které když se propojí, tak je potřeba být na pozoru. Když Roman Joch seděl na židli šéfa Občanského institutu a produkoval obskurní neokonzervativní eseje, byl některým lidem pro smích. Většina však o něm vůbec nevěděla. Produkoval vědění, ale neměl téměř žádnou moc. Nemělo cenu jeho myšlenkami opsanými od jiných autorů, zejména z tradice amerického konzervativismu a britského konstitucionalismu, ztrácet čas. Nyní je ale situace jiná. Premiér Petr Nečas jmenováním Jocha svým poradcem pro lidská práva a zahraniční politiku daroval a dodal Jochovu vědění moc. Díky nově nabyté moci již Jocha dále tak snadno ignorovat nejde. Jeho jmenováním, ale i např. účastí na akci iniciativy D.O.S.T. za práva „většinových rodičů“, navíc dostáváme signál, že veřejný prostor se posouvá doprava, hnědne a co bylo dříve pravicovým „extrémem“, se dnes stává bezproblémovým středem.

Roman Joch byl jmenován jako poradce pro lidská práva, a proto se ve zbývajících řádcích zaměříme právě na ideologii lidských práv, kterou se Joch snaží do českých luhů a hájů zavést a učinit z ní normu. Jelikož Joch ztělesňuje výkvět současného českého konzervativismu, není možné jeho chápání lidských práv odbýt glosou či krátkým článkem. Proto je následující text poněkud delší.

LIDSKÉ PRÁVO JAKO IDEOLOGIE KAPITALISMU

Neplatí slova mluvčí ProAltu Terezy Stöckelové o tom, že „Roman Joch neví, co lidská práva jsou.“ Joch to ví a na české poměry až moc

dobře, pouze vychází ze zcela odlišné tradice ideologie lidských práv, než z jaké vychází ProAlt, české nevládní organizace, Strana Zelených či její bývalí ministři a zmocněnci pro lidská práva Džamila Stehlíková a Michael Kocáb. Jestliže „levicový establishment“ staví koncepci lidských práv zejména na tradici sociální filozofie a emancipačních bojů 19. století, stejně jako na právech na sebeurčení, kulturu, autonomii a vlastní identitu z druhé poloviny 20. století, Jochova ideologie lidských práv vychází zejména z osvícenské tradice liberální filozofie 17. a 18. století, moderní koncepce národního státu a individualismu, nových forem obchodu v renesanci a na ně navazující představy volných trhů a kapitalismu. První zdůrazňuje ekonomická, sociální a kulturní práva skupin obyvatel, kdežto druhá - Jochova - klade důraz na práva občanská, práva jednotlivců.

LIBERÁLNÍ A SOCIÁLNÍ IDEOLOGIE LIDSKÝCH PRÁV

Když Roman Joch říká, že lidská práva je možné redukovat na svobodu projevu, právo na svobodné spolčování a zejména na právo vlastnit („Je stěžejní trvat na ochraně vlastnických práv coby základu všech našich svobod. Všechna naše práva a svobody lze vlastně převést na práva vlastnická.“), pak tím vlastně jen kopíruje hlavní lidská práva ustavená v oné liberální tradici. Svoboda projevu byla vedle náboženské svobody hlavním požadavkem války za nezávislost v Americe, ale i Velké francouzské revoluce z roku 1789. Není úplně od věci připomenout, že v té době se součástí rodících se lidských práv stává i představa mučení za určitých okolností - tedy představa, kterou sdílí i Roman Joch.

Další, a podle Jocha klíčový, pilíř „jeho“ ideologie lidských práv, je právo na soukromý majetek. Kořeny práva individuálně vlastnit lze nalézt v 15. a 16. století. Toto právo se rodí nikoli náhodou ve stolecích, ve kterých se expandující Evropa zapsala do černé kroniky dějin největším masakrem v historii lidstva (povražděním a zotročením stovek milionů původních obyvatel různých koutů světa) a rovněž vznikem, slovy amerického sociologa Immanuela Wallersteina, kapitalistického světového systému. Byly to právě rodící se kapitalismus, expandující zámořský obchod spojený s kolonizací a křesťanizací, ale i protestantská etika (jak ukazuje německý sociolog Max Weber), které dohromady daly vzniknout právu na soukromý majetek. Prosadila si ho nově se rodící kapitalistická elita - nearistokratická buržoazie a obchodníci - která potřebovala legální záruky pro své kšefty po světě a které se podařilo dodat zcela novému právu punc odvěké pravdivosti tím, že ho naroubovala na biblické přikázání „Nepokradeš!“. Od svého počátku je tedy tato ideologie lidských práv bytostně spojená s kapitalismem - ještě se k tomuto klíčovému momentu vrátíme.

Přestože se liberální ideologie lidských práv již v době osvícenství oháněla univerzálností a univerzální platností, zaručovala práva pouze jedné skupině lidí - totiž bílým mužům, kteří získali právo volit, právo nabytí majetku a povinnost platit daně - tedy právo být individuem. I ona slavná francouzská deklarace z roku 1789, která se chybně překládá jako Deklarace práv člověka a občana, byla ve skutečnosti i podle doslovného překladu Deklarací práv muže a občana. Od počátku tak tato ideologie vyloučila celou řadu skupin obyvatel, které neměly nárok disponovat lidskými právy a být individui. Snad jen Romana Jocha proto překvapí, že se tyto skupiny začaly v průběhu následujících století bouřit a domáhat se toho, co jim bylo upíráno. Zrodila se sociální ideologie lidských práv, jež chtěla lidská práva i pro vyloučené skupiny a spolu s ní se zrodila i tradice emancipačních bojů různých skupin, které se začaly těchto práv v duchu sociální ideologie domáhat - ať už hovoříme o otrocích a bojích za zrušení otroctví ve Spojených státech z poloviny 19. století, o boji za národní emancipaci a osvobození od monarchistických říší Pruska, Rakouska-Uherska či carského Ruska z 19. a počátku 20. století, o boji dělníků za pracovní a sociální práva během průmyslové revoluce, industrializace společnosti a pokračující expanze kapitalismu do světa, kdy docházelo k navyšování již tak obrovských sociálních rozdílů ve společnosti, o boji sufražetek za práva žen a jejich volební právo nebo o bojích proti kolonizačním mocnostem a za nezávislost v 60. letech 20. století, o bojích černochů za rovnoprávnost v USA ve stejné době, o bojích studentů v roce 1968 v různých částech světa, o bojích domorodých národů za právo na sebeurčení, jež vyvrcholily v 90. letech 20. století, o bojích za práva dětí, o bojích imigrantů a národnostních menšin v USA a Evropě v druhé polovině 20. století, o bojích gayů, leseb a sexuálních menšin za právo na odlišnou

sexualitu či o bojích mládeže za vlastní subkultury a právo na autonomní prostor, jež započaly ke konci 70. let 20. století.

Sociální perspektiva tím pádem reformulovala lidská práva tak, aby pomohla vyloučeným skupinám společnosti domáhat se svých práv a rovnoprávnosti ve společnostech obrovských, komplexních a jak níže ukážeme, strukturálních nerovností - nerovností, které zachovávala i liberální ideologie lidských práv tím, že je ignorovala. S tím sociální ideologie odmítla i jakékoli formy přímého či nepřímého podřízení určitých skupin obyvatel jiným skupinám obyvatel - žen mužům v patriarchálních systémech, černochů bělochům v systémech otroctví a později segregace v USA, domorodců kolonizátorům v koloniálních i postkoloniálních režimech, pracovních migrantů a dělníků kapitalistům, mladých lidí starším generacím ve vysoce ageistických společnostech atp. Proto sociální ideologie lidských práv staví na právu na ekonomickou a sociální spravedlnost, na pracovním právu, na právu žen, právu sexuálních, etnických i jakýchkoli jiných znevýhodňovaných a marginalizovaných menšin, na právu na vlastní způsob vzdělání, pitnou vodu, elektrinu a další základní potřeby, kterých se ve světě stále nedostává, ale i na právu na sebeurčení, kulturní autonomii a - jak říkají jihomexičtí zapatisté - na právu na důstojný život.

KAPITALISTICKÉ SNĚNÍ A SOCIÁLNÍ REALITA

Tak vznikly dvě hlavní ideologie lidských práv, jež proti sobě stojí v různorodých odstínech v různých částech světa i dnes, včetně České republiky. Roman Joch chce způsobit v agendě lidských práv v české kotlině menší hurikán a přiblížit ji tím liberální ideologii lidských práv a prostřednictvím toho jí i více přiblížit kapitalismu, tak jak o něm v ideálních představách sní jeho apoštolové a ideologičtí obhájci. Na tento moment je potřeba si dát speciální pozor, protože kombinace ekonomického kapitalistického systému s liberální ideologií lidských práv na politické úrovni je jedním z nejsilnějších politicko-ekonomických koktejlů, který je možné v současném globalizovaném světě namíchat. Bývá to často koktejl smrtící a jak ukážeme v závěrečné podkapitole, je to právě tento koktejl, kterým se - Jochem tolik vzývaná - USA snažila a snaží razit si cestu světem za globální hegemonii.

Liberální ideologie lidských práv je od svých počátků vyjádřením ideálního uspořádání společnosti, tak jak o ní snili její tvůrci a tak jak o ní sní i dnes Joch a další kapitalistická inteligence. Dnes se pod ideálním uspořádáním společnosti, o kterém její obhájci hovoří jako o reálném uspořádání, skrývá zejména představa společnosti svobodných občanů se svobodnou vůlí v politicko-ekonomickém systému kapitalismu. Sociální perspektiva lidských práv pak vždy stála proti liberální ideologii jako jakési její realistické zrcadlo - zrcadlo, které jasně ukazovalo, že reálný život ve společnosti je nahony vzdálen její ideální představě, respektive zrcadlo, které dnes ukazuje, že je nepřipustné vyloučit kvůli nerealizovatelnému ideálu volnotržního kapitalismu celé skupiny obyvatel, které svým životem do ideálu nezapadají, svým původem do ideálu ani zapadat nemohou a/nebo svým rozumem, citem, vůlí a imaginací do ideálu ani zapadat nechtějí. I dnes působí sociální perspektiva lidských práv jako hasící přístroj rozdílů mezi představou ideálního uspořádání společnosti podle principu kapitalistických vztahů a liberální ideologie lidských práv na jedné straně a reálnými životy a podmínkami a konturami života v takových společnostech na straně druhé.

STRUKTURÁLNÍ NEROVNOSTI A PRIVILEGIUM K ROVNOPRÁVNOSTI

Jaká je tedy současná ideální představa obhájců kapitalismu, včetně Romana Jocha, který ji projektuje do „jeho“ ideologie lidských práv? Žijeme ve společnosti, kde každý člověk je svobodným individuem, které disponuje svobodnou vůlí a záleží tedy jen na něm, jak se svým životem v kapitalismu naloží. Když bude „pochtivě pracovat“ či ještě lépe „pochtivě studovat a poté pracovat“, pak dosáhne zlatého pozlátka hojnosti. Každý má tedy stejnou šanci se svým vlastním úsilím v kapitalismu obohatit. Každý má šanci být bohatý a mít tedy i moc. Každý má šanci být úspěšným podnikatelem a zvyšovat tak objem svého soukromého vlastnictví. Stačí jen chtít... To, že se z některých lidí stávají úspěšní podnikatelé a z jiných „jen“ jejich zaměstnanci, je dáno pouze tím, že ti první jsou a byli schopnější, pracovitější a inteligentnější co se pochopení logiky fungování kapitalismu týče. Zaměstnanci by za takové lidi měli být rádi, protože jen díky nim mají práci.

Taková ideální představa má hned několik háček, které odhalí jakýkoli člověk, který sundá z očí brýle kapitalistické ideologie a podívá se na společnost, ve které žije, a svět, který sdílí, vlastníma a kritickými očima. Stačí, aby se každý podíval kolem sebe. Není cílem tohoto článku obsáhnout diskutovat všechny háčky. Zaměříme se pouze na hlavní háček, jež ukazuje vadu na kráse liberální ideologie lidských práv - háček, který začne člověku vrtat hlavou, když si položí banální otázku: „Má syn prezidenta Klause stejné šance stát se ředitelem soukromého

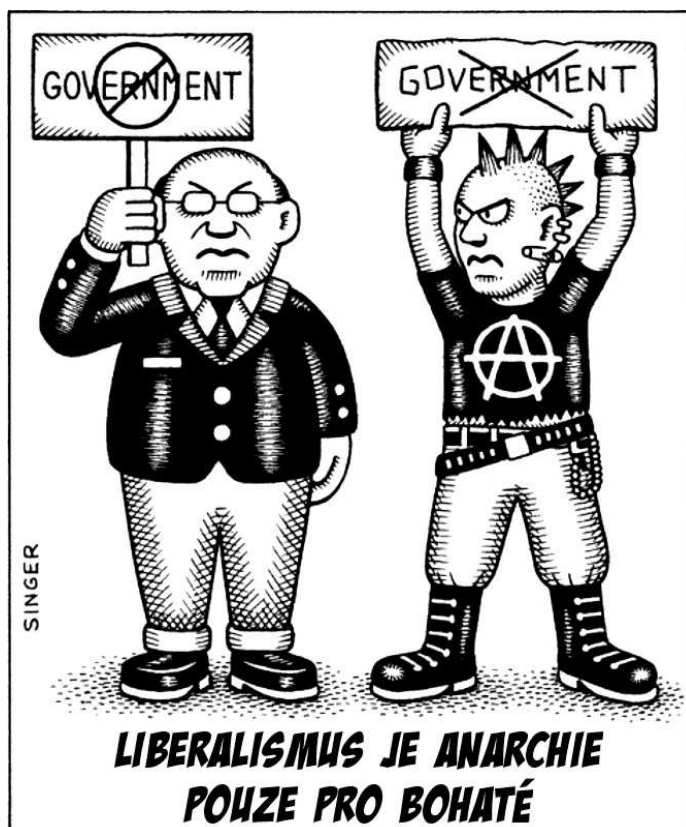
gymnázia jako dcera popeláře romského původu?“ Schválně otázku formulujeme podle krajních případů tak, aby onen problém vyvstal ve své krystalické podobě... Aby vyvstal problém, který se snaží formulovat zastánci sociální ideologie lidských práv v konceptu tzv. společnosti rovných příležitostí. V sociálních vědách se o tomto problému na analytické rovině hovoří od 50. let 20. století v souvislosti s tzv. strukturalismem, respektive poststrukturalismem, který na strukturalismus navazuje od 60. a zejména 70. let. Nejedná se tedy o jakousi „extrémní“ kritiku, kam by nás řada našich odpůrců ráda zařadila, ale o kritiku, která vychází z aktuálních paradigmat sociálních věd - např. z díla jednoho z nejcitovanějších sociálních vědců dneška, francouzského sociologa Pierra Bourdieuho.

MIREK A ROMANA: ROZDÍLNÉ ŽIVOTY VE „STEJNÉ“ SPOLEČNOSTI

V čem tedy spočívá kritika jednoho z pilířů ideologie kapitalismu - totiž představy svobodného individua se svobodnou vůlí a otevřeným horizontem možností vlastního jednání? Kritika staví proti svobodnosti jednání konkrétního člověka nejasně znějící koncept struktur, které formují společnost, svět a tedy i lidi v nich žijící na makro-úrovni, která dalece přesahuje úroveň vědomí člověka a tedy i mikro-úroveň jeho svobodnosti v jednání. Život, který žijeme a možnosti volby, které máme a podle kterých si zařizujeme vlastní životy, je určen (tzv. determinován) různými strukturami, do kterých jsme se narodili, ve kterých jsme byli vychováni, skrze které jsme nahlíželi a které mají klíčový vliv na naše jednání a směřování našich životů. Existuje tedy celý komplex struktur, které určují, ovlivňují, limitují i umožňují jednání člověka. Člověk o strukturálním určení vlastního života většinou ani neví, protože struktury operují na rovině, jež přesahuje rovinu vědomí člověka... Proto i nadále např. může žít v iluzi toho, že je svobodným občanem a disponuje svobodnou vůlí v jednání - tak, jak se nám snaží namluvit Roman Joch. Iluze svobodné vůle v jednání je jedním z nejrozšířenějších dogmat poplatných kapitalismu a taky nosným pilířem jeho ideologie.

Jako příklad strukturálních nerovností a strukturálních určení, vůči jejichž překonání je člověk často příliš krátký, i když se snaží sebevíc, si můžeme vzít příklady dvou hypotetických mladých lidí, jejichž životy jsou sestaveny na základě skutečných realit - Mirka na jedné straně a Romany na straně druhé.

Mirek se narodil v jednom českém maloměstě do vlivné rodiny - jeho strýc, dříve vysoký komunistický funkcionář, je starostou onoho maloměsta. Přestože Mirek nikdy neopylával vysokou pílí, jeho rodičům se podařilo Mirka protlačit s pomocí starosty na gymnázium. Ve třídě byl nejhlopější, často ponižoval spolužáky a spolužačky rasistickými a sexistickými urážkami a těm, kteří se oproti němu zastávali slabších, vyhrožoval, že je či jejich rodiny nechá skrze strýce finančně zlikvido-

vat či jinak zdiskreditovat. Učitelé si na něj ale příliš netroufli, protože by se to ihned rozneslo po celém městě a oni se prostě báli o své místo. Mirek odmatoval s odřenýma ušima a stejně tak vystudoval soukromou vysokou školu managerskou, kterou zčásti sponzorovalo vedení města, jemuž předsedal jeho strýc. Když Mirek dokončil školu, šel se poradit za svým strýcem, co by mohl dělat, čím by se mohl živit. Strýc mu domluvil setkání u golfu s dalším vlivným mužem města, člověkem, který spolupůsobil a úspěšně tuneloval místní velké muzeum. Mirek na golf šel - cítil se tam dobře, jaksi mezi svými. Vlivný pán byl instruován starostou, aby Mirkovi vyšel vstříc a taky se tak stalo. Finančně, zčásti z peněz z muzea, Mirka založil pro jeho podnikatelské aktivity. Stal se Mirkovým finančním kmotrem, který mu umožnil pronajmout si hospodu a stát se podnikatelem. Přestože Mirek je v podnikání krajně neschopný a jeho zaměstnanci si na něj soustavně, ale nepřímou, stěžují, nehrozí mu bankrot. Mirkův finanční kmotr totiž stojí za ním, stejně jako starosta města.

Příklad Mirka ukazuje, jak je možné využívat strukturálně nevyrovnané prostředí ve svůj prospěch - politický kapitál jeho strýce, prestiž jeho příjmy, sociální kapitál rodiny a klientelismus, finanční kapitál získaný díky vlivnosti strýce, ale i např. kulturní kapitál v podobě hraní golfu - sportu bohatých a mocných... to všechno zužitkoval Mirek k tomu, aby ve finále vykročil v mocných stopách svého strýce a udržel moc rodiny ve městě.

Oproti tomu Romana pochází z velmi skromných poměrů. Otec se živil tím, že kope kanály, matka je na mateřské. Romana má čtyři sourozence, dva starší a dva mladší. Přestože nepobírají sociální dávky, město jim díky jejich romskému původu, nabídlo městský byt pouze v paneláku, kterému se mezi občany města, ale i samotnými jeho politickými představiteli, říká „Dům hrůzy“. Do „Dому hrůzy“ se město snaží koncentrovat všechny „potenciálně problémové“ obyvatele - aby je všechny mělo pěkně na jednom místě. Bydlet v „Dому hrůzy“ je jako stigma, které se s člověkem táhne celý život. Romana oplývala vždy značnou inteligencí, kterou navíc doplňovala nadměrnou pilí. Rodiče za to byli rádi, přestože neměli čas jí v tom nějak zvlášť podporovat. Otec pracoval od nevidím do nevidím, aby všechny uživil a matka byla ráda, když zvládala všechny děti. Romana jí s dětmi pomáhala. Ve školce Romana čelila rasistickým urážkám ostatních dětí, kterým rodiče vtulovali do hlavy, že cikáni jsou zlí, kradou, smrdí, jedí psy atp. Příliš to nechápala, probířela řadu nocí, ale řekla si, že ji to neodradí od svých životních snů. Chtěla se stát učitelkou. Při zápisu do první třídy jí, respektive její rodině, učitelé navrhovali, aby Romanu dali do zvláštní školy - prý jí tam bude lépe, protože všechny romské děti ve městě tam nakonec poslali. Rodiče to odmítli, věděli moc dobře, jak pilná Romana je a nenechali se odradit ani tím, když se učitelé začali odvolávat na starostu jejich města, kterého si velmi vážili a který prohlašoval, že Romové mají nedisciplinovanost a nízkou sociální inteligenci danou genetikou. Romana nastoupila do školy, látku zvládala bez problémů, dokonce doučovala slabší jedince. Úkoly dělala v pozdních večerech, když už mladší sourozenci, se kterými mamince pomáhala, spali. Do té samé školy ale chodila i parta takových grázlíků - grázlíků podobných Mirkovi. Šikanovali spolužáky, kašlali na učení, nutili spolužáky dávat jim vypracované úkoly k opsání, dělali jim naschvály a na některé žáky si přímo zasedli. Bohužel i na Romanu. Ta jim statečně odolávala, přestože ji častovali hrůznými výrazy. Grázlíkům lezla Romana čím dál více na nervy - čím více se naučila reagovat na jejich šikanu, tím více je to štválo. Rozhodli se ji ze školy vypudit. Nacpali ji do aktovky své věci i věci některých svých spřízněných spolužáků a šli si stěžovat vedení školy, že někdo jim ukradl věci. Věci se našly v aktovce vyděšené a nicnechápající Romany. Romana se snažila před paní učitelkou a ředitelkou bránit - ty už ji trochu znali a nějak jim to nesešlo.

Předvovaly si tedy i ony grázlíky, kteří ale sborovým hlasem obviňovali Romanu. Vedení školy se rozhodlo pozvat rodiče všech zúčastněných. Otcové některých grázlíků byli velmi vlivní muži - učitelce suverénně vysvětlovali, že jejich děti to určitě neudělali, protože jsou na rozdíl od cikánů přeci slušně vychovaní, a i kdyby to udělali, žádný humbuk z toho být nemůže, protože si nemůžou dovolit, aby jejich jméno ve městě bylo vláčeno kanálama. Vedení školy rovněž řekli, že příliš nechápu, proč to tak řeší, když se věci našly v batohu oné dívky, která je prý navíc romského původu, takže krádeže se daly očekávat. Otec Romany přišel na kobereček rovněž. Na rozdíl od předchozích pánů nepřišel v luxusním obleku, ale v montérkách - v pracovní pauze na oběd. Učitelky chtěli být spravedlivé, ale přesto se na něj dívaly skrze prsty - zvláště když věděly, že bydlí v „Domě hrůzy“. Otec se Romany snažil zastávat, byť nebyl ve svých formulacích tak obratný jako předchozí pánové, kteří vystudovali vysoké školy. Ani dobré jméno jeho rodiny nemělo cenu zmiňovat - nezáleží na rodině, ale na tom, že pochází z „Domě hrůzy“. Vedení školy nakonec uznalo Romanu vinnou. A trest? Přesun do zvláštní školy... Romana to oplakala, nikdy tu křivdu nepřekousla, ztratila svou motivaci a upustila od svého snu. Vychodila zvláštní školu, nadále bydlí s rodiči v „Domě hrůzy“ a pracuje jako

prodávka v samoobsluze na rohu... Romana je na rozdíl od Mirka příkladem života, ve kterém musela překonávat jednu strukturální překážku za druhou - bez prestiže jména rodičů, se stigmatem kvůli bydlišti a romskému původu, bez sociálního i kulturního kapitálu, bez finančního zázemí atp., ale stejně se ji to v posledku nepodařilo a strukturální vylučování nepřekonal. Přestože byla mnohem pilnější a díky tomu i chytrější než Mirek.

SKUPINY OBYVATEL A PRIVILEGIUM K ROVNOPRÁVNOSTI

Vidíme tedy, že struktury činí ze společnosti a potažmo z celého světa mocensky nevyrovnaný prostor, v rámci kterého jsou lidem různých strukturálních určení (muž nebo žena, příslušník etnické a/nebo sexuální většiny či menšiny, chudý, ze střední třídy nebo bohatý, z vesnice nebo města, s dostupností služeb státu či nikoli, s rodiči, jež mají vlivné známé a prestižní jméno či nikoli, s takovou či makovou pověstí místa, ve kterém bydlí, s různorodými přístupy státních pracovníků atp.) připisovány skupinové vlastnosti, jež svým jednáním mohou ovlivnit jen okrajově a rovněž jim jsou kladeny rozdílně složité překážky, které se pak člověk musí snažit překonávat, aby např. dosáhl toho, co je pro jiného člověka samozřejmostí (tak jako Romana musela bojovat za to a to hodně se o to snažit, aby mohla studovat na škole, což pro Mirka bylo samozřejmostí a nemusel vyvinout žádnou aktivitu na rovině jednání). Strukturální procesy, které společnost a svět formují, tak vedou společností několik vzájemně provázaných řezů, v rámci kterých jsou lidé škatulkováni na základě nejrozličnějších domnělých charakteristik skupin (nikoli primárně na základě jejich vlastního jednání) do hierarchicky uspořádaných příhrádek.

To, do jaké příhrádky je člověk nakonec strukturován, pak má přímý vliv na kvalitu a kvantitu strukturálních překážek, se kterými musí v životě bojovat a tedy i na to, čeho svým vlastním jednáním může či nemůže dosáhnout. Příklad Mirka a Romany navíc ukázal jeden zásadní paradox kapitalistické společnosti - člověk, který se musí prát v životě s jednou strukturální překážkou za druhou, vyvíjí mnohem vyšší úsilí na rovině jednání, aby dosáhl určité sociální pozice než člověk, který byl strukturován do hierarchicky vyšších příhrádek a do té samé sociální pozice se dostal, aniž by se o to jakkoli vlastním jednáním přičinil. Vidíme tedy, že kapitalistická mantra pracovitého a snaživého člověka je ve společenském systému, který kapitalismus spoluformuje, často a hlavně opakovaně obrácena naruby.

Jsou to právě tyto strukturální řezy společnosti, jež z ní činí bytostně mocensky nevyrovnaný prostor. Joch, Nečas a další kapitalističtí apologetové, kteří pro svůj vlastní strom nevidí celý les, tuto rovinu strukturálních nerovností, v rámci kterých je často snažení člověka na rovině jednání marné, odmítají vidět. Na místo toho celý problém ženou do absurdní roviny, když tvrdí, že lidská práva nesmí být chápána jako skupinová privilegia. Tento mocenský argument Jocha jsme se na přecházejících řádcích snažili rozbit konceptem, který je možné nazvat konceptem *společnosti strukturálních nerovností* a pevně doufáme, že se nám podařilo ukázat, že to, co Joch nazývá skupinovými privilegii, není ničím jiným než *privilegiem k rovnoprávnosti*.

Rovněž jsme se snažili ukázat, že kapitalistická mantra svobodného občana se svobodnou vůlí jednat je, v porovnání s reálnými konstelacemi společností, iluzorní. Jochovy osobní svobody člověka nejsou ničím jiným než ideologickým přáním - jsou obhajobou stávajícího sociálního řádu a statu quo jako něčeho „přirozeného“ a tedy i pokusem negovat na ideologické rovině strukturální nerovnosti, proti kterým se - většinou marně - snaží ve svém každodenním životě bojovat stovky miliónů až miliardy lidí po celém světě. Svou představou lidských práv Roman Joch vlastně nepřímou říká, že strukturální nerovnosti jsou „přirozené dané“, tedy správné, a proto neměnné. Liberální vize lidských práv je udržitelná pouze ve společnosti rovných jedinců - tedy ve společnosti bez strukturálních překážek. Tím, že Joch prosazuje liberální ideologii lidských práv do společnosti strukturálních nerovností, ve skutečnosti brání naplnění liberální vize, ke které se naopak paradoxně snaží přiblížit zastánci sociální ideologie lidských práv.

Vyvstává rovněž další paradox spojený s Jochovou ideologií lidských práv - přestože staví proti sociální ideologii lidských práv, která z jeho pohledu redukuje práva na skupinová privilegia, občanská práva jednotlivců coby individualit, i on implicitně chápe lidská práva skupinově. Když v duchu liberální ideologie říká, že všechna práva člověka lze převést na práva vlastnická, pak vlastně říká, že člověkem je ten, kdo vlastní. Jinými slovy Joch tím, že právo vlastnit nadřazuje všem ostatním právům, z něho činí skupinové privilegium, kde skupina je definována vlastnictvím. Joch tedy zvýhodňuje ty skupiny obyvatel, které vlastní, čímž popírá podstatu svého chápání lidských práv.

ZAHRAŇIČNÍ POLITIKA

Poslední skutečností, kterou nelze opomenout v souvislosti s Jochovou novou pozicí poradce premiéra pro lidská práva, je fakt, že Joch se stává poradcem pro lidská práva a *zahraniční politiku*. Bude se tedy

podílet na zahraniční politice České republiky vůči světu. V této souvislosti je potřeba zdůraznit zejména dvě vzájemně provázané věci. Roman Joch je až fanatický ctitel Spojených států amerických, zejména na jejich konzervativně-republikánské části. Koneckonců Občanský institut získával peníze právě od amerických fundamentalistů. Je tedy na místě se obávat, že Joch bude v oblasti zahraniční politiky zastávat agresivní politiku USA v jejich tažení za globální hegemonii. Noam Chomsky si v sérii svých knih všímá skutečnosti, že právě liberální ideologie lidských práv spolu s americkou představou demokracie jsou hlavními nástroji na globalizaci kapitalismu po světě a rovněž tedy nástroji USA k jejich tažení za globální hegemonii. Čtenáře, kteří dočetli náš článek až sem, již nepřekvapí, že k šíření kapitalismu po světě slouží právě liberální ideologie lidských práv. Ponechme stranou všechny paradoxy s tím spojené (koncept humanitárního bombardování, prosazování lidských práv vojenskou silou, zavádění demokracie nedemokratickými prostředky atp.) a zaměříme se pouze na jeden aspekt, který zůstává často neviditelný v národních státech s dominantní přítomností střední třídy, mezi které patří i Česká republika.

Tím aspektem máme na mysli skutečnost, že expanze kapitalismu do „periferních“ částí světa znamená snahu šířit ho do společností obrovských sociálních rozdílů, společností se slabou přítomností střední třídy, společností, kde hrstka mocných vlastní většinu bohatství země a drtivou většinu obyvatel tvoří lidé žijící na sociálním dně, v často extrémní chudobě. Příkladem takové země může být např. latinskoamerické Mexiko, jižní soused USA.

Jsou to právě tyto země, ve kterých sociální ideologie lidských práv a domáhání se ekonomických, sociálních a kulturních práv pro vylučované skupiny obyvatel (např. mexických rolníků a indiánů) jsou poslední záchranou před definitivním zplundrováním většiny obyvatel v důsledku expanze kapitalismu. Jsou to ale zároveň právě tyto země, ve kterých může mít sociální ideologie lidských práv revoluční potenciál - tak jak to světu ukázali například jihomexičtí zapatisté. Je jasné na čí straně bude stát Roman Joch, odborník na zahraniční politiku - bude prosazovat liberální ideologii lidských práv do společností obrovských sociálních rozdílů, čímž bude přispívat ke zhoršování situace a již tak tristních životních podmínek většiny obyvatel planety.

EPILOG

Je ovšem třeba zdůraznit, že Roman Joch sám je v mnoha momentech nekonsistentní s liberální ideologií lidských práv, kterou se snaží prosadit. Je to způsobeno tím, že i když se snaží veřejně vystupovat jako liberál, jeho skutečné osobní přesvědčení vychází z konzervatismu a katolického fundamentalismu. Tato nekonsistence může být na první

pohled těžko rozpoznatelná, protože ji Joch halí do libového a působivého rétorického hávu. Často mu totiž slouží pouze jako zástěrka k prosazení hodnot, které sdílí on sám na rovině osobní a o kterých se domnívá, že jsou většinové (a proto správné). Proto je schopen opustit představu osobních svobod a dělit lidi do skupin tam, kde to konvenuje jeho osobním hodnotám fundamentálního křesťana, jako např. v případě jeho tradičního chápání role muže (coby jedné skupiny) a role žen (coby druhé skupiny) ve společnosti: „Muži i ženy (...) nejsou identičtí. Proto je přípustné, aby stát mezi muži a ženami v určitých ohledech (...) rozlišoval. Např. muži byli povolováni k základní vojenské (či náhradní civilní) službě, zatímco ženy nikoli. I když tato služba byla zrušena, v případě ohrožení má stát ústavní pravomoc povolávat občany do zbraně - a povolal by muže, nikoli ženy. Tato diskriminace je správná, neboť není dobré posílat ženy do první linie bajonetového útoku, zvláště těhotné.“ A proto je schopen se objevit na demonstraci iniciativy D.O.S.T. za práva (heterosexuálních, bílých, konzervativních atp.) rodičů a posunovat tím celý veřejný prostor doprava - k ultrakonzervativnímu myšlení. A proto je schopen se zastávat „tradičních hodnot“ i tím, že píše, že „antidiskriminační zákon je největším útokem na tradiční hodnoty od schválení registrovaného partnerství.“

Vidíme tedy, že je to Roman Joch, kdo zastává iluzorní a ideologické stanoviska i přesto, že společenská realita mu, nám i všem, kteří jsou schopni se podívat na svět okolo sebe i sebe samé kriticky, každodenně ukazuje, jak moc je Jochově ideologii lidských práv vzdálená. Je to Roman Joch, kdo i přesto kašle na společenskou realitu, nechce ji vidět, nechápe ji a o to více prosazuje svá dogmata. Je to Roman Joch, kdo je ve svých dogmatech nekonsistentní a je schopen je opustit v případě, kdy chce schovat vlastní dogmata jeho života a tzv. tradičních hodnot do hávu liberální ideologie lidských práv.

Abys si Roman Joch zachoval zbytky gentlemanské hrdosti a etiky, ke které tak vzhlíží a jež je součástí jeho pohledu na svět, měl by udělat jednu věc. Vzhledem ke všemu výše napsanému by měl Joch dobrovolně opustit svůj nový post, ukázat vlastním příkladem, že svobodně vůle v souvislosti s vlastní a hlubokou sebereflexí má své místo na zemi, dostát vlastní ideologii vůči menšinám a uvědomit si, že jeho ultrakonzervativní názory jsou menšinové, a proto si privilegium, jež mu dopřál Petr Nečas, dobrovolně odebrat a odejít někam do ústraní - klidně zpět do Občanského institutu. Tam si může začít důkladným sebezodělaváním rozšiřovat vlastní obzory o světě, kterému prozatím příliš nerozumí. Existuje totiž jenom jedna věc horší než spojení moci a vědění - spojení moci s dogmatickým vědění, které se snaží na rovině rétoriky maskovat vlastní nevzdělanost a hloupost. A to je příklad Romana Jocha.

FACEBOOK, POLICIE A DALŠÍ VELCÍ BRATŘI

10. listopadu 2010 proběhlo v pražském kině bio OKO předávání cen Big Brothers Awards pro největší narušitele soukromí. Soutěž mapuje od roku 2005 nejvýraznější pokusy o zásahy do soukromí, jak ze strany státu, tak soukromých společností a přímo odkazuje na slavný román George Orwella 1984 a postavu Velkého bratra, která se stala synonymem pro rozrůstající se fyzování v našich každodenních životech.

Odborná porota letos vybírala výherce z více jak 140 nominací zaslaných veřejností. Z letošního ročníku soutěže si za dlouhodobé slídění odnesla cenu Policie ČR za archivaci fotografií aut i jejich řidičů pořízených z kamerových systémů, za rozsáhlé nadužívání žádostí o přístup k citlivým údajům z mobilů a v neposlední řadě za nezákonné a vysoce společensky nebezpečné špehování zcela bezúhonného ekologického aktivisty v Plzni na objednávku soukromé firmy.

Ministerstvu vnitra se dostalo ocenění Největšího úředního slídila za to, že bojkotuje přípravu novel o ochraně osobních dat získaných z kamerových systémů, odposlechů a databázi DNA.

Oblíbená sociální síť Facebook nezůstala pozadu a ocenění si odnesla za soustavné snahy donutit tlakem své uživatele poskytovat co nejvíce osobních informací dostupné takřka pro každého. Podle poroty soutěže, Facebook v posledních letech šestkrát změnil podmínky užívání a vždy tak, aby poskytoval menší ochranu osobních dat svým uživatelům. Za takovými snahami stojí nesporně větší marketingový potenciál Facebooku s co nejvíce čitelnými osobními informacemi uživatelů. Není tedy náhodou, že v kategorii výrok roku zvítězil zakladatel sociální sítě Facebook, Mark Zuckerberg, který tvrdí, že právo na soukromí je prostě jen sociální norma, která se v čase vyvíjí - a lidé jsou prý dnes s úplným odbouráním soukromí spokojeni, era soukromí skončila.

Za pozornost určitě stojí i cena udělená mezinárodnímu slídilovi. Letos se jím stal projekt Evropské unie IDECT. Cílem projektu je vývoj systému pro automatickou detekci abnormálního chování lidí na veřejných prostranstvích i na internetu. Údajně v zájmu veřejné bezpečnosti je vyvíjen a testován systém umělé inteligence, který bude schopen dohlížet na chování občanů automatizovaně, nebude závislý na lidském operátorovi. Každý občan se tak stává podezřelým a v případě, kdy bude jeho chování vyhodnoceno jako abnormální, může proti němu být zakročeno. Na výzkumném projektu INDECT spolupracují univerzity a soukromé firmy napříč Evropou, dále polská a severoirská policie. Za Českou republiku se na projektu podílí Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava. Projekt je financován v rámci 7. rámcového programu částkou téměř 11 milionů euro. Konečnými uživateli systému mají být evropské policejní složky. V rámci sledování abnormálního chování jsou sledována a vyhodnocována data z různých druhů senzorů. V případě městských prostor se počítá s využitím kamerových systémů v kombinaci se zvukovým záznamem z mikrofónů. Pro sledování pohyblivých objektů se počítá s nasazením bezpilotních letadé-

lek. Pro sledování občanů na internetu se systém zaměřuje zejména na monitoring diskusních fór, blogů a sociálních sítí.

V kategorii právní norma Velkého bratra se na zlaté příčce umístila vznikající mezinárodní legislativa ACTA, která umožní trestně postihovat stahování z internetu. Zahrnuje v sobě možné odpojení od internetu, zabavení počítače a povinné poskytování informací polici od poskytovatelů internetu. „Velké firmy drží práva k dílům různých autorů, umělců či interpretů se pokoušejí prosadit tuto dohodu prostřednictvím jednání, které probíhalo v přísném utajení před širší veřejností, na kterou by tato dohoda měla dopadnout nejvíce,“ komentují tuto dohodu organizátoři Big Brother Awards.

Cenu „Nebezpečná nová technologie“ získalo GPS sledování automobilů bez vědomí majitele. V některých státech USA tamní policie umísťuje na automobily sledovaných lidí technická zařízení v podobě GPS. Ta umožňují přesně sledovat a lokalizovat pohyb těchto vozidel. Ke sledování přitom dochází nejen bez vědomí dotčených osob, ale i bez toho, že by kontrolu nad využíváním této technologie mohl vykonávat soud. Ke sledování vozidel se již nyní v českém prostředí využívají například kamerové systémy umístěné na mýtných branách nebo v místech úsekové měření rychlosti. Oproti těmto zařízením spočívá větší riziko využití GPS v tom, že lze přesně sledovat pohyb vozidla kdekoli v čase.

Pozitivní cenu letos získali občané Víru nad Svratkou spolu s místním obecním zastupitelstvem za to, že se postavili kamerovému systému ve své obci, který Povodí Svratky

instalovalo na hrázi Vírské nádrže. „Původně jsme zamýšleli dát negativní cenu Povodí Moravy za kamerový systém na hrázi, který dohlédne i na veřejná místa v obci. Nakonec získali pozitivní cenu občané Víru za to, že si kamery ve své obci nenechali jen tak libit a snažili se přítomnosti nevtíkaných očí vzepřít, přesto že nakonec neuspěli. Vedení obce Víru potom za to, že vůli občanů, kterou vyjádřili v petici, respektovalo a samo se pokusilo instalaci kamer zabránit,“ říká porotkyně Lenka Nejezchlebová.

Kontrola společnosti pomocí sledovacích systémů neustále stoupá, v ulicích kamer přibývá a vyvíjejí se neustále nové technologie, o kterých by se Velkému bratru ani nesnilo. Snad jen největší naivka může věřit tomu, že se tak děje s upřímnou starostí o bezpečnost v ulicích. Jednu z příčin legitimacy kamerových systémů trefně komentovala socioložka Jiřina Šiklová pro Hranický deník, „Proč tolik lidí kamery podporuje a odpůrců je relativně málo? Protože nám politici, ale promiňte, například i novináři, neustále podsouvají, jak je svět nebezpečný. Uměle vytvářejí strach a přes strach se nejlépe ovládají lidi.“

Soutěž Big Brother Awards se hlásí k odkazu slavné knihy George Orwella 1984 a poprvé proběhla ve Velké Británii v roce 1998. V současnosti se koná ve více než desítkách evropských zemí a má za cíl upozornit na rizika, která ohrožují soukromí občanů. V České republice byla soutěž poprvé uspořádána v roce 2005. Pořádá ji nevládní organizace Iuridicum Remedium. Bližší informace o soutěži a jejích „vítězích“ naleznete na stránkách www.slidilove.cz.

NOAM CHOMSKY: QUO VADIS

Příspěvek k otázce svobody slova, který Noam Chomsky přednesl 9. října 2010 na konferenci v Turecku.

V krátkých úvodních poznámkách jsem dnes ráno nastínil základní fakt, že práva obvykle nejsou daná, ale získaná oddaným a informovaným lidovým bojem. V tom tkví zásadní podstata svobody projevu. Domnívám se, že právě vědomí o této skutečnosti by mělo sloužit jako průvodce, když uvažujeme o způsobech podnikání kroků na mnoha frontách: když odporujeme probíhající vlnám represí na celém světě, když dále rozvíjíme získaná privilegia, která jsou dnes znovu v ohrožení, tak jako i ve více jasnozřivém způsobu, který doporučili organizátoři konference mající na mysli vyhlídky toho dnes stále vzdáleného dne, kdy se zavedou standardy obrany svobody projevu a kdy se budou jako takové sledovat.

Zmínil jsem také, že ačkoli se Spojené státy americké a Turecko v mnoha ohledech liší, jasně a přímo graficky poskytují nástin cest, jakými se práva získávají a kterými se pak chrání. V souvislosti s USA se obecně věří, že právo na svobodu projevu a tisku garantoval první dodatek Ústavy před dvěma staletími. Je to pravda jen do velmi omezené míry. Zaprvé pro formulaci, ale především proto, že ve skutečnosti je právo to, co rozhodne soud a to, co je veřejnost ochotna bránit. Dnes se k tomu ještě vrátím, rád bych však teď zdůraznil, že soudy USA se zásadně nepostavily za ochranu svobody slova dříve než v 60. letech 20. století. Zachovaly se tak pod tlakem hnutí za občanská práva a různého aktivismu na velmi širokém poli. S úpadkem občanského aktivismu se získaná práva opět začínají porušovat, jak jsme již dnes slyšeli a k čemuž bych se také ještě chtěl vrátit.

Podobné skutečnosti otevírají otázku o svobodě projevu, která vyvstává při dlouhodobých cílech. Mám na mysli otázku, která vůbec není nová. Jednou z těch osob, která ji vyzvedla, byl George Orwell, známý především svou kritikou totalitních nepřátel, ale o nic méně uštěpačný v kritice nemoci vlastní společnosti. Jedním z vhodných příkladů je esej na téma toho, co nazval „*literární cenzura v Anglii*“. Esej vznikla jako úvod do *Farmy zvířat*, jeho pronikavé satiry zločinů stalinismu. V úvodní esejí Orwell vysvětluje britským čtenářům, že by si neměli příliš samolibě hovořit v jeho odhalení Stalinových zločinů. V svobodné Anglii,

píše, se dají myšlenky potlačovat bez použití síly. Uvádí pár příkladů a jen několik vysvětlujících vět, ty však dokonale vystihují důležité pravdy.

„*Pochmurným faktem o literární cenzuře v Anglii*,“ napsal Orwell, „*je to, že je mimořádně dobrovolná. Nepopulární myšlenky se dají umlčet a nepohodlné skutečnosti utajit bez nejmenší potřeby oficiálního zákazu*.“ Jednou z příčin je centralizace tisku v rukou „*bohatých mužů, kteří mají všechny důvody k tomu, aby byli v souvislosti s některými důležitými záležitostmi neupřímní*.“ Jinou a podle mě důležitější příčinou je dobré vzdělání a pohroužení se do převládající intelektuální kultury, která nám vštěpuje „*všeobecný tichý souhlas s tím, že se nevzpomene konkrétní skutečnost*.“

Tato úvodní esej není příliš známá, narodil od samotné knihy, hořkého odsouzení sovětské tyranie, které je slavné a čte se na celém světě. Důvodem je to, že esej nevyšla v tisku, což velmi pravděpodobně potvrzuje Orwellovu tezi o cenzuře ve svobodné Anglii. Našla se mnohem později v nevydaných Orwellových spisech.

Vyplývá z toho základní poznatek, že i v nějaké budoucnosti, v době, kdy jsou práva zavedena a skutečně se sledují, vyrůstají vždy nové a zásadní otázky.

Na tomto místě se hodí malý historický vhléd. V době před stoletím bylo ve svobodnějších společnostech stále obtížnější kontrolovat populaci silou. Vznikaly dělnické spolky, rozšiřovalo se volební právo, lidová hnutí odolávala světovalným autoritám. Nebylo to poprvé, zato však na širší základně a s větším úspěchem. V nejsvobodnějších společnostech – v Anglii a v USA – si začaly dominantní sektory uvědomovat, že na udržení kontroly budou muset sílu nahradit jinými prostředky, především kontrolou postojů a názorů. Přední intelektuálové volali po rozvoji účinné propagandy, která by na nevzdělané masy uvrhla „*nezbytné iluze*“ a „*emotivně vlivná zjednodušení*“. Naléhali na to, že bude potřeba vymyslet prostředky „*výroby souhlasu*“, aby se tím dosáhlo, že „*primitivní a dotěrní vyvrhelové*“, tedy většina obyvatelstva, budou udržováni na „*svém místě*“ jen jako pozorovatelé, nikoli přímí účastníci akce, aby mohla malá privilegovaná skupinka „*odpovědných mužů*“ nadále vytvářet politiku nerušenou „*hněvem a lomozem popleteného davu*“.

Cituji slova nejuznávanějších progresivních intelektuálů 20. století v USA: Waltera Lippmanna a Reinholda Niebuhr, obou stoupenců liberalismu Wilsona, Roosevelta a Kennedyho, přičemž Niebuhr je oblíbeným filozofem prezidenta Obamy.

Současně s tím se začal rozvíjet obrovský průmysl vztahů s veřejností zasvěcený témuž cíli. Slovy čelních představitelů liberální části spektra, průmysl musí vést široké obyvatelstvo k „*povrchním věcem života, například módnímu konzumerismu*“, aby mohla „*inteligentní menšina*“ svobodně určovat vlastní směřování politiky.

Tyto zájmy přetrvávají nadále. Demokratická povstání šedesátých let 20. století ohrožovala mínění elity. Intelektuálové z Evropy, USA a Japonska volali po „*konci rozšiřování demokracie*“. Obyvatelstvo třeba navrátit apatii a pasivitě a instituce zodpovědné za „*indoktrinaci mládeže*“ – školy, univerzity, kostely apod. – musí zavést přísnější opatření. V tomto případě cituji slova spektra internacionalistických liberálů, kteří obsazovali čelní místa v Carterově administrativě v USA a jejich protějšků v různých dalších průmyslových demokraciích.

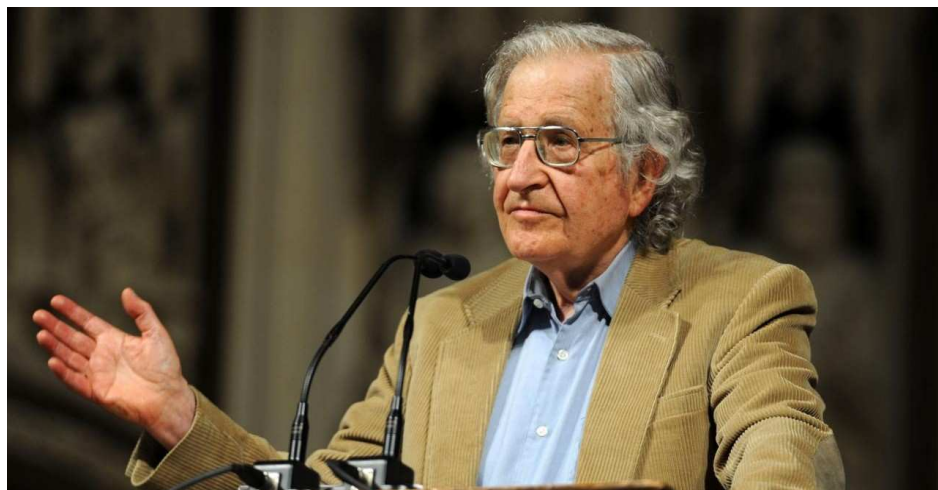
Právo volalo po mnohem přísnějších opatřeních. Na omezení hrozby demokracie se brzy začalo podnikat velké úsilí, což se setkalo s jistou mírou úspěchu. A dnes žijeme právě v té době.

Přemýšlení nad těmito záležitostmi by nás mělo dovést k poznatku, že za těžkou úlohou zavedení práv na svobodu projevu a jejich následné obhajoby se vždy ukrývají další a další hory výzev, které bude třeba zdolávat.

Pokud se zaměříme na Turecko, okamžité úkoly jsou mnohem složitější. Před pěti lety mě požádali, abych napsal komentář pro konferenci na téma svobody projevu v Turecku. Rád bych zopakoval něco z toho, co jsem tehdy řekl a co se mi zdá důležité mít stále na paměti. Turecko má své široké spektrum nesmírně vážných porušování lidských práv, včetně nejhorších zločinů. Po dnešní diskusi to ani nemusím rozvádět. Turecko však má zároveň pozoruhodnou tradici odboje vůči těmto zločinům. Jsou to především a nadevše oběti odporující poddát se a pokračující v zápase za svá práva s takovou odvahou a odhodláním, které nemůže nevyvolat pokoru v těch, kteří se těší privilegii bezpečí. Ale nadevše – a v tom Turecko zastává neobvyklé a možná jedinečné místo na celém světě – tyto boje podporují přední spisovatelé, umělci, novináři, vydavatelé, univerzitní profesori a mnozí další, kteří nejenže proti zločinům protestují, ale jdou mnohem dál za obvyklé hranice odporu: osobně riskují a někdy odolávají krutým trestům. Na Západě nic podobného neexistuje.

Když při mých návštěvách Evropy poslouchám farizejská prohlášení, že Turecko stále nedozrálo na vstup do osvětlené společnosti Evropské unie, často cítím a říkám, že možná to nakonec bude právě naopak. A zvláště při obraně svobody slova, což je rys, na který může být Turecko velmi hrdé a z nějž se všichni z nás můžeme hodně přiučit.

Zdroj: <http://www.zcommunications.org/quo-vadis-by-noam-chomsky>
Podle slovenského překladu *Silvie Ruppeldtové*

KORPORACE PŘED TRIBUNÁLEM

ADRI NIEUWHOF

Porota Russellova tribunálu, složená z mezinárodních expertů, vynesla 22. listopadu svůj verdikt, v němž shledala, že existují pádné důkazy o spoluvině některých nadnárodních korporací na porušování mezinárodního práva Izraelem. Tento verdikt byl vyneslen po dvou dnech prezentací v rámci druhého slyšení Russellova tribunálu o Palestině, který se konal 20. a 21. listopadu 2010 v Londýně.

Toto slyšení zkoumalo roli korporací v porušování mezinárodního práva izraelskou vládou, armádou a úřady. Povolalo experty a svědky, aby prezentovali případy takového jednání před mezinárodní porotou. Přestože byly pozvány i tyto společnosti, aby své postupy mohly obhájit, jejich zástupci se nedostavili - pouze Veolia Environment, penzijní fond PFZW a bezpečnostní agentura G4S se k výzvě tribunálu vyjádřily písemně.

Členy poroty byli bývalý francouzský velvyslanec Stephane Hessel, irská nositelka Nobelovy ceny míru Mairead Corrigan Maguire, jihoafrický profesor John Dugard, jihoafrický politik Ronald Kasrils, anglický právník Michael Mansfield, španělský emeritní soudce Jose Antonio Martin Pallin, bývalá členka amerického kongresu Cynthia Mc Kinney a anglický advokát Lord Anthony Gifford.

Podle členů poroty se korporace provinily zejména dodávkami zbraní a podílem na výstavbě a údržbě nelegálních izraelských osad a zdi na okupovaných územích Západního břehu včetně Východního Jeruzaléma. Porota vyzvala k mobilizaci občanské společnosti s cílem ukončit izraelské porušování lidských práv.

Porota ze spoluúčasti na izraelském porušování mezinárodního práva obvinila 7 společností. Mezi nimi jsou:

- Britsko-dánská firma G4S, která dodává vybavení používané na izraelských vojenských kontrolních stanovištích na okupovaném Západním břehu a v izraelských věznicích. (*Kde je mimo jiné vězněno na 8000 palestinských politických vězňů, pozn. překl.*)
- Elbit Systems, přední izraelská firma, která úzce spolupracuje s izraelskou armádou.
- Americký Caterpillar, který dodává izraelské armádě upravené buldozery D9, používané při demolcích palestinských domů. (*Buldozerem Caterpillar byla mimochodem zabita americká aktivistka Rachel Corrie, když bránila palestinský dům před demolicí, pozn. překl.*)
- Cement Roadstone Holdings, irská nadnárodní společnost, která koupila 25% Israeli Mashav Initiative. Ta vlastní Neshar Israel Cement Enterprises Ltd., jediného výrobce cementu, který pokrývá spotřebu cementu v Izraeli a na okupovaném Západním břehu ze 75-90 %.
- Dexia, francouzsko-belgická společnost, která financuje izraelské osady na okupovaném Západním břehu Jordánu prostřednictvím své dceřiné společnosti Dexia Israel Public Finance Ltd.
- Veolia Transport, francouzská společnost, která se podílí na výstavbě tramvajové trati v Jeruzalémě. Ta spojuje nelegální izraelské osady na okupovaném Západním břehu s anektovaným Východním Jeruzalémem. Veolia má tuto trať po jejím dokončení provozovat, v současné době již provozuje autobusové linky, které operují v nelegálních izraelských osadách. (*Veolia svůj podíl na výstavbě trati v roce 2010 prodala, viz Alternative Information Center z 15. 10. 2010, pozn. překl.*)
- Carmel Agrexco, izraelská společnost, která vyváží zemědělské produkty, včetně pomerančů, oliv a avokád z nelegálních osad na okupovaném Západním břehu Jordánu.

Holandská aktivistka Saskia Muller během tohoto slyšení rovněž představila případ holandského penzijního fondu Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW), který má investice ve více než deseti mezinárodních společnostech, které se podílejí na izraelském porušování mezinárodního práva a jednom izraelském řetězci supermarketů, který poskytuje své služby v ilegálních osadách na Západním břehu. V jejích šestistránkovém dopise z 12. listopadu, adresovaném Russellovu tribunálu představenstvo PFZW uvedlo, že je „je hluboce znepokojeno pokračujícím konfliktem mezi Izraelem a Palestinou, a související dlouhodobou okupací palestinských území Izraelem. Je znepokojeno také stále trvajícím porušováním mezinárodního práva v této souvislosti a možné spoluvině společností, které působí v Izraeli a na okupovaných územích.“

Zástupci americké mírové skupiny CodePink před porotou přednesli obvinění proti kosmetické firmě Ahava. A zatímco porota 22. listopadu oznamovala své závěry, byl vchod londýnské prodejny Ahava zabloko-

V tomto čísle přinášíme první z pravidelných rubrik o hnutí odporu proti izraelské okupaci Palestiny. V současné době je jeho nejvýznamnější složkou kampaň za bojkot Izraele, stahování investic ze společností, které se podílejí na udržování systému apartheidu a uvalování sankcí na Izrael (BDS). Tato kampaň vzešla z výzvy palestinské občanské společnosti vydané v roce 2005 a od té doby se rozrostla po celém světě. Zapojila se do ní celá škála jednotlivců a organizací, včetně studentských skupin, odborových svazů a mírových hnutí. Vyvolává rovněž diskuse o její efektivitě a legitimitě. Pro inspiraci k debatě na toto téma jsme se proto rozhodli otisknout tři články, které se na BDS dívají z různých pohledů. 16. února 2010 pořádáme v pražském Cross Clubu diskusní večer, v rámci kterého představíme hlavní argumenty pro a proti a rozebereme možnosti, jak mezinárodní aktivisté mohou přispět k dosažení míru a spravedlnosti na Blízkém východě. Hlavními hosty debaty budou Ondřej Slačálek a Eva Nováková.

Mezinárodní hnutí solidarity (ISM)
www.okupace.com // czech.ism@gmail.com

ván skupinou aktivistů, kteří se řetězy přivázali k baretu naplněnému betonem. Toto byla již pátá blokáda této prodejny, kde se rovněž konají pravidelné demonstrace proti společnosti Ahava, která vyrábí produkty z Mrtvého moře v nelegální izraelské osadě na Západním břehu, Mitzpe Shalem.

John Dugard, člen poroty Russellova tribunálu, který nedávno působil jako zvláštní zpravodaj OSN pro lidská práva na okupovaných palestinských územích, při tiskové konferenci zdůraznil, že když protipartheidní hnutí vyvíjelo nátlak na korporace, aby stáhly své investice z jihoafrického apartheidního režimu, stále se vedly debaty o tom, zda apartheid představuje zločin proti lidskosti. Korporace se tehdy bránily, že obchodní vztahy s Jižní Afrikou nejsou nezákonné.

Dugard dodal, že situace v Izraeli je zcela odlišná: „Ze strany Izraele čelíme kriminálnímu režimu. Podle trestního a mezinárodního práva, a v mnoha případech v rámci národních právních systémů, existuje povinnost států podniknout nezbytné kroky k nápravě takového protiprávního jednání. Pokud vlády selžou, je zde ještě zodpovědnost dalších institucí a občanské společnosti, aby situaci napravily.“

Ronald Kasrils, bývalý jihoafrický ministr, zdůraznil, že to, jak se antiapartheidnímu hnutí podařilo mobilizovat širokou podporu po celém světě, pomohlo izolovat Jižní Afriku a svrhnout apartheidní režim. V té době představovaly západní mocnosti základní pilíře podpory apartheidu v Jižní Africe, tak jak je tomu dnes v případě Izraele. Kasrils řekl, že tato mobilizace nebyla „proti lidem, ale proti systému“.

Kasrils dodal, že v Jižní Africe „mezinárodní popularita [tohoto] hnutí, zasáhla i menšinové jihoafrické obyvatelstvo bílé pleti. A jak vidíme nyní, tato výzva [k bojkotu, stahování investic a uvalování sankcí (BDS)] ovlivňuje veřejné mínění v Izraeli, mezi izraelskými Židy a po celém světě.“ Kasrils zdůraznil, že význam BDS nemůže být „podceňován“ a vyzdvihl důležitou roli občanské společnosti ve vyvíjení nátlaku na vlády, aby ukončily izraelskou beztržnost a kriminální jednání.

Další člen poroty, Michael Mansfield, uvedl, že „porota byla šokována zprávami, že izraelská vláda v současné době zvažuje postavení protestů a kritiky [inspirovaných BDS] mimo zákon.“ Ve svém závěrečném vyjádření vyzvala porota „státy, aby zajistily ochranu práv všech, kdo iniciují legitimní aktivity vycházející z BDS hnutí.“

Výsledek Russellova tribunálu přivítala i palestinská koordinační komise hnutí BDS (BNC), která ve svém prohlášení uvedla, že „tribunál hovořil silným, jasným a morálním hlasem“.

Russellův tribunál poskytl důležité poznatky, ale i oficiální podporu a povzbuzení hnutím solidarity, sociálním hnutím, odborovým svazům, politickým stranám a jednotlivcům, aby využili BDS jako nástroj, jak přimět Izrael a jeho podporovatele k odpovědnosti.

Další slyšení Russellova tribunálu o Palestině se bude konat v Jižní Africe a bude diskutovat aplikovatelnost zločinu apartheidu na Izrael.

Adri Nieuwhof je konzultantka a lidskoprávní obhájkyň žijící ve Švýcarsku. V Russellově tribunálu působila jako přední expertka na pravidla veřejných zakázek a prezentovala případ francouzské nadnárodní firmy Veolia a její obchodní praktiky na okupovaných palestinských územích. Originál článku vyšel 1. prosince 2010 na webu *The Electronic Intifada*.

BOJKOT, STAŽENÍ INVESTIC A SANKCE PROTI IZRAELI?

DEBATA O BDS S OMAREM BARGHOUTI A RABÍNEM ARTHUREM WASKOWEM

V roce 2005 vyzvala koalice skupin palestinské občanské společnosti lidi celého světa, aby se zapojili do nenásilné kampaně bojkotu, stažení investic a uvalení sankcí vůči Izraeli, dokud nezačne dodržovat mezinárodní právo. Výzva byla inspirována mezinárodním bojkotem a stahováním investic z Jižní Afriky v boji za ukončení apartheidu.

Na téma BDS přinášíme překlad debaty, která vyšla 4. března 2010 na webu *Democracy Now!*, s Omarem Barghouti, zakládajícím členem kampaně BDS a palestinským lidskoprávním aktivistou a komentátorem, a s rabínem Arthurem Waskowem, dlouholetým aktivistou proti válce a za občanská práva, který je zakladatelem a ředitelem centra Shalom.

Juan Gonzalez: Nepřímá vyjednávání mezi izraelskými a palestinskými vůdci mají začít příští týden (*rozhovor byl uskutečněn v březnu 2010, poznámka překladatelky*), kdy se americký blízkovýchodní vyslanec George Mitchell vrací zpátky do oblasti. Arabská liga souhlasila s podporou amerického návrhu čtyřměsíčních nepřímých rozhovorů.

Vzhledem k tomu, že několik roků nepřímých vyjednávání nebylo schopno přinést stabilní a trvalý mír, je mnoho pozorovatelů vůči takzvaným blízkým rozhovorům skeptických. Ve stejnou dobu využívá palestinská občanská společnost a aktivisté mezinárodní solidarity jiné taktiky, jak prosadit vyřešení konfliktu.

Amy Goodman: Tento týden je ve znamení něčeho, co kampaň BDS nazývá „týden izraelského apartheidu“. Poprvé se uskutečnil na torontské univerzitě v roce 2005 a nyní se koná na univerzitách ve více než 40 městech na světě.

Několik izraelských představitelů a židovské organizace v diaspoře tyto akce kritizovali. Nedávná zpráva izraelského think-tanku uvádí hnutí BDS jako součást „delegitimizační sítě“, kterou by měl Izrael považovat za „potenciální existenční ohrožení“.

K rozhovoru o BDS jsme pozvali Omara Barghouti, zakládajícího člena hnutí BDS. Omar je palestinský lidskoprávní aktivista a komentátor. Proti BDS bude vystupovat rabín Arthur Waskow, dlouholetý protiválečný a občanskoprávní aktivista, zakladatel a ředitel centra Shalom, theshalomcenter.org.

Vítejte na *Democracy Now!* Omare Barghouti, mohl byste začít vysvětlením, proč jste založili kampaň BDS, proč chcete, aby lidé bojkotovali Izrael, stahovali z něj investice a uvalovali vůči němu sankce?

Omar Barghouti: Kampaň za bojkot, stažení investic a uvalení sankcí, zkráceně BDS (*z anglického Boycott, Divestment and Sanctions, poznámka překladatelky*), je výzvou palestinské občanské společnosti. Je podporována téměř celou palestinskou občanskou společností, politickými silami, nevládními organizacemi, ženskými organizacemi, odbory a jinými.

Vyzývá lidi svědomí na celém světě, aby bojkotovali Izrael, ale i instituce a firmy, které svým jednáním podporují jeho třívrstvý systém útlaču palestinského lidu. Ten zahrnuje okupaci - okupaci Západního břehu, včetně Východního Jeruzaléma, a Gazy od roku 1967 a rasovou diskriminaci proti nežidovským občanům, palestinským občanům Izraele. Třetím a nejdůležitějším bodem je pak odprání práva na návrat palestinských uprchlíků, v souladu s rezolucí OSN číslo 194. Zaměřujeme se tedy přesně na tyto tři formy nespravedlnosti. Zaměřujeme se na Izrael, protože chceme ukončit jeho beztrestnost a spoluvinu světových mocností a korporací v tomto systému bezpráví.

Juan Gonzalez: Rabíne Arthure Waskowe, mohl byste nám vysvětlit, proč se domníváte, že se jedná o chybný přístup k problému?

Rabín Arthur Waskow: Nejprve mi dovoluji říci šalom a salam a mír s vámi, Amy a Juane a pane Barghouti. Chtěl bych začít tím, že se domnívám, že otázka, zda bojkotovat či nebojkotovat, je špatná otázka. Správná otázka je, jak dosáhnout konce izraelské okupace Západního břehu, včetně Východního Jeruzaléma a blokády Gazy. Zdá se mi, že pokud otázku položíme takto, kampaň BDS se stane neúčinnou a v některých případech neetickou metodou odporu. Největší změna,

kteřá musí nastat, je hluboká změna v jednání americké vlády. V projevech prezidenta Obamy byly jisté náznaky, více než náznaky, ale v praktickém smyslu nic z proslovu v Káhiře nebylo učiněno, ani žádná další práce.

Skutečnou otázkou je, zda Spojené státy využijí svůj neskutečný vliv a moc k ukončení okupace, k ukončení válečného stavu mezi Izraelem a, kromě Egypta a Jordánska, celým arabským světem? Mohou Spojené státy dát podnět k plnohodnotné mírové dohodě mezi novým státem Palestina, státem Izrael a arabskými státy? Arabské státy toto ve skutečnosti navrhly. Izraelská vláda a vláda USA, Bushova administrativa, návrh naprosto ignorovaly. Existují náznaky, že toto chce Obamova vláda změnit.

Ale nestane se to, pokud nebude v americké společnosti veřejné hnutí, které by to vyžadovalo. Jinak se to nestane. A když si kladu otázku, jaká je nejučinnější cesta, aby se to stalo, zdá se mi, že aliance tří skupin lidí v Americe, kteří se z celého srdce zajímají o lidi z Blízkého východu - muslimové, upřímní křesťané a upřímní židé - ve spojení s těmito třemi skupinami, které jsou oddané míru, je to možné. V židovské komunitě existují nyní organizace a lidé, kteří jsou připraveni v tomto smyslu jednat, přestože klasické, formální, institucionální struktury etablovaného židovského institucionálního systému jednat nechtějí. Ale židé jsou připraveni jednat, a stejně tak i muslimové a zbytek křesťanské komunity - většina protestantů a katolíků, s výjimkou pravicových křesťanských fundamentalistů. Ale nijak se nespojili, aby ke změně došlo. A to se musí stát.

Existují důvody, proč si myslím, že BDS je špatný přístup. Podle mě existuje jiný způsob, jak to udělat. (...)

Amy Goodman: Rabíne Waskowe, podporoval jste protipartheidní hnutí. Podporoval jste hnutí za stažení investic a za uvalení sankcí proti Jižní Africe. Hnutí BDS proti Izraeli ale nazýváte, jak jste právě řekl, možná neetickým. Jaké vidíte rozdíly?

Rabín Arthur Waskow: Jedním z hlavních rozdílů je rozdíl ve strategii. Ohromná podpora režimu apartheidu v Jižní Africe nepocházela z vládních zdrojů. Pocházela z privátních bank. Dělal jsem okupační stávku v bance Chase Manhattan Bank v roce 1965 a požadovali jsme, aby skončili se svými půjčkami apartheidní vládě. V případě Izraele nepochází ohromná ekonomická podpora z privátních bank a z průmyslu. Jistá podpora ano, ale není velká. Velká podpora pochází od vlády Spojených států. Od jihoafrické situace se to naprosto odlišuje. Použije-li se základní argument z Jižní Afriky, jak mohou ekonomické vztahy změnit nyní to, že se izraelská vláda chová nespravedlivě a že se nespravedlivě, násilně a někdy děsivě chovají někteří palestínští lidé? Jak to změníte? Musíte se zaměřit na vládu Spojených států, ne na privátní průmysl nebo na privátní podniky. Takže existuje skutečně velký rozdíl z hlediska strategické a taktické úrovně.

Z etické stránky je ten problém, že existuje skutečná izraelská společnost se slušnou kulturou, ekonomikou, způsobem života, dochází k oživení hebrejštiny, píšou se novely apod. Potíž s BDS a s paušálními sankcemi a bojkoty atd., tváří v tvář Izraeli, je v tom, že demonizuje izraelskou společnost. Neříká, že existuje izraelská vláda, která se špatně chová, a proto musíme činit nátlak na izraelskou vládu. Mimochodem, ale vlastně ani ne tak mimochodem, jak zjistili lidé, kteří se dostali s humanitární pomocí do Gazy, choval se Hamas k nim nespravedlivě a represivně. Hamas nechtěl, aby byli v kontaktu s Palestinci z Gazy, s obyčejnými lidmi. Takže zde neexistuje jen demonizace jednoho celého národa a posvěcení jiného národa. Drtí většina izraelské vlády a o trochu méně někteří palestínští lidé, protože mají méně moci, se chovají nespravedlivě a despoticky. A na toto je třeba se zaměřit. BDS demonizuje celou společnost.

Juan Gonzalez: Omare Barghouti, domníváte se, že kampaň BDS demonizuje celou společnost? Dále by mě zajímalo, jestli byste mohl zmínit podobnosti, které vidíte mezi protiapartheidním bojkotem a tímto bojkotem, zvláště v situaci, kdy státy světa nebyly schopny napravit situaci v Jižní Africe ani současnou situaci na Blízkém východě?

Omar Barghouti: Existují jasné podobnosti, ale není to jen o podobnostech mezi izraelským systémem apartheidu a koloniálním systémem apartheidu v Jižní Africe. Je to o tom, zda Izrael ve skutečnosti praktikuje apartheid a koloniální vládu proti původnímu obyvatelstvu, Palestincům. Podle Dohody OSN o potlačení a odsouzení trestných činů apartheidu to činí. Nemusíme dokazovat, zda je Izrael identický s Jižní Afrikou, abychom prokázali apartheidní praktiky Izraele. Tvrdíme, že jeho praktiky odpovídají definici OSN o systému apartheidu.

Co tím míníte? Uvnitř samotného Izraele - zapomeňte na okupovaná palestinská území od roku 1967 - existují dva systémy práva: jeden pro židovské občany, což jsou i státní příslušníci, a druhý pro nežidovské občany. To je jasná diskriminace. Dokonce i Ministerstvo zahraničí USA ve své výroční zprávě o lidských právech obvinilo Izrael z institucionalizované právní a společenské diskriminace vůči palestinským občanům státu Izrael.

Jak tedy můžeme ukončit okupaci, apartheid a odpírání práv uprchlíků? Skrze bojkot, stažení investic a uvalování sankcí - jsou to mocné nástroje, které mohou oslovit masy lidí, mohou vyvolat sociální hnutí vynucující si změny v politice USA, přesně tak, jak jsme to dělali proti jihoafrickému apartheidu.

Samozřejmě existuje spolupráce západních vlád, tak tomu ale bylo i v případě apartheidu v Jižní Africe, a společností a institucí. Nejdůležitější je, jak tento systém zpochybnit a jak zpochybnit izraelskou beztestnost a systém výjimek: Izrael je stavěn na piedestalu a nejedná se s ním jako se zbytkem světa, co se týká porušování lidských práv a mezinárodního práva. Musíme jej z piedestalu sundat a zacházet s ním jako s každým jiným pachatelem či systémem, který vytváří takové nespravedlnosti.

Není to o demonizování Izraele v nějakých abstraktních pojmech. BDS delegitimizuje rasismus, apartheid a koloniální vládu, přesně to, co delegitimizovala kampaň BDS v Jižní Africe. Nedelegitimizovala bílé lidi nebo křesťany, delegitimizovala apartheid. Takže jsme proti tomuto. Nikdy jsme neřekli, že jsme proti určité skupině na základě jejich identity. Jsme proti izraelskému apartheidu a kolonialismu. Je nám docela jedno, zda je Izrael židovský, katolický nebo muslimský stát. Pokud nás utlačuje, budeme pokračovat v kladení odporu.

BDS je velmi nenásilná a účinná forma odporu. Neskutečně se rozrůstá. Nikdo nemůže mluvit jménem Židů světa, jakoby byli jedna celistvá skupina. Domnívám se, že to je naprosto nevhodné. Existuje mnoho židovských skupin, které hnutí BDS podporují, včetně skupin v Izraeli anebo v USA. K hnutí BDS se připojuje stále větší množství židovských skupin v Západní Evropě, protože jej považují za morálně konzistentní. Hnutí BDS je založeno na mezinárodním právu a na univerzálních lidských právech. Nerozlišuje mezi lidmi na základě jejich identity, jak to dělá izraelský systém.

Zadruhé, nejedná se pouze o izraelský stát (ve smyslu vlády, poznámka překladatelky). Ten je totiž zcela podporován svými institucemi, včetně akademických a kulturních institucí. Izraelský apartheid a koloniální systém nemůže být zamaskován jakýmkoli počtem taneč-

ních skupin nebo hudbou či poezií, jak se o to snaží „rebranding“. Úsilí o prosazení nové značky je zcela neetické, protože se snaží očistit systém útlaku.

Poslední věcí, kterou bych rád zmínil, je to, že je teď velmi příhodná doba o tomto tématu diskutovat, tedy v době, kdy studenti Kalifornské univerzity stávkují proti neuvěřitelně vysokému zvýšení školného a proti privatizaci vyššího odborného vzdělání v této zemi. Proč by měla Kalifornská univerzita zvyšovat školné o 32 %, když Izrael dostává od USA více než 5,6 miliard USD za rok ve vojenské pomoci a dalšími formami pomoci? Proč by měl Izrael, apartheidní a koloniální systém, nadále dostávat tuto neuvěřitelně vysokou podporu, desítky miliard dolarů za roky okupace a apartheidu, zatímco se systém zdravotnictví, školství a základní infrastruktury v USA rozpadá, a vzdělání, tedy vyšší odborné vzdělání, se znovu stává privilegiem pro bohaté? Vzdělání by mělo být dostupné pro každého. Aby tomu tak bylo, musíme se zaměřit na to, jaké jsou priority financování.

Amy Goodman: Pane Barghouti, co říkáte na argument rabína Waskowa, že není až tak důležité zaměřovat se na Izrael, jelikož to jsou Spojené státy, kdo má v této situaci reálnou moc, kterou uskutečňují skrze podporu udělovanou Izraeli? Můžete nám rovněž přiblížit, na které společnosti byste se v rámci hnutí BDS zaměřoval?

Omar Barghouti: Přesně proto, že to jsou Spojené státy, kdo sponzoruje útlak a apartheid, který Izrael na obyvatele Palestiny uvalil, snažíme se skutečně změnit i jejich politiku. Otázkou je, jak toho docílit. Zkušenost z Jižní Afriky, která nám poskytuje dobrý precedent a poučení, ukazuje, že BDS může být velmi efektivním způsobem, jak změnit politiku ve Spojených státech. Změny nelze docílit doprošováním se ani zahrnováním Obamy dopisy, které budou ignorovány. Změny je možné dosáhnout pomocí masového hnutí, sociálního hnutí zdola, pomocí studentů, církvi, odborů, feministických skupin a jiných, kde všichni budou jednat na společné platformě, která je protirasistická, progresivní a jejímž cílem je ukončení bezpráví.

Rabín Arthur Waskow: S tím souhlasím, otázkou ovšem je, zda právě BDS je tou cestou, jak toto sociální hnutí zformovat.

Omar Barghouti: Domnívám se, že jsme ve stádiu, kdy musíme jednat zdola, vyvíjet nátlak a dosáhnout opravdové změny.

Abych se vrátil k Vaší druhé otázce - na jaké společnosti se budeme v rámci hnutí BDS zaměřovat. Ty se budou lišit podle kontextu - BDS nenabízí jednotný návod, který se hodí do všech prostředí. Zaměřujeme se na společnosti, které se podílejí na izraelském apartheidu a okupaci, a u kterých existuje dobrá šance, že lze dosáhnout vítězství. Například v USA se vedou kampaně proti americkým zbrojařským firmám, ve Švédsku zase proti francouzské společnosti (která se podílí na výstavbě železniční trati spojující nelegální osady na Západním břehu, poznámka překladatelky). Nejsou to tedy jen izraelské společnosti, ale i mezinárodní firmy, které nesou spoluvinu na izraelských zločinech a spolupodílejí se na udržování a utužování apartheidu a okupace.

Amy Goodman: Rabíne Waskowe, jak byste na toto reagoval?

Rabín Arthur Waskow: Především je zajímavé, že se pan Barghouti zaměřuje na zajistě nepřiměřenou vojenskou podporu, kterou Spojené státy poskytují Izraeli - a mimochodem také Egyptu - jako na problém, kterým by se měli zabývat studenti a profesori Kalifornské univerzity, když americká vláda ve skutečnosti vydává dvacet až třicetkrát tolik finančních prostředků na války v Iráku a v Afghánistánu. Jsou to tyto obrovské sumy, které by měly směřovat do amerických škol, univerzit a infrastruktury. Vojenská pomoc Izraeli a Egyptu je z tohoto pohledu pouze kapkou v moři, sice nebezpečnou a jedovatou, ale stále pouze kapkou. Velkou otázkou by v americké společnosti mělo být ohromné zkeslení, ke kterému dochází v souvislosti s válkami v Afghánistánu a v Iráku. To je koneckonců nedílnou součástí celé americké armády a je šokující i pokud nehovoříme o těchto konkrétních válkách.

Ale zadruhé -

Omar Barghouti: Což je stejný problém.

Rabín Arthur Waskow: -je důležitou otázkou, jak vytvořit masové hnutí. Jak lze vybudovat sociální hnutí? Už jsem o tom mluvil. Mešity, kostely, synagogy, a zajisté i feministické skupiny, studenti a tak dále, by měly být sjednoceni požadavkem, aby Spojené státy prosadily nezávislost Palestiny, a to na území Západního břehu, Gazy a Východního Jeruzaléma, tedy území určeného hranicemi z roku 1967, stejně jako mírovou dohodu mezi Izraelem a okolními arabskými státy. Je to velmi etický požadavek, který nikoho nedemonizuje a přitom má schopnost ukončit okupaci a útlak. Odstraňuje nebezpečí -

Omar Barghouti: Ale tím ignorujete většinu Palestinců.

Juan Gonzalez: Takže -

Omar Barghouti: Ignorujete většinu Palestinců.

Rabín Arthur Waskow: Nikoliv, tento postoj je neignoruje -

IWW V SOLIDARITĚ S BOJEM PALESTINCŮ ZA SVÁ PRÁVA

Odborový svaz The Industrial Workers of the World (IWW nebo Wobblies) oficiálně odhlasoval svou podporu hnutí bojkotu, stahování investic a sankcí vůči Izraeli (BDS) jako součástí boje za dosažení práv pro Palestince. 'Rezoluce na podporu pracujících v Palestině/Izraeli' byla přijata drtivou většinou hlasů na kongresu IWW v Minneapolis a v rámci referenda, které bylo otevřené všem členům.

Tímto hlasováním se IWW staly prvními odbory ve Spojených Státech a třetími v Kanadě, které se oficiálně připojily k výzvě palestinské občanské společnosti k bojkotu, stahování investic a uvalování sankcí na Izrael.

Hnutí BDS prosazuje bojkot Izraele a společností, které profitují z nelegální okupace palestinských území do té doby, dokud Izrael neuzná základní práva Palestinců. Je podporováno širokou škálou organizací napříč palestinskou společností, včetně odborů.

Rezoluce na podporu kampaní BDS je výsledkem práce Komise mezinárodní solidarity v rámci IWW a Skupiny přátel palestinských pracujících, grassroots sítě členů IWW, kteří podporují palestinský, izraelský a mezinárodní odpor proti izraelskému apartheidu.

Podpora hnutí BDS byla také zdůrazňována všemi palestinskými pracujícími, kteří se setkali s členy IWW během delegace IWW do Palestiny, zejména Nezávislým odborovým svazem Palestiny, se kterými IWW sdílí blízké pouto solidarity.

„Pro odborový svaz, který se zabývá mezinárodní solidaritou, je podpora hnutí BDS logickým a správným krokem,“ prohlásil člen IWW Nathaniel Miller, který je součástí Komise pro mezinárodní solidaritu a zúčastnil se delegace do Palestiny. *„Tím, že jsme zvolili podporu výzvy k bojkotu, IWW stojí ruku v ruce s palestinskými pracujícími v globálním protestu proti izraelskému apartheidu.“*

„Naše podpora hnutí BDS je v souladu s tradičními principy IWW založenými na antirasismu a mezinárodní solidaritě.“

Skupina přátel palestinských pracujících v rámci IWW je odhodlána pokračovat v prosazování boje za práva Palestinců uvnitř i vně IWW.

IWW, založený v roce 1905, je odborovým svazem s dlouhou tradicí solidarity a antimilitarismu, který hrál klíčovou úlohu v některých z nejdůležitějších sociálních bojů v historii dělnické třídy v USA. V současné době byli IWW úspěšní při organizování pracujících v sektoru rychlého občerstvení nebo v řetězci Starbucks, o kterých dlouho panovalo přesvědčení, že je u nich jakákoliv organizace nemožná. IWW je mezinárodní odborové hnutí, které má členy v severní Americe, Evropě, Austrálii a Jižní Africe.

Juan Gonzalez: Rád bych se zeptal rabína Waskowa na otázku ohledně obav, které tato delegitimizáční kampaň v Izraeli vyvolává. Jeden z izraelských think-tanků, Reut, vydal celou publikaci, která tuto kampaň analyzuje a rozebírá strategie, jak proti ní bojovat. Zmiňuje fakt, že obecně se Izrael k dosažení svých cílů soustředil na dvoustranné vztahy s ostatními státy. Říkáte, že zde, ve Spojených státech, bychom se měli soustředit na ovlivňování politiky federální vlády. Nepochopila nám však fakt, že jak demokraté, tak republikáni, to jest prakticky celé vedení obou politických stran, se po desetiletí stavěli za Izrael a jeho politiku, že je potřeba nalézt nové cesty k dosažení našich cílů, prostřednictvím občanské společnosti, modelu, který je reprezentován hnutím BDS? Není to právě fakt, že se jedná o nevládní hnutí zdola formující se pod platformou BDS, který nejvíce znepokojuje některé vrstvy izraelské společnosti? Nejsou jejich obavy způsobeny právě efektivitou tohoto hnutí?

Rabín Arthur Waskow: Ne, to není ten důvod. Jsou znepokojeni už jen tím, že je vyvíjena nějaká aktivita. Ujišťuji Vás, že pokud by lidé v amerických městech, městách, kostelech a synagogách společně řekli: „Budeme požadovat, aby naši zástupci v Kongresu a prezident trvali na plné mírové dohodě a nezávislém palestinském státu, který by byl vytvořen vedle státu Izrael a plné mírové dohodě Izraele a zbytku arabského světa,“ vyvolalo by to v současné izraelské vládě daleko více obav – a občané Izraele by uvítali myšlenku skutečné mírové dohody, která by ukončila nátlak na Izrael a znamenala pouze jediný ústupek (pro mnoho Izraelců přijatelný) – stažení se ze Západního břehu, Gazy a z Východního Jeruzaléma.

A co se týká americké židovské komunity, která se tradičně vymezovala proti jakémukoliv návrhu, jenž se nelíbil izraelské vládě, myslím, že tento přístup, zahrnující plnou mírovou dohodu pro Izrael a stejně

jako i pro Palestinu, by získal značnou podporu velké části této komunity.

Organizace, které tento přístup nebudou podporovat ztratí na síle, nebo se rozpadnou. Toto je ta stránka sociálního hnutí, u které souhlasím s její nezbytností, nemyslím si však, že je možné ji dosáhnout pomocí BDS. Jedinou cestou je zaměřit se na nejdůležitější cíl –

Omar Barghouti: Ale to se děje.

Rabín Arthur Waskow: – vládu Spojených států.

Omar Barghouti: Děje se to.

Juan Gonzalez: Pane Barghouti, co vy na to říkáte?

Omar Barghouti: Tak zaprvé – přesně to se děje. Rabín Waskow popírá, že toto je to, co se v současné době děje. Hnutí BDS ve skutečnosti roste a rozšířilo se po celém světě. Podporují jej velké odborové svazy ve Velké Británii, Norsku, Španělsku, Francii, Itálii a v mnoha dalších zemích, samozřejmě i v Kanadě. Postupně získává podporu i ve Spojených státech, sice pomaleji než ve zbytku západního světa, ale přece. Existuje ohromné hnutí podporující BDS, které zahrnuje několik židovských skupin a které je zcela ignorováno. V západních zemích je velký počet židovských občanů svědomí, kteří nejen, že jednají, ale vedou několik z úspěšných kampaní BDS po celém západním světě.

Ale vraťme se zpátky k původní otázce. Hnutí BDS neusiluje pouze o ukončení okupace. Zabývá se všemi třemi základními právy palestinského lidu. Většina Palestinců totiž nežije na okupovaných územích, jsou to uprchlíci, oběti etnických čistek, které se udály během zakládání státu Izrael v roce 1948 a poté. Ti jsou dnes zcela ignorováni ve debatách, které redukují právo Palestinců na sebeurčení na pouhé ukončení okupace. To je ale nepřijatelné. Kromě okupace musíme čelit izraelskému apartheidu, systému rasové diskriminace, a musíme prosadit Spojenými národy potvrzené právo uprchlíků na návrat.

Ale nejdůležitějším problémem, který je třeba vyřešit, ne strategicky nebo výhledově, ale okamžitě, je nelegální blokáda Gazy. Goldstoneova zpráva a zpravodaj OSN pro lidská práva popisují válečné zločiny spáchané Izraelem v pásmu Gazy. A blokáda tohoto území není ničím jiným než formou kolektivního trestu ve velkém měřítku a jako taková je zločinem proti lidskosti. Lidé umírají. Není to pouze abstraktní pojem, jsou to reální lidé, kdo v Gaze stále umírá na následky této blokády, která musí skončit.

Dosáhli jsme stádia, kdy Izrael na 1,5 milionu palestinských obyvatel Gazy páchá pomalou genocidu. Toto je zásadní otázka a vyžaduje, aby lidé svědomí po celém světě začali jednat, a to co nejefektivněji. Hnutí BDS jim nabízí nástroj, jak nenásilnou cestou ovlivnit politiku USA, západního světa a samozřejmě Izraele.

Amy Goodman: Myslíte si, rabíne Waskowe –

Rabín Arthur Waskow: No, já souhlasím s tím, že –

Amy Goodman: –že existuje nějaký aspekt v rámci BDS, který byste podporoval? Nebo jinak, co by se muselo stát, abyste začal podporovat BDS, do jaké míry by se musela situace zhoršit?

Rabín Arthur Waskow: Toto ale není otázka toho, co by se muselo stát nebo zhoršit. Otázka je, jak ukončit to, co je už teď špatné. A nemyslím si, že toho může BDS dosáhnout. Pokud se BDS rozšíří v západní Evropě, nebude to znamenat mnoho. Jsou to Spojené státy, kdo má skutečnou moc prosadit změnu. A BDS se nepodaří zapojit dostatečnou část americké populace, tak aby mohlo něco reálně dosáhnout. Co má zásadní vliv je struktura americké vojenské pomoci a diplomatických vztahů s Izraelem, Egyptem a arabským světem. Ale BDS v západní Evropě nemůže mít zásadní význam.

A znovu říkám – ano, je potřeba vybudovat sociální hnutí. V současné době působí v rámci židovské komunity J Street, organizace, která posílila vliv Židovské aliance pro spravedlnost a mír, Brit Tzedek v Shalom, nezanedbatelné hnutí existuje i uvnitř reformní židovské komunity. Stejně tak mezi americkými židy, kteří se nehlasí k žádnému oficiálnímu politickému směru, ale zajímají se o tento problém a cítí, že nejsou ve skutečnosti reprezentováni žádnou z tradičních židovských institucí. To je oblast, ve které musí být do změny zapojeny i protestantská a katolická církev, stejně jako američtí muslimové. Spolupráce je to, co může dosáhnout změny. To jsou jediní Američané, samozřejmě kromě velkých naftařských společností, jimž skutečně jde o Blízký východ.

Amy Goodman: Tím budeme muset tento rozhovor ukončit. Chceme poděkovat rabínu Waskowi, zakladateli a řediteli centra Shalom, a Omarovi Barghouti, jednomu ze zakládajících členů BDS hnutí, kampaně za bojkot, stažení investic a sankce vůči Izraeli.

Rabín Arthur Waskow: Na závěr bych ještě rád řekl – šalom a salam, mír pro všechny.

Amy Goodman: Děkuje.

NENAŘÍKEJTE, BALKANIZUJTE!

ANDREJ GRUBAČIČ

Sociolog Andrej Grubačič představuje svou novu knihu *Nenaříkejte, balkanizujte!*, která vyšla v roce 2010 u nakladatelství PM Press a je chronologicky řazenou sbírkou jeho esejů k problematice a dění na Balkáně.

CO SE KNIHA SNAŽÍ ŘÍCT?

Nenaříkejte, balkanizujte! je chronologický výběr různých komentářů, rozhovorů a esejů napsaných pro *ZNet* a *Z Magazine* mezi lety 2002 a 2010, tedy „po Jugoslávii“. Některé z těchto esejů a rozhovorů jsem napsal v Jugoslávii, další ve Spojených státech amerických. Všechny jsem v originále napsal v jugoslávském jazyce. Je velmi důležité číst je chronologicky, abyste zažili jak činy a myšlenky dozrávají. Čtenář objeví, jak si sám odporuji, jak dělám chyby, snažím se je napravit. Najde vše, co reflektuje můj vývoj coby protagonisty, propagandy a esejisty. Tato kniha není odborným svazkem ani výtvořem investigativní žurnalistiky a není to ani teoretická práce. Je to výběr komentářů a rozhovorů v dlouhé tradici balkánské socialistické propagandy. První část, „balkanizace shora“, sleduje fraškovitý soud se Slobodanem Miloševićem, zavraždění Zorana Djindjiče, „humanitární“ okupaci Bosny a Kosova „mezinárodní komunitou“ a privatizaci a neoliberalizaci srbské části Jugoslávie. Druhá část knihy, „balkanizace zdola“, sestává z esejů a rozhovorů zaměřených na možnosti antikapitalistického, plurikulturního odporu v bývalé Jugoslávii. Eseye sebrané v této knize reflektují možnosti a limity tohoto procesu dnes a především v srbské části bývalé Jugoslávie.

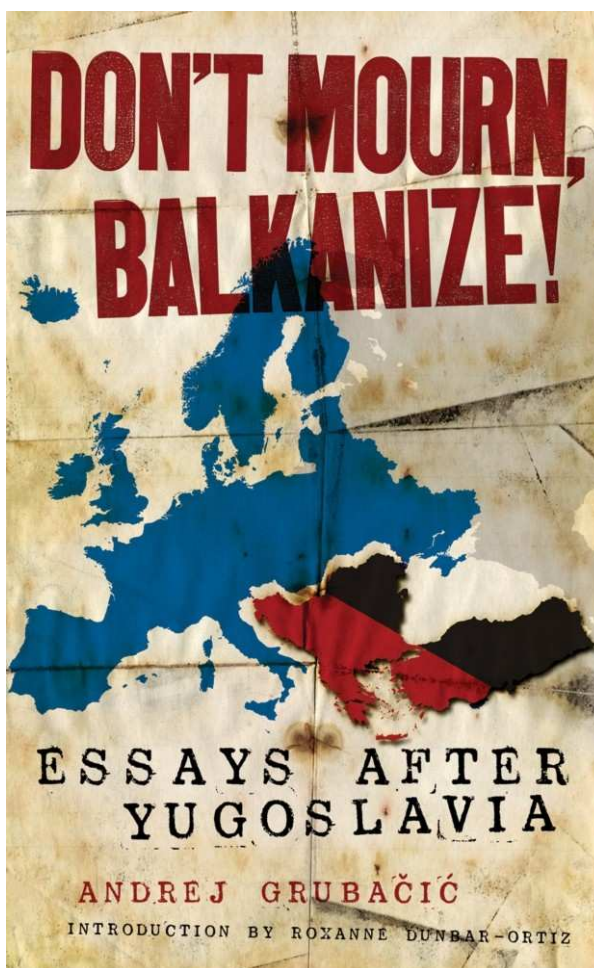
Přál bych si, abych mohl říct, že v knize je mnoho revolučních projektů a mnoho vzrušujících, utopických momentů připravených zabránit intrikám severoamerických militantů. Obávám se však, že čtenář v rozdělené poválečné Jugoslávii nenajde horizonty argentinského stylu nebo mexických zapatistů. S čím se však může setkat, je sociálně-politický obraz zoufalství, bídy a kolektivního zklamání. Potká zde hladové dělníky, kteří ztratili své fabriky. Naštvané studenty neschopné dovolit si privatizované vzdělání. Uprchlíky stále žijící v „dočasných“ táborech. Kosovské Romy deportované z Německa a jiných civilizovaných zemí a vhozené doprostřed bídy. Severoamerickou aktivistku, která právě navštívila Kosovo a vyprávěla mi, že na takovém místě ještě nikdy nebyla. Stála na každé barikádě od té v Oaxace až po Janov, byla při každé válce od Iráku až po Libanon. Nikdy však nezažila něco takového jako v Kosovu. Řekla mi, toto je země absolutní bezdárce. Ta slova vybrala velmi dobře.

V každém případě nemůžeme ztratit naději úplně. Uprostřed této spíše odpuzující sociální scenerie můžeme vidět nejasné kontury projektů nové „balkanotopie“ a nové možnosti odporu. V srbské části bývalé Jugoslávie, jakož i ve zbytku Balkánu, s pozoruhodnou výjimkou vzbouřeného Řecka, můžeme rozpoznat sice velmi pomalé, ale slibné probouzení odporu. Tyto osamocené ostrůvky neklidu a vlastní aktivity vycházejí z anarchismu - ať už explicitně nebo implicitně. Jsem velmi vděčný mým kamarádům ze skupin Pokret za Svobodu, Globalni Balkan a Voice of Roma. Jejich dlouhodobá a statečná práce je důležitou inspirací pro tuto knihu.

ROZVRÁCENÁ ZEMĚ

Jak se kniha psala? Odkud pochází její obsah? Co vedlo k této podobě knihy?

Vyrůstal jsem v Bělehradě - nebo přesněji mezi Bělehradem a Sarajevem, ale vždycky jsem se považoval za Jugoslávce. Nevidím žádný

důvod, proč by to tak nemělo být i nyní. Jugoslávie sice může přestat existovat (nakonec tato sbírka obsahuje jako podtitul slova „po Jugoslávii“), ale Jugoslávie pro mě a pro lidi jako já nikdy nebyla jen zemí, ale vždy byla i myšlenkou. Jako vlastně Balkán coby takový, který byl projektem mezietnické koexistence a transetnického plurikulturního prostoru několika různých světů. Balkán, který znám, je Balkánem zdola: je místem bogomilů - středověkých heretiků, kteří bojovali proti křižáckým výpravám; je místem odporu proti Otomanům; domovem hajduků a kletů, pirátů a povstalců; útočištěm feministek a socialistek, antifašistů a partyzánů; místem utopistů všech druhů bojujících jak proti provinční „uzavřenosti poloostrova“, tak i proti okupacím a zahraničním intervencím, které jsou dnes, v podivném obratu historie, často popisovány módní frází „balkanizace“.

Moje rodina byla mikrokosmem této hlubší balkánské reality. Moji prarodiče byli socialisté, partyzáni a antifašisté - utopisté, kteří věřili v hospodářskou samosprávu a jugoslávskou „cestu k socialismu“. Tato myšlenka - balkánský sen o mezietnickém, plurikulturním prostoru, byla dramaticky odstraněna v devadesátých letech.

Zde se začal můj boj o pochopení mé vlastní identity a problému jugoslávského socialismu. Pokračoval jsem v hledání jiné cesty, kterou moji prarodiče vnímali jako komunismus. Zdálo se mi, že marxisticko-leninská cesta „odtamtud - tam“ - projekt zmocnění se státu a působení prostřednictvím „demokraticky centralizované“ stranické organizace - nevyprodukovala volná sdružení svobodných lidských bytostí, ale byrokratizovaný projev toho, co se stále nazývalo oficiální ideologií socialistický stát. Díky mé nedůvěře v byrokratický marxismus jsem se stal velmi rychle anarchistou. Anarchismus v mé mysli je skutečnou realizací demokracie a organizačně předznamenává a jistým způsobem předjímá společnost, která se v tomto procesu má vytvářet. Namísto zmocňování se státu se anarchismus zaměřuje na socializaci moci - vytváření nových politických a sociálních struktur ne po revoluci, ale přímo v bezprostřední přítomnosti, uvnitř stávajícího uspořádání. Základní cíl v každém případě však zůstává stejný. Tak jako moji prarodiče, i já věřím v sen o regionu, kde existuje mnoho světů a kde je vše pro každého.

Přečkal jsem násilí jugoslávských válek a intervence NATO, ale nakonec to byla moje politická práce v Bělehradě - v zemi, kterou stále odmítám nazývat jiným jménem než Jugoslávie, která způsobila, že pro mě bylo těžké tam zůstat. S různými druhy pomoci od velkorysých přátel, především ze *Z Communications*, jsem našel útočiště ve Spojených státech. I když jsem do USA přišel v roce 2005, již před tímto momentem jsem se stal cizincem. Stal jsem se jím počátkem devadesátých let, kdy kombinací šílenství etnicko-nacionalistické hysterie a humanitárního imperialismu byly zničeny politické myšlenky etnické spolupráce a vzájemné pomoci, jak jsme je znali z dob Jugoslávie.

To, že jsem v jiné části světa, mimo domov, mi při čtení zpráv z Jugoslávie způsobovalo těžkosti a ve stejné míře mě i dodnes vyvádí z rovnováhy. Bývalé socialistické republiky jednoho státu, dnes samostatné státy, se neoliberalizovaly, privatizovaly, nebo kolonizovaly a zabředly do nelehkého rozporu mezi nacionalismem a neoliberalismem. Jako cizinec stále zůstávám outsiderem snažícím se dát smysl tomu, co se stalo myšlence Balkánu a země, odkud pocházím. Zároveň pokračuji v hledání sebe jako Jugoslávce - člověka bez země a také anarchisty - člověka bez státu.

Necítím absolutně žádnou loajalitu k srbské, chorvatské nebo bosňácké národní otázce. Necítím nic jiného, než hluboké opovržení lidmi,

kterí napomáhali zničení Jugoslávie, a totéž cítím i vůči lidem, kteří teď prodávají to, co ještě zbylo. Stojím stejně daleko od tradicionalistů i takzvaných tranzicionalistů. Jsem přesvědčen, že pokud budete knihu během jejího čtení zkoumat s optimismem, zjistíte, že před námi - všemi, kteří věří v hlubší koncept Balkánu, stojí závazek a úkol obnovit a oživit myšlenku balkánského federalismu. Naplnit ji novým, současným obsahem a bojovat proti vzájemně propojenému zneužívání euro-amerického imperialismu a provinčního etno-nacionalismu. Jinými slovy, musíme simultánně a vášnivě bojovat za jinou, balkanizovanou Evropu a za jiný, odlišný, balkanizovaný svět.

DVOJÍ BALKANIZACE

Nenaříkejte, balkanizujte! obsahuje rozčlenění mezi dvěma druhy balkanizace. První je ta, kterou jsem nazval balkanizací shora. Využívám tento výraz, abych vyjádřil a popsal projekt rozlomení balkánské mezinárodní solidarity a regionální sociálně-kulturní identity, který je v historii pozoruhodně konzistentní. Je to proces násilného začlenění regionu do systému národních států a kapitalistické světové ekonomiky a paralelního zneužívání neoliberálního kolonialismu. Evropská i místní (sama již kolonizovaná) inteligence společně pohrdají vším, co pochází z tohoto „ubohého poloostrova“. Historie balkánského poloostrova je psána krví velmocí, pokusy zabránit hnutím směřujícím k balkánské jednotě. I když eseje zahrnuté v této knize pokrývají jen poslední projevy elitní balkanizace, jsem přesvědčen, že tato destrukce socialistického státu Jugoslávie je součástí projektu trvajícího již po staletí - balkanizace shora.

„TYTO HLOUBAVÉ ESEJE NÁM NABÍZEJÍ PRONIKAVÝ OBRAZ BALKÁNSKÉ ZKUŠENOSTI ZE VNITŘÍ, S JEJÍ BOHATOSTÍ A KOMPLEXNOSTÍ, TRAGÉDIÍ I NADĚJÍ, A LKCE, Z NICHŽ VŠICHNI MŮŽEME BRÁT INSPIRACI A ROZHLED.“

NOAM CHOMSKY

V protikladu k tomu byla socialistická Jugoslávie výsledkem dlouhé tradice hnutí za balkánskou jednotu, projevem balkanizace zdola. Po porážce reálné existujícího socialismu se stát Jugoslávie s jeho místním socialismem a s jeho globální, jižanskou a nestrannou orientací již déle nemohl tolerovat. Tento typický balkánský experiment se zničil historicky velmi dobře etablovaným vzorcem imperialistických intervencí a lokální kolaborace v sérii krvavých etnických válek. Evropané a severoameričané úspěšně blokovali každou mírovou iniciativu během tohoto konfliktu. Balkanofobní rasismus se v „civilizovaném světě“ postupně přetvořil do podoby „paternalistického balkanismu“ rezervovaného pro bezmocné obyvatele Bosny a Kosova a „surového balkanismu“ označujícího zlé Srby. Bývalé jugoslávské republiky se bezprostředně transformovaly na skutečné laboratoře „budování státu“, „multikulturalismu“, „reklamní kampaně na demokracii“ a ekonomické privatizace. Politické možnosti se omezily na lokálně šovinistické a proevropské. Alternativy byly prohlášeny za nepatriotické a antievropské. Obludný výtvor reklamní kampaně USA na demokracii vytvořil takzvané nevládní organizace a jiné orgány občanské společnosti, které se spojily s nacionalisty a otevřeně fašistickými extremisty proti probalkánské levici. Mezinárodní tribunál v Haagu se vytvořil za účelem prohlášení a postupného zpřeciznění oficiální (evropské a severoamerické) pravdy o humanitární ideologii. Intervence za účelem této ideologie („humanitární intervence“) byla mezi euro-americkou elitou velmi populární a následně se využívala jako omluva každého imperialistického dobrodružství od Iráku po Afghánistán.

ODKAZ SVETUZARA MARKOVIČE

Tento imperiální a koloniální postoj stále definuje témata jako „civilizovaný svět“, „mezinárodní komunita“ a „občanská společnost“. Na lidi z Balkánu však civilizace nikdy příliš nepůsobila. Již v roce 1871 zakladatel Balkánského socialistického hnutí Svetozar Markovič zeshmňoval celý „civilizovaný svět“ od *Times* až po poslušný srbskou tisk. Napsal, že civilizovaný svět „vznikl z bohatých Angličanů, bruselských ministrů a jejich náměstků (reprezentantů kapitalistů), evropských vládců a jejich maršálů, generálů a dalších magnátů, vídeňských bankéřů a bělehradských novinářů.“ Markovič byl antiautoritářský socialista, který věřil stejně jako já v plurikulturní balkánskou federaci, organizovanou jako decentralizovanou společnost přímé demokracie založenou na lokálních zemědělských a průmyslových asociacích. To je druh antinomistické představy, kterou potřebujeme znovu prozkoumat: Horizontalistickou tradici barbarů, kteří nikdy neakceptovali civilizovaný svět, který právě kolabuje.

Druhý způsob balkanizace je „balkanizace zdola“. Můžeme ji popsat jako tradici a příběh, které prosazují a podporují sociální a kulturní podobnosti i zvyky společně vycházející z mezinárodní vzájemné pomoci a solidarity a ústí v to, co bychom mohli nazvat mezinárodní sponatánní aktivitou. Tu však přerušila a přetřela eurokoloniální intervence.

Tvrdím, že na Balkáně tato plurikulturní realita nachází své politické vyjádření v antiautoritářských politikách lokální samosprávy, v komunitním využívání půdy a v různých hnutích za balkánskou federaci. Federální projekt zahrnuje v nejrozsáhlejší a nejinspirativnější podobě všechny země bývalé Jugoslávie, Albánie, Bulharsko, Rumunsko, Recko a Turecko. Dnes, více než jindy, musíme vnímat živou debatu mezi utopickým návrhy o snech o libertariánské organizaci společnosti a lokálními institucemi a tradicemi.

Jako následovník Svetozara Markoviče, našeho balkánského Mariáteguiho, jsem přesvědčen, že každý takový návrh se musí prolínat s lokálními podmínkami a specifickými místními institucemi. Podle Markoviče, který žil v 19. století, budou místní podmínky určovat povahu nové společnosti, kterou zavede pracující třída v každé zemi. Napsal, že problém živobytí je problémem přímé demokracie. Jen těžko si lze nevšimnout podobnosti mezi Markovičovým eklektickým etickým socialismem, který definoval nikoliv jako nový ekonomický systém, ale jako nový způsob života, a návrhy pocházejícími od současných rolnických hnutí shromážděných kolem Via Campesina. V dialogu s marxismem hledal Markovič balkanizovaný socialismus vycházející spíše z komunálních institucí a instinktů než z neúspěšných historických zákonů. Argumentoval ve prospěch socialistických hnutí, která byla nejen protikoloniální a zároveň respektující Západ i Východ, ale i revoluční a zohledňující balkánskou minulost. Jeho balkanizovaný socialismus byl etický a vizionářský, eklektický a lidský a z mnoha hledisek nepřijatelný pro jeho státně socialistické kritiky, kteří ho odsuzovali jako „utopického socialistu“. Jak napsal v roce 1874, jeho záměrem byla vnitřní sociální reorganizace na bázi suverenity a místní samosprávy a federace na balkánském poloostrově. Právě v jeho federalistických plánech tkví jeho největší příspěvek. Je to horečná snaha porazit separatistický nacionalismus balkánských obyvatel ve prospěch federalismu přímé demokracie zahrnujícího všechny. Tento antiautoritářský eklekticismus, sám o sobě nejceněnější rys balkánských společností, a jejich revoluční tradice i schopnost spojovat lokální a globální, tradiční a moderní je to, co obhajují pod jménem balkanizace politik.

Svetozar Markovič zemřel ve věku 28 let. Jeho smrt byla následkem let strávených v exilu a věznicích srbského státu. Jedním z jeho posledních skutků byla před smrtí pomoc při zakládání první školy pro ženy v Srbsku. Byl pohřben 16. března 1875 za přítomnosti tisíců rolníků, z nichž někteří křičeli na policisty udržující pořádek, aby si v přítomnosti svatého sundali z hlav čepice.

Několik desetiletí po smrti Svetozara Markoviče, 15. července 1924, se objevila nová publikace s názvem *La Fédération Balkanique*. Vycházela jako čtrnáctideník ve Vídni ve všech balkánských jazycích, jakož i v němčině a ve francouzštině. V inspirujícím úvodníku se program této publikace definoval následovně:

„Principiálním úkolem naší publikace, jak již naznačuje její titul, je propagace ideje osvobození a práva na sebeurčení a federalizace Balkánců... Pracující masy nakonec začnou toužit po spojení sil v jednotné balkánské frontě zaměřené proti šovinismu a dobovávacímu imperialismu, ať přichází z jakékoliv strany. Chceme svobodu a mír pro naše země a naše lidi! Víme však, že tato svoboda a mír nebudou garantovány laskavě, ale musí se vybojovat v zoufalém zápase! A my tento boj právě začínáme!“

Toto je zápas a principy, které musí nová generace balkánských revolucionářů začít obnovovat - s toutéž vášní, ale v současném kontextu, s novými organizačními formami, novou politickou vnímavostí a s novým jazykem. Balkánská federace: bez státu a nad rámec všech národů.

Zdroj: <http://www.zcommunications.org/dont-mourn-balkanize-essay-after-yugoslavia-by-andrej-grubacic>

Podle slovenského překladu *Petera Nedoroščika*
Mezititulky Existence

ANDREJ GRUBAČIČ

je balkánský disident, anarchistický teoretik, radikální historik a sociolog, napsal knihu *Globalizacija nepristajanja* (2003), je spoluautorem knihy *Wobblies and Zapatistas* (2008) a vydavatelem *The Staughton Lynd Reader*. Je sympatizantem zapatisty inspirovaných hnutí přímé akce, především Peoples' Global Action, a spoluzakladatel Global Balkans Network a *Balkan Z Magazine*. Přednáší externě sociologii na University of San Francisco a působí jako vyučující v San Francisco Art Institute.

SAMOSPRÁVA PRACUJÍCÍCH V BARCELONSKÉ VEŘEJNÉ DOPRAVĚ (1936 – 1939)

Jelikož jsme si na podzim roku 2010 připomněli sté výročí od založení španělské anarchosyndikalistické organizace Confederación Nacional del Trabajo (CNT), přinášíme při této příležitosti také jedno ohlédnutí za obdobím, kdy právě CNT hrála ve Španělsku důležitou roli. Následující text prostřednictvím „mikrohistorie“ dopravního podniku v Barceloně líčí i „makrohistorii“ Španělské občanské války, potažmo španělské sociální revoluce. Jde sice o události staré více jak 70 let, přesto však nadlouho zůstanou důležitou inspirací v boji za emancipaci člověka a svobodnou, zdola organizovanou společnost.

V letech předcházejících španělské revoluci sváděli pracující v dopravě zarputilý boj, například v roce 1935 vedli řidiči tramvají dlouhou, avšak poraženou stávkou. Množství hlavních aktivistů stávkou bylo uvězněno. S vítězstvím liberálů a sociálních demokratů ve volbách v únoru 1936 byli odboráři propuštěni a pracující v barcelonské veřejné dopravě začali s obnovou svých odborů, které sehrály významnou roli ve městě během revolučních událostí téhož roku.

V roce 1936 byla v Barceloně hlavní částí dopravního systému síť tramvajových linek provozovaná Barcelonskými tramvajemi (Tranvías de Barcelona), podnikem vlastněným převážně belgickými investory. Tramvajová společnost řídila 60 tras křižujících město a zajišťujících do nedalekých předměstí. Ze 7000 pracujících 6500 náleželo k Dopravním odborům Národní konfederace práce, známé pod španělskou zkratkou CNT. Ta byla anarchosyndikalistickou odborovou organizací s více jak milionem členů. Dopravní odbory byly vysoce demokratickou organizací řízenou skrze shromáždění a volené delegáty. Jejich syndikalismus znamenal, že odbory byly součástí revolučního sociálního hnutí zaměřeného na převzetí kontroly na pracovištích dělníky, kolektivní

řízení průmyslu, nahrazení šéfů a kapitalistických investorů a na vytvoření hospodářství založeného na vlastnictví průmyslu celou společností.

V reakci na masovou mobilizaci a stávky španělských dělníků se velitelé armády, podporováni kapitalisty, pokusili, počínaje 19. červencem 1936, o svržení liberální vlády a zlikvidování radikálního dělnického hnutí. Odbory vytvořené milice s pomocí policie porazily armádu ve dvou třetinách země. Ve dnech následujících po ubránění Barcelony odbory zespolečenštily většinu průmyslu a byla zavedena samosprávná organizace práce.

Pracující z Dopravních odborů se také účastnili bojů. Zabavili vozidla, která podnik používal k odtahování tramvají a nasadili je do bojů s armádou.

20. července ozbrojená skupina odborářů z CNT zjistila, že vrcholné vedení Barcelonských tramvají uprchlo. V následujících dnech se konala hromadná schůze dopravních dělníků a shromáždění naprostou většinou odhlasovalo expropiaci (zespolečenštění) dopravního podniku ve jménu lidu. Tři privátní autobusové společnosti, dvě lanové dráhy a Metro-politní železnice (podzemní dráha) byly převzaty společně s tramvajovou společností.

Tramvajová doprava byla velmi poškozena pouličními boji - vozy byly poničeny, trolejové vedení bylo strženo, skříně s vybavením v ulicích byly sraženy a provoz byl blokován barikádami. Dopravní dělníci pracovali dnem i nocí, aby opět zprovoznili tramvajovou síť, což se jim povedlo již během pěti dní. V přesčase byly tramvaje přebarveny černou a červenou barvou, které byly typické pro anarchosyndikalistické hnutí. Před 19. červencem byly skříně s elektrickým vybavením uprostřed ulic a bylo proto potřeba tyto skříně těsně objíždět, což bylo často zdrojem vykojení. Řidiči po převzetí podniku odbory vyjednali přemístění těchto skříní a narovnání kolejí.

Různé dopravní prostředky - autobusy, podzemní dráha, tramvajová dráha - vytvořily oddělené odborové „sekce“, podobné uspořádání bylo i v opravárenských depech. Všechny byly spravovány prostřednictvím volených komisí, které se zodpovídaly shromáždění pracujících. Tyto komise usnadnily konzultace mezi mechaniky (inženýry) a dělníky. Rozhodnutí mohla dělat pouze hromadná shromáždění, což ovlivnilo veřejnou dopravu jako celek. Nebyl zde žádný vrcholný management nebo výkonný ředitel. Za celkovou koordinaci byl zodpovědný sedmičlenný výbor, volený přímo pracujícími.

Barcelonské tramvaje provozovaly systém zón, které znamenaly vyšší cenu pro lidi cestující z předměstí (obyvaných většinou dělníky) do městského centra. Naproti tomu samosprávná doprava zavedla rovné jízdné v celé metropoli, které tak vyrovnávalo náklady mezi pasažéry. I přes snižování jízdného samosprávný dopravní systém vykazoval zisk. Značná část zisku byla věnována na válku proti fašismu. Pracující také ve svém volném čase o nedělích pomáhali s výrobou munice pro milice a Lidovou armádu.

Bylo zakoupeno mnoho francouzských a amerických strojů s náhradními díly, aby byla doprava do značné míry soběstačná. To zahrnovalo i automatizovaný americký obráběcí a tvářecí stroj, který mohl vytvářet více kopií stejného dílu - jediný stroj svého druhu ve Španělsku. Byla získána pec pro tavení použitých ložisek. Nová zařízení umožnila

systému budovat své vlastní tramvaje. Před revolucí dopravní společnost vykonávala pouze asi dvě procenta úprav na tramvajích prostřednictvím vlastních dílen, které byly zřízeny pro nejnaléhavější opravy. Ale během roku pod dělnickou správou dílny vytvořily 98 procent použitých dílů. To bylo výhodnější i přes skutečnost, že během války se zvýšila cena surovin o 150 procent.

Dopravní odbory při CNT vstoupily do dohody s novými zdravotnickými odbory o zajištění bezplatné zdravotní péče pro pracovníky a jejich rodiny. Odbory lidí pracujících ve zdravotnictví převzaly nemocnice a vytvořily síť bezplatných klinik, nový veřejný zdravotnický systém ve Španělsku. Dohoda zajišťovala přístup i na kliniky, které předtím byly k dispozici pouze bohatým.

Vzhledem k omezení automobilové dopravy v době války a zvýšené zaměstnanosti v průmyslu vzrostl počet cestujících o 62 procent v prvním roce samosprávné veřejné dopravy. Nebylo možné opatřit nové tramvaje. K vyrovnání zvýšeného počtu cestujících bylo přepracováno rozvržení údržby zařízení, aby byly sníženy prostoje tramvají při běžných údržbách. Množství vyřazených tramvají bylo přestavěno a dáno zpět do provozu. Pro lanové dráhy byly vybudovány nové, odlehčené vozy.

V září a říjnu roku 1936 probíhal intenzivní politický boj mezi syndikalisty a komunisty o samosprávný průmysl. Syndikalisté chtěli vytvořit socializovanou, demokraticky koordinovanou ekonomiku „zdola“, spravovanou prostřednictvím dělnických a sousedských shromáždění, s veřejným projednáváním plánů dalšího rozvoje na regionálních kongresech. Komunisté zastávali pozici převzetí moci a výstavby klasického byrokratického státu s centrálně řízenou ekonomikou. Komunisté vzdorovali a snažili se zabránit syndikalistům v plánech samosprávné ekonomiky. V tom byli podporováni finanční a manažerskou třídou, jejíž příslušníci viděli, jak se jejich nedávná privilegia tenčí. Ve výsledku politického střetu vydala Generalitat (regionální katalánská vláda) v říjnu 1936 kolektivizační dekret, který požadoval reorganizování vyvlastněného průmyslu pod státní správu.

Po přijetí tohoto nařízení byla dopravní síť, která byla řízena odbory, reorganizována jako Spojené veřejné služby a tak formálně oddělena od CNT. V některých sekcích Spojených veřejných služeb byly přítomny odbory UGT (Všeobecný svaz pracujících), například v metru. UGT byl sociálně-demokratický svaz, více byrokratický než CNT a napojený na socialistické a komunistické strany (tedy prosazoval jejich přání). V částech, kde byly přítomny UGT, měly tyto odbory svoje zástupce ve správním výboru.

Před 19. červencem byli peones (železniční dělníci) nejhůře placenými zaměstnanci a kvalifikovaní pracovníci dostávali o 50% větší mzdu. Po zabrání průmyslu byla výše výplaty u pracujících srovnána, pouze mechanici dostávali o 6% víc. Všechny dílny a depa byly vybaveny umývadly a sprchami... něco, co bylo předtím nepředstavitelné.

Otázky pracovní disciplíny byly projednávány na společných shromážděních. Bylo několik případů, kdy některý dělník přišel opilý do práce. Typickým řešením bylo suspendování na krátký čas a předávání dělníkovy výplaty jeho ženě (pokud byl ženatý).

Kvůli rekrutování dělníků do (vládou vytvořené) Lidové armády bojující proti fašistickému vojsku se samosprávný dopravní systém potýkal s nedostatkem pracovních sil. To vedlo k rozhodnutí poprvé v dopravě zaměstnat ženy.

Tím vznikly obavy v libertinsky syndikalistickém hnutí, že nové pracovnice bude verbovat Antifašistická asociace žen, napojená na komunistickou stranu. Ta by tím zvětšila svůj vliv v průmyslu na úkor CNT.

Naproti tomu místní odbory CNT otevřely pobočku Mujeres Libres (Svobodné ženy). Během revoluce a občanské války Mujeres Libres organizovaly 30 000 chudých a z nízkých tříd pocházejících žen, které se aktivně zapojovaly v sociálních otázkách a bojích, prosazovaly rovnost pohlaví v odborech a dalších organizacích.

Odbory poskytly prostor pro centra péče o děti, ženské studijní skupiny, literární kurzy a přeskolovací programy pro ženy. Na z kolektivizovaných pracovištích mohla být kdykoliv přerušena práce, aby aktivistky Mujeres Libres provedly prezentaci. Na konci občanské války tvořily ženy velkou část pracovních sil veřejné dopravy v Barceloně a Mujeres Libres mezi nimi byly silně zastoupeny. Nakonec i Pura Pérez, první řidička tramvají v Barceloně, byla členkou Mujeres Libres.

ZDROJE:

- Gaston Leval: *Kolektivy ve Španělské revoluci*
- Martha A. Ackelsberg: *Svobodné ženy ve Španělsku - anarchismus a boj za emancipaci žen*

Z anglického článku *Worker Management of the Barcelona Public Transit System, 1936-1939* přeložil J.K.

100 LET OD ZALOŽENÍ ANARCHISTICKÝCH ODBORŮ CNT

1. listopad je bezesporu významný den v historii mezinárodního anarchistického hnutí. Loni, v roce 2010, jsme si právě v tento den připomněli stoleté výročí vzniku známé španělské anarcho-syndikalistické organizace Confederación Nacional del Trabajo (CNT).

Během oněch sto let CNT bylo napsáno mnoho stránek v historii revolučního dělnického hnutí, nejvýraznějšími z nich se staly nepochybnitelné příspěvky konfederace během španělské sociální revoluce a boje proti Francově diktatuře.

CNT pozdravily u příležitosti tohoto významného výročí anarchistické skupiny z celého světa. Na svých stránkách se k nim připojila také Československá anarchistická federace s přáním, aby CNT dosáhla obnovení významu, jaký měla ve Španělsku v průběhu 30. let minulého století, a mnoha úspěchů v každodenní boji za práva pracujících a svobodnou, zdola organizovanou společnost.

CNT je anarchistickou revoluční odborovou konfederací, která byla založena v roce 1910. Od vzniku republiky v roce 1931 byla jednou z hlavních politických sil (s téměř dvěma miliony členů) a páteří španělské radikální levice. Tvořila protiváhu k odborům UGT, které byly pod kontrolou sociálních demokratů a umírněných komunistů. Nedocházelo mezi nimi k vážnějším sporům a většinou spolu CNT i UGT aktivně spolupracovaly.

V roce 1936 CNT spolu s anarchistickou organizací FAI (někdy se kvůli úzké provázanosti mluví o organizaci CNT-FAI) vstoupila do Lidové fronty, která tehdy vyhrála volby. Po vypuknutí občanské války vytvořilo CNT spolu s FAI anarchistické milice, které bojovaly proti frankistickým jednotkám. Anarchisté se během občanské války střetli také s Moskvou podporovanými bolševiky, kteří se obávali jejich vlivu. Nicméně roku 1939 frankisté válku vyhráli, CNT byla zakázána a přešla do ilegality. Její členové buď emigrovali nebo byli frankistickým režimem pozatýkáni či zabiti.

Navzdory desetiletím fungování v ilegalitě dnes CNT pokračuje v činnosti na principech samosprávy pracujících, federalismu a vzájemné pomoci.

V současnosti je jediným nezávislým svazem ve Španělsku, který je nezávislý na státu, odmítá dotace státu a zaměstnavatelů, udržuje si ekonomickou nezávislost a nenechává vyjednávání na zprostředkovatelích. Nemá žádné placené funkcionáře ani vůdce.

Cílem CNT je vytvářet ducha spolupráce, praktikovat vzájemnou pomoc a solidaritu mezi pracujícími, obhajovat a prosazovat ekonomické, sociální, profesní a kulturní zájmy svých členů a pracujících obecně.

Od druhé poloviny devadesátých let 20. století začala být CNT výrazně aktivnější v konfliktech na pracovištích a v komunitě.

CNT je dnes neaktivnější organizací v Mezinárodní asociaci pracujících. Dokáže vést vlastní stávky a dělat významné mobilizace. Má zhruba 6 000 členů a je na dobré cestě znovu se stát velmi účinnou organizací na pracovištích i mimo ně ve všech regionech Španělska.

DOBŘÝ ZBOJNÍK LUCIO URTUBIA

MARIE TRIGONA

Otevřený a charismatický Lucio mluví jako skutečný anarchist. Když se ho zeptáte, co to znamená být anarchistou, vyvrací nesprávné ztotožňování s teroristy: „Anarchista je zodpovědná osoba s dobrým srdcem.“ Přesto se neomlouvá za potřebu zničit současné společenské uspořádání. „Zničit určité věci je správné, protože budujete něco, co je nahradí.“

V Jižní Americe má Lucio spoustu starých přátel. Zdroje z falzifikátorské činnosti pomohly stovkám lidí z revolučních organizací utéct do exilu a financovat tajné akce proti krvavým diktaturám, ve kterých v sedmdesátých letech 20. století po celé Latinské Americe mizely tisíce aktivistů, studentů a pracujících. Z prostředků z padělaných cestovních šeků City Bank se financovala partyzánská skupina Tupamaros v Uruguayi, Černí panteré v USA a jiné revoluční organizace po celé Evropě.

Během nedávné návštěvy v Jižní Americe bydlel Lucio v argentinském hlavním městě Buenos Aires v hotelu Bauen, který funguje jako družstvo. Ohromily jej úspěchy pracujících bez šéfů. V hotelu Bauen pracující zavádějí „autogestii“, neboli samosprávu. Ta byla od zrodu kapitalismu základním kamenem anarchistického myšlení.

Samospráva místo vztahu autorita - podřízenost mezi kapitalisty a pracujícími předpokládá, že pracující uvedou do praxe rovnostářský systém, ve kterém lidé společně rozhodují, vyrábějí a mají v rukou své vlastní osudy, vše ve prospěch komunity. Aby byl takový systém funkční, jeho účastníci musí být pracovití a zodpovědní. Podle Lucie jsou to nejdůležitější vlastnosti, jaké by měli muži nebo ženy mít. „Anarchistické hnutí vytvořili pracující. Bez práce nemůžeme mluvit o samosprávě. Aby jsme uvedli samosprávu do praxe, musíme vědět jak dělat věci, jako pracovat. Být bohemem je snadné.“

Lucio vysvětluje, že jeho anarchismus se zakládá na zkušenostech z dob chudého dětství ve fašistickém Španělsku. „Původ mého anarchismu má kořeny v tom, že jsem vyrůstal v chudé rodině. Můj otec byl čil ve vězení, protože pro Baskicko požadoval autonomii. To pro mě není revoluce, nejsem nacionalista. Podporou nacionalismu se lidé dopustili mnoha chyb. Když otce propustili z vězení, stal se socialistou. Hodně jsme trpěli. Šel jsem shánět chléb. Pekař by mi ho nedal, protože jsme neměli peníze. Mohu říci, že mě chudoba obohatila. Nemusel jsem vyvinout žádné úsilí, abych ztratil respekt k establishmentu, církvi, soukromému vlastnictví a státu.“

Ve Španělsku setrval fašismus ještě 30 let po skončení Druhé světové války. Stovky lidí byly uvězněny kvůli odporu vůči Francově diktatuře. Antropologové odhadli, že od počátku španělské občanské války v červenci 1936 do Francovy smrti v listopadu 1975 zabili Francovi nacionalisté asi 75 až 150 tisíc příznivců republiky.

Lucio odešel do francouzského exilu, kde objevil anarchismus. Dezertoval z nacionalistické armády a utekl do Francie. Paříž byla v šedesátých letech minulého století nakloněna anarchistickým intelektuálům, organizátorům a členům guerill v exilu. Právě tam se Lucio setkal s členy anarchosyndikalistických odborů Confederación Nacional de Trabajo (CNT). Dychtivě se snažil zapojit do jejich činnosti.

Během prvních let se Lucio ve Francii setkal s legendárním anarchistou a výjimečným guerillovým bojovníkem Francescem Sabatem. V té době byl Sabate, jinak známý pod přezdívkou „El Quico“, pro Francův režim jedním z nejhledanějších anarchistů. Francouzská policie Sabata, který vedl odpor proti frankismu, hledala také. „Když jsem se s El Quico setkal, byl jsem členem Juventud Libertarias. Mě, nevzdělance, se zeptali, jestli bych Sabatemu mohl pomoci. Nevěděl jsem, kdo to je.“ Sabate používal Lucioův dům jako skrýš. Mladý Lucio poslouchal Sabateho příběhy o přímých akcích a hlta veškerou moudrost, kterou mohl poskytnout, například informace o metodách vyhledávání infiltrátorů. „Setkal jsem se s guerillovými bojovníky, kteří mě nasměřovali

na cestu přímé akce a vyvlastňování. Sabate mě učil, že mám ztratit respekt před soukromým vlastnictvím.“

Tehdy se Lucio začal účastnit vykrádání bank. Při obraně vyvlastňování říká: „Nejsou větší darebáci než banky ... [Byl to] jediný prostředek, jak pro anarchisty získat zdroje, aniž je získávali od průmyslu nebo vládních představitelů. Peníze jsme posílali těm, kteří trpěli pod Francovým režimem.“ Studentské organizace a organizace pracujících dostaly prostředky na organizování se zdola. V ostatních případech se peníze použily na guerillové akce proti Francovu režimu, například na kampaně za propuštění politických vězňů z nacionalistických žalářů.

Lucio vymyslel mistrovský plán na padělání pasů, aby zachránil životy vyhnanců. Španělští státní příslušníci tak mohli cestovat. „Pas pro uprchlíky znamenal možnost uniknout ze země a vést bezpečný život kdekoli jinde,“ vysvětluje. Disidenti používali falešné doklady nejen v Evropě, ale i v USA a Jižní Americe, aby mohli žít své životy a řídit přímé akce.

V roce 1977 začala Luciova skupina falšovat šeky. Byla to přímá forma odporu proti peněžnímu hospodářství. Lucio, který byl fakticky „šéfem“ jím spuštěné operace, distribuoval šeky a nechal si je proplácet. Šeky se falšovaly daleko hůře než směnky. Lucio si myslel, že by si měli za cíl vybrat největší bankovní instituci na světě - National City Bank. Šeky se distribuovaly různým subverzivním skupinám, které prostředky používaly na financování solidárních akcí. Lucio vysvětluje, že ze šeků „nikdo nezbohatl“.

Většina zdrojů se použila na boj. Za tyto šeky se stejným kódem se po celé Evropě inkasovalo ve stejnou dobu.

Lucioův mistrovský plán stál City Bank miliony dolarů ve falešných cestovních šecích. Mnozí ale říkají, že se podařilo vyvlastnit mnohem větší částku.

City Bank byla vydána napospas padělateli, který ji vyšel tak drah, že musela pozastavit používání cestovních šeků, což zničilo dovolené tisícům turistů. V té době lidé nepoužívali platební nebo kreditní karty. V roce 1980 Lucia zadrželi a našli u něj kufr plný falešných šeků. Během jeho uvěznění City Bank nadále přebírala falešné cestovní šeky.

City Bank začala mít obavy. Představitelé banky souhlasili s vyjednáváním. Lucio měl být propuštěn, jestliže předá tiskové destičky na falešné šeky. Výměna proběhla a Lucio se pro svůj mistrovský plán stal legendou. Ačkoliv se jeho padělatelská kariéra ve věku 50 let skončila, nadále žil jako anarchist.

Lucio vždy pracoval jako zedník. „Nejvíce mi pomáhala moje práce. Anarchisté byli vždy pracující.“ Lucio - zedník, anarchist, padělatel a vyvlastňovatel - zanechal podobné poselství jako jeho předchůdci. „Lidé jako Louise Michel, Francesco Sabate Llopart, Buenaventura Durruti, všichni Tito vyvlastňovatelé mě učili, jak to dělat. Ne však pro osobní prospěch, nýbrž proto, aby se toto bohatství využilo ve prospěch změny.“ Ve věku 76 let se za své činy neomlouvá. „Vyvlastňoval jsem, což je podle křesťanství hřích. Pro mě je vyvlastňování nutné. Jak říkají revolucionáři: loupež a vyvlastňování jsou revolučními činy, dokud z nich někdo neprofituje.“

Marie Trigona je spisovatelka, rozhlasová producentka a filmařka žijící v Argentíně. Lucio patří k nejvíce fascinujícím lidem, které ve svých rozhovorech zpozdala. Kontakt: mtrigona@msn.com

Zdroj: towardfreedom.com

Podle slovenského překladu Petera Vitteka

Poznámka:

Lucio Urtubia se narodil v roce 1931. Je známý jako anarchistický bankovní lupič, psanec, přítel André Bretona a padělatel, avšak i přesto se celý život živil jako zedník. Jeho padělky položily na kolena City Bank, falešnými doklady a penězi zásoboval revoluční guerilly po celém světě, unesl z vězení jednoho z předáků Černých panterů, chystal únos nacisty Klause Barbieho. Dnes vede Lucio život nenápadného penzisty v Paříži. V roce 2007 o Luciovi natočili režiséři Aitor Arregi a José Goenaga celovečerní film. Stránka filmu: www.lucio.com.es

EMMA GOLDMAN

– DOCELA SOUČASNÁ ANARCHISTKA

ALLY FOGG

Sto let od vydání jejího vrcholného díla jsou myšlenky Emmy Goldman stejně aktuální.

Nejlepší politické postřehy letí věky jako sněhová koule a s každým novým uznáním nabírají větší intenzitu. Bez ohledu na právě převládající politiku nachází většina z nás stále platná potvrzení či inspiraci v dílech Paina či Burkeho, Milla nebo Marxe. Když mě tedy vyzvali napsat vyznání mému ideologickému idolu, pionýrce anarchistického feminismu Emmě Goldman, nepřekvapil mě tak velmi současný, jasný, průzračný a stále pronikavý zvuk jejích slov. Jak se blíží sté výročí vydání její první a nejlepší knihy *Anarchismus a další eseje* (Anarchism and Other Essays), ohromuje přetrvávající závažnost jejího hlavního tématu. Když čteme knihu dnes, mohli bychom podle ní komentovat kterékoli večerní zprávy a události.

Existuje lepší a pohotovější reakce na téma sexuálního obchodu, jako tato? „O co ve skutečnosti jde v obchodě s ženami? O vykořisťování, přirozeně, o nemilosrdného molocha kapitalismu tloustnoucího na podhodnocené práci a tím dohánějícího tisíce žen a dívek k prostituci (...) Naši reformátoři přirozeně o těchto příčinách neřekají nic. Dobře o tom vědí, ale nevyplácí se na konto toho vzpomenout třeba slůvko. Mnohem výnosnější je totiž zhodit se role farizeů a předstírat rozhořčeně morálku, než mířit přímo k podstatě problému.“

Či obhajoba ateismu po návštěvě papeže? „Náboženství! Jak jen ovládá mysl člověka, jak ponižuje a hanobí jeho duši. Bůh je všechno, člověk je nic, tvrdí náboženství. No z toho ničeho onen „bůh“ stvořil království takové despotie, takové tyranie, takové kruté a tak strašné strohé, že od počátků vlády bohů světu vládne jen beznaděj, slzy a krev.“

Nebo na stále se opakující téma o zastoupení žen v parlamentech: „Nevidím ani fyzické ani psychologické a psychické příčiny, pro které by ženy neměly mít stejné právo volit, jako mají muži. To mě však za žádných okolností nemůže zaslepit před absurdní myšlenkou, že ženy úspěšně dovedou do konce to, v čem muži selhali (...) Měli bychom předpokládat, že kdyby ženy vstoupily do politické arény, oslabil by se již přímo dědičný jed ovládající politiku?“

Myšlím, že i dnes by byla toto její odpověď na současně tendence výchovy k sexuální zdrženlivosti a takzvané čistoty: „Může být něco odpornějšího než myšlenka, že zdravá dospělá žena plná života a vášně musí potlačovat své přirozené potřeby, musí přemáhat své nejintenzivnější touhy, zničit si zdraví a zlomit ducha, musí bránit svým představám, vzdávat se hloubky a rozkoše sexuálního života do chvíle, dokud nepříjde „dobrý“ muž a neujme se ji jako své manželky?“

Toto bylo jen několik drobných příkladů z myšlenek Emmy Goldman reagujících nejen na témata její doby, ale i na témata současné (či stále současné). Její kniha dešifruje nezbytnost politického násilí jakožto důsledku represí a surovosti; věčný nedostatek věznic jako následek neschopnosti odstraňovat příčiny zločinu; zahrnuje problematiku nenasytného rozmachu militarismu a mnohá další témata. Dílo se věnuje mnoha věcem, ale v každém bodě argumentuje s železnou přesností neotřesitelného syndikalistického anarchismu: základním přesvědčením jednak o absolutní autonomii individua, jednak o humánní potřebě sociálního kolektivismu.

Pokud je něco ještě pozoruhodnější, než slova a myšlenky Emmy Goldmanové, určité je to její život. Narodila se jako litevská židovka. Když jí bylo 16 let, utekla před manželstvím z donucení do Spojených států amerických a začala tam pracovat jako šička a později jako zdravotní sestra. Ve svém mladém věku se zamilovala do rozvíjejícího se anarchistického hnutí a do aktivisty Alexandra Berkmana. Toho brzy usvědčili z pokusu o vraždu průmyslníka Henryho Claye Fricke, což byla reakce na zavraždění devíti stávkujících ocelářských dělníků detektivní agenturou Pinkerton (Pinkerton National Detective Agency). Goldmanovou vyšetřovali pro podezření z komplotu, a přestože ji nikdy neusvědčili, po zbytek života ji policie sledovala, švala a pronásledovala. V roce 1893 strávila rok v žaláři za podněcování nepokojů, internovali ji v důsledku vraždy prezidenta McKinleyho, v roce 1916 ji opět uvěznila za šíření „obscénní“ literatury týkající se antikoncepce a regulace porodnosti a v roce 1917 za organizování odboje vůči branné povinnosti.

Emma Goldman neustále cestovala po Spojených státech, řečnila na masových schůzkách nejméně dvakrát za měsíc a současně psala tisíce esejů, článků a dopisů.

V roce 1919 ji deportovali do porevolučního Ruska, kde spíše než kdokoli jiný rozeznala, že bolševismus je barbarským znevážením socialistických myšlenek a ideálů. Už jako starší žena se s vervou vrhla do služeb španělské anarchistické republiky, aby nakonec viděla svůj sen rozdrčený železnými klepety fašismu a stalinismu. Při tom všem si vždy uchovávala smysl pro humor a smyslnost. Je ironické, že spisovatelka, která za sebou zanechala tolik nezapomenutelných řádků, se nejvíce proslavila citátem, který ve skutečnosti nikdy neřekla. Nicméně můžeme předpokládat, že jako epitaf by se jí mohl velmi líbit: „Pokud nemohu tančit, nechci být součástí vaší revoluce.“

V její přes půlstoletí trvající politické kariéře přirozeně není těžké najít i postoje, s kterými se dá nesouhlasit. Sama měnila některé názory, zejména ty týkající se smyslu politického násilí, v čemž samozřejmě není žádná chyba. Její možná nejvýznamnější a nejpronikavější postřeh pochází z titulní eseye její první knihy:

„Anarchismus je živoucí síla všech složek našich životů, neustále vytvářející nové a nové podmínky. Metody anarchismu se proto nezakládají na železně stanoveném programu, který se musí udržovat za jakýchkoli okolností. Metody musí vyrůstat z ekonomických potřeb jednotlivých míst a politického klimatu, jakož i z intelektuálních a impulzivních potřeb jednotlivce.“

Pro mě to znamená, že smyslem politiky není samotný cíl, ale cesta k němu. Společnost je živá, rostoucí bytost a anarchismus, pokud může existovat, se objevuje v tom, co psycholog Vygotsky nazýval zónou proximálního vývoje – prchavým stádiem mezi dětstvím, které musíme opustit, a dospělostí, kterou nikdy zcela nedosáhneme. Stále si udržuji naději, že Emma Goldman nám může pomoci kráčet vstříc lidštějšímu, spravedlivějšímu a plnohodnotnějšímu světu. Nevím, jestli by se mnou v tomto souhlasila, ale můžeme si být jisti alespoň jednou věcí: V tmavém světě dogmat by tato žena byla i dnes stejně nebezpečným Luciferem – světlohošem...

Ally Fogg je manchesterský spisovatel a novinář

Zdroj: <http://www.zcommunications.org/emma-goldman-a-thoroughly-modern-anarchist-by-ally-fogg>

Podle slovenského překladu od Silvie Ruppeltdtové

VÍTĚZSTVÍ SEATTLE SOLIDARITY V KOMUNITNÍM SPORU

PRIAMAAKCIA.SK

Ze stránek slovenské skupiny Priama akcia přetiskujeme článek o úspěšném boji v na prvním pohled banálním sporu kvůli odtahovému autu. Tento příběh však ukazuje, co může dokázat organizovaná akce na komunitní úrovni, jejíž hlavní motivací je mezilidská solidarita.

Gladys žila tři roky s dcerou v Seattlu v bytovce, kterou vlastní společnost Housing Resources Group (HRG). V létě měla Gladysina dcera autonehodu. Naštěstí se jí nic nestalo a utrpělo jen auto. Po několika dnech odtáhl správce auto z Gladysinho předplaceného parkovacího místa v rámci aktivit na vyčištění prostor před domy od poškozených aut a později dostala vysoký účet za odtahovou službu. Gladys ho odmítla zaplatit a po několika týdnech se jí díky společným přímým akcím s kolektivem Seattle Solidarity (SeaSol) podařilo dosáhnout svého.

HRG A PŘÍČINA SPORU

HRG je nezisková organizace, která zajišťuje bydlení lidem s nižšími příjmy. Gladys pobouřilo, že jí odtáhli auto z parkoviště, aniž jí osobně kontaktovali. Namísto toho správce pouze umístil oznámení na auto, které Gladys v té době nepoužívala. Výsledkem necitlivého a svévolného jednání byl obrovský účet za odtahovou službu, až 547 dolarů, které od ní HRG začala vymáhat. Jako pracující žena s nízkým příjmem si jej nemohla dovolit zaplatit.

Krátce po tomto incidentu se Gladys odstěhovala z King Way, ale od HRG dostala další facku: dopisem jí oznámili, že si berou celou zálohu, kterou složila při pronájmu bytu, přičemž neuvedli žádný důvod, jen záhadné náklady v položce „ostatní“.

POŽADAVKY A AKCE SEA SOLU

Gladys vstoupila do SeaSol. 1. října 2010 navštívila spolu s dalšími 27 lidmi sídlo HRG a vedení doručila požadavek, aby zaplatilo účet za odtahovku a vrátilo jí celou zálohu.

Uběhly dva týdny, které vedení dostalo na splnění požadavků, a nic se neudálo. SeaSol tedy začali věšet v okolí bytového domu plakáty s nápisem „Nepronajímejte si to tady“,

kterými varovali potenciální nájemníky. O několik dní později umístili plakáty i kolem dalších budov HRG, přičemž se soustředili na ty větší, kde se ještě nacházely nepronajaté byty.

Krátce po těchto akcích dostala Gladys e-mailem reakci od HRG: šek na 300 dolarů jako částečnou kompenzaci za odtahování, a ani dolar ze zálohy. V dopise jí navíc napsali, aby se s tímto řešením spokojila, což Gladys pořádně naštválo. SeaSol tento návrh odmítli, rozhodli se vystupňovat plakátovou kampaň a podniknout větší akce.

VYJEDNÁVÁNÍ

Ve stejné době SeaSol telefonoval vedoucí představitele HRG, který je požádal o setkání.

Člen SeaSol k tomu napsal: „Nechtěli jsme situaci hrodit, a tak jsme se setkáním souhlasili. Gladys a další čtyři z nás jsme využili této příležitosti, abychom dvěma vedoucím představitelům HRG (včetně ředitele) osobně vysvětlili, proč trváme na původní požadavku a nespokojíme se s ničím menším. Reakcí byla obvyklá manažerská taktika - pokusili se oddělit Gladys od zbytku SeaSol. Ředitel prohlásil: „Chceme uspokojit Gladys, ne SeaSol.“ Odpověděli jsme, že je to jedno a totéž. Požadavek o vyplacení minimální částky na vyřešení špatné situace způsobené jednáním HRG podepsala i Gladys. Zeptali se: „Kolik času nám dáváte?“ Odpověděli jsme, že už jsme jim dali dva týdny, a to jim mělo stačit.“

VÝSLEDEK SPORU

O několik dní později dostala Gladys další šek na částku celé zálohy plus zbývajících 247 dolarů za odtahovku.

Člen SeaSol v závěru svého článku píše: „Gladys děkuje všem, kteří se zúčastnili tohoto boje! Bude tu pro vás, když budete bojovat vy.“

KDO JSOU SEA SOL?

Seattle Solidarity (SeaSol) je dobrovolná antikapitalistická síť pracujících, kteří prosazují boj za vlastní práva, podporují pracující ve sporech, prosazují solidaritu a organizování se při řešení konkrétních problémů v práci, byd-

lišti apod. Za pozornost stojí, že ve své činnosti se inspirovali i aktivitami anarchosyndikalistické organizace ZSP z Polska, která se následně inspirovala zkušenostmi SeaSol.

SeaSol má na kontě několik úspěšných akcí. Vybrali jsme několik z nich.

★ Na jaře 2010 vyhráli SeaSol spor týkající se nevyplacení zálohy za byt Megan a Alanovi. Peníze dlužila nájemkyně (majitelka pěti domů!) a nechtěla je vrátit ani po rozhodnutí soudu. Megan a Alan vstoupili do SeaSol. Stačila jedna přímá akce v kanceláři majitelky budovy a v průběhu jednoho měsíce měli své peníze zpět.

★ V červnu 2010 zvítězili ve sporu s firmou Nelson Properties, která odmítla Marii vyplatit zálohu za byt 500 dolarů. Pět týdnů pravidelně vylepovali plakáty v okolí budov patřících firmě, aby odradili potenciální nájemníky. Použili i taktiku posílání dopisů sousedům majitele, aby je informovali, jaký člověk žije mezi nimi, a uskutečnili dva malé pikety před kancelářemi firmy.

★ V srpnu 2010 po třinácti měsících boje s developerem Lorig Associates dosáhli stažení žaloby proti SeaSol a vyplacení 22.000 dolarů propuštěné sekretářce Patricii. SeaSol zde museli čelit známé právníce společnosti specializující se na potlačení odborů, kterou si najali Lorig Associates. Ta chtěla například zakázat pikety před firmou, za což mělo hrozit zatčení. I když firma tvrdila, že nikdy nesplní požadavky SeaSol, aktivisté vytrvali a pokračovali v akcích. Mezi nimi byly například:

- pikety na pozemcích, které firma pronajímala nebo prodávala,
- protesty na obchodních i charitativních akcích s účastí firmy, či během oficiálního otevírání nových domů,
- pikety před budovami městského zastupitelstva, které uvažovalo o Lorig Associates jako o developerovi,
- kontaktování sousedů majitele firmy,
- upozornění firemní banky (Bank of America) na jednání firmy.

Firma těmito akcemi významně utrpěla. SeaSol se nezalekli žalob proti svým členům, pokračovali s ještě větší aktivní podporou dalších lidí a zvítězili.

Podle zdrojů na seattlesolidarity.net zpracovali Michal Tulík, Rado Nový a Nadia Hladká. Priama akcia podle svých slov na svém webu priamaakcia.sk brzy představí překlad rozhovoru s členem SeaSol.

UMĚLECKÁ GUERILLA VILA 45

MANIFEST UMĚLECKO-POLITICKÉHO PROJEKTU ZE SEVERU ČECH

V severních Čechách dala o sobě vědět nová antiautoritářská skupina, která se zaměřuje na politická sdělení v ulicích a na útoky vůči oficiální prokapitalistické a konzumní propagandě. Poprvé o sobě dala vědět v Mostu těsně před komunálními volbami, když zaútočila na předvolební a komerční reklamy. Přinášíme manifest, kterým se skupina při té příležitosti prezentovala.

V září 2010 nečekaně a bez varování přichází Umělecká guerilla Vila 45 (UGV 45), aby v zázemí svého nepřítele udeřila na jeho citlivá místa. Operujeme na bitevním poli, na kterém nepřítel disponuje značnou převahou zbraní, prostředků, materiálního i lidského potenciálu. Naše nečekané výpady ze zálohy, doplněné o momenty překvapení nám však umožňují hordám nepřítel zasazovat dobře mířené údery. K úkolům, které si UGV 45 stanovila, patří guerillová ofenzíva, subverze, sabotáž, paralyzování orgánů systému útoku a jiné operace. Během operací směřujících k dosažení stanovených úkolů používáme širokou škálu zbraní. Najdeme mezi nimi např. provokaci, kreativitu, pouliční umění nebo barvu, štětec, lepidlo a mnohé další zbraně skladované v záloze a připravené k použití. Bitevním polem jsou pro nás jak ulice okupované kulturou konzumu, stranické politiky a bezohledného byznysu, tak budovy, za jejichž zdmi se skrývají politické a ekonomické elity sprádjící plány na to, jak ještě více ovládat naše, již tak dost nesvobodné životy.

Veškeré dílčí mise našeho boje směřují k jednomu primárnímu cíli a tím je: Osvobození veřejný prostor, ve kterém se realitou stal kreativní společenský život, kultura a pospolitost. Prostor, který již neokupují organizovaní zločinci (politici a političky, kapitalisté a kapitalistky, komerční masmédia) a místo toho je živnou půdou pro růst svobody, rovnosti a solidarity jako protikladu stávajícího vykořisťování, útoku a sociální hierarchie.

NĚKOLIK SLOV O SKUPINĚ UGV 45

UGV 45 je umělecká, povstalecká skupina, která vede umělecko-partyzánský boj, v rámci kterého se vyhýbá velkým bitvám a soustředuje se spíše na drobné dílčí případy akce. Naše strategie je založena na myšlence, že i menší bojovné útvary mohou způsobovat značné potíže lépe vyzbrojenému a organizovanému nepříteli, když bude vhodně napadán na slabých a citlivých místech ze zálohy.

UGV 45 je autonomní skupina fungující bez přímé vazby na jiné organizace. Z bezpečnostních a ideologických důvodů UGV 45 působí v kulturním i politickém undergroundu a řídí se vlastní operativní logikou a strategií. Dbá přitom na utajení identity vlastních členů a členek. Ve vztahu k vnějšmu, sociálnímu prostředí působí uzavřeně.

UGV 45 je specifická skupina složená z rozdílných individualit se širokou škálou osobních zájmů. Jedno však tyto individuality mají společné: Chuť vzdorovat, provokovat, bořit, tvořit... a dělat to kolektivně a organizovaně. Cestu, kterou se tato skupina vydala, již dříve proslapávaly jiné skupiny, které tím částečně prozkoumaly terén a nám to tím usnadnily.

Některým z nich je proto UGV 45 vděčná za informace, které průzkum terénu přinesl, za inspiraci a sdílené zkušenosti i nápady. Mezi ty nejinspirativnější skupiny řadíme například GUERILLA GIRLS, GUERILLA GARDENING, ZTOHOVEN, GUERILLA STREET ART, afinitní skupiny CLIMATE CAMPu, ARMÁDU RŮŽOVÝCH SNÍLKŮ, některé afinitní skupiny z protestů proti zasedání MMF a SB v Praze (září 2000) - nevázané na autoritářskou politiku jakéhokoliv druhu a organizované mimo INPEG. Rozdílné pohledy na některá zásadní témata nás však tlačí ke zformování se ve vlastní skupině na místo připojení k některé z již existujících.

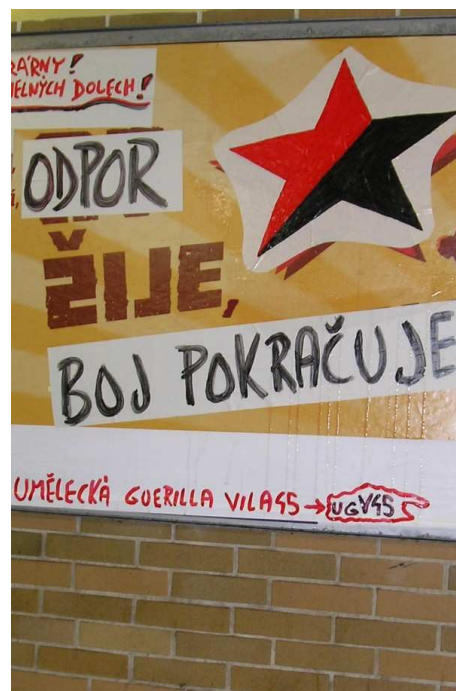
UGV 45 propojuje umění se sociálními tématy, protože umění je produktem společnosti a lidské kultury a stává se tak sociálním fenoménem. Umění a sociální politika (v našem podání antiautoritářská a revoluční politika) jsou dva prvky jednoho celku a tyto prvky nelze oddělovat. Jsou spojené pevnou vazbou vzájemnosti, doplňují se a prolínají.

UGV 45 je jeden z mnoha zárodků sociálního povstání, který klíčí a roste vedle povstaleckých skupin a (individuálních i kolektivních) aktů vzpoury po celém světě. UGV 45 není prodlouženou rukou pro budování naší umělecké kariéry. Vyplývá to už jen z toho, že naše akce mají subverzivní charakter a probíhají v anonymitě s přijmutím jistého rizika postihu ze strany represivních složek státu. Pokud by se kdokoliv z nás chtěl vydat na dráhu kariérního růstu profesionálního umělce či umělkyně, tak existuje mnoho lepších způsobů, než podnikat akce, u kterých nasazujeme vlastní krk. Zvolili/y jme si subverzivní umění místo smradlavých výkalů popové kultury zabalených do lesklých pozlátek. Preferujeme originalitu tvorby místo trapného kopírování aktuálních trendů, které mizí stejně rychle, jako přicházejí, aniž by po sobě zanechaly něco skutečně hodnotného a ne jen tuny odpadu zatěžujícího ekosystém a mysl zmanipulovaného davu. Jsme povstalecká skupina s širšími kulturně-politickými cíli, NE banda bezzásadových kariéristů a kariéristek surfujících na trendových vlnách mainstreamového moře.

UGV 45 vznikla 10 let po protestech proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, které probíhaly v Praze v září 2000. Někteří a některé z nás se tehdy účastnili/y několika z mnoha protestních akcí. Vznik UGV 45 načasovaný 10 let po uplynutí těchto událostí považujeme za symbolické gesto, připomínající, že povstalecký duch není projev „mladické nerozvázanosti“ nebo „generační rebelie“, ale je součástí dlouhodobého a kontinuálního boje proti útlu - boje za svobodný svět.

NĚKOLIK SLOV K NÁZVU UGV45

Náš název navazuje na tradici již zaniklé skupiny Vila 45, která působila přibližně od roku 2002 do roku 2004. Tato skupina svůj název odvodila od budovy, ve které se na přelomu 19. a 20. století scházeli představitelé a představitelky tzv. generace buřičů. Mezi tuto generaci řadíme osobnosti jako Fráňa Šrámek, Karel Toman, Stanislav Kostka Neumann, František Gellner a další. Tito lidé se jako mladí umělci a rebelové scházeli v Praze v olšanské vile č.p. 45 a tento fakt se pro

skupinu Vila 45 stal symbolem propojení umění s povstaleckým a rebelským charakterem. Tuto symboliku se tedy skupina pokusila zachytit ve svém názvu a my v této tradici pokračujeme. Nejde nám však o budování pochybného kultu osobností, ale o čisté symbolickou rovinu poukazující na smysluplnost propojení kultury s politikou a umění se subverzivní kreativitou. I přes to, že se velká část generace buřičů později odklonila od myšlenek, které nám jsou blízké (někteří dokonce přešli na pomyslnou druhou stranu barikády), tak si vážíme těch pozitivních hodnot, které před tím přinesli v umělecké a sociálně-politické sféře.

A kdo že vlastně byla skupina Vila 45, která se nechala stejně jako my generací buřičů inspirovat? Ve svém manifestu na webu skupiny Vila 45 mimo jiné uvedla: „Jsme organizovaná skupina lidí, které spojuje nesouhlas a nesmiřitelnost se stavem věcí kolem nás. Odmítáme být jen pasivní konzumenti, kteří bez řeči přijmou vše, co jim je předhazováno, a proto se snažíme rozvíjet své kritické myšlení a dávat veřejně najevo co si myslíme, s čím nesouhlasíme a jakou nabízíme alternativu.“

Vila 45 byla především writerská skupina a začala se formovat v útvar s jasnými cíli někdy kolem roku 2002 - 2003. Její činnost se sice omezovala jen na heslovité graffiti s radikálním sdělením a odkazy na weby jiných organizací či skupin. Symbolika jejího názvu a akcí ale zahrnovala fascinující prvky, které nám imponují a vedou k návaznosti na to, kde tato skupina skončila. Skupina Vila 45 po krátkém působení ukončila činnost, odmlčela se a ti/y, co jí tvořili/y, zmizeli/y neznámou kam. Jádro současné skupiny Umělecká guerilla Vila 45 je tedy tvořeno jiným kolektivem, než tvořil základ skupiny Vila 45 od roku 2002 do roku 2004. Současný kolektiv však částečně navazuje na „ideovou linii“ skupiny Vila 45 a doplňuje jí o vlastní prvky, strategie a principy. S trochou nadsázky by se tedy dalo hovořit o tom, že se zrodem UGV 45 se zrodila druhá generace skupiny Vila 45, která navázala na přetřeznou vývojovou kontinuitu. Jakou podobu toto navázání a pokračování bude mít, ukáže čas...

Umělecká guerilla Vila 45 (září 2010)

SVOBODU „RUKOJMÍM Z CHIMKI“

V uplynulých měsících jsme velmi pozorně sledovali a informovali o kauze tzv. „rukojmích z Chimki“.

Připomeňme stručně, jak celá kauza začala. Protesty z července 2010 na moskevském předměstí Chimki proti záměru postavit zde dálnici, které by měl padnout za obětí rozlehlý les, vyvrcholily demonstrací 500 lidí. Menší skupinka protestujících (asi 100 lidí) napadla radnici v Chimki. Této události předcházela řada zkušeností (od roku 2007, odkdy protesty probíhají) s jednáním radnice, což zahrnuje jak zastrašování a fyzické napadání novinářů píšících o neekologickém projektu, tak sjednání bandy neonacistů k útoku na lidi účastníci se blokádý chimkiského lesa. Na stavbě dálnice má své zájmy i současný premiér Vladimír Putin a policie již chvíli po akci rozjela rozsáhlá represivní opatření, která měla zastrašit protestující. Na konci července zatkla za podivných okolností dva aktivisty, mimo jiné radikální antifašisty, **Alexeje Gaskarova** a **Maxima Solopova**. Bylo nasnadě se domnívat, že si je policie vybrala právě kvůli tomu, že byli známi a v kauze veřejně vystupovali. Mimo jiné byli i na seznamu nepřátel ruských neonacistů, kde před tím nechyběli ani zavraždění antifašisté Markelov a Chutorskoj.

Na Alexeje a Maxima byla ihned uvalena vazba. Lidé se však zastrašit nenechali a i přes státní represe protesty pokračovaly. Například 22. srpna 2010 se v Moskvě konal velký open-air koncert a demonstrace pod názvem „Všichni žijeme v Chimkiském lese“, na který přišlo až 2000 lidí. V Rusku vznikla „Kampaň za propuštění chimkiských rukojmí“, která záhy nabyla mezinárodních rozměrů.

27. a 28. září 2010 se konal soud, kde se projednávala otázka propuštění Alexeje a Maxima, kteří byli zatčeni 28. července 2010, z vazby. Soudci v Chimki zavřeli oči před nedostatkem důkazů. Podpora ruské veřejnosti stíhaným stejně jako ta mezinárodní byla obžalobou označena jako „nátlak na soud“. Soud prohlásil nabízené záruky (jmenovitě od poslance Státní dumy Ilji Ponomariova a lid-

skoprávních aktivistů Ludmily Alexejevny a Lva Ponomariova) za nedostatečné, stejně jako přímluvy Maximových spolužáků a vědeckých pracovníků z univerzity, kde studuje. Jako přítěžující v rozhodování o propuštění z vazby soud uvedl, že Maxim nemá jako student stálý zdroj příjmů. Vazba obou aktivistů tak byla prodloužena o dva měsíce.

Pozitivnější zpráva se objevila 18. října, kdy soud v Chimki nařídil propustit Maxima Solopova z vazby. Ten musel příslibit, že neopustí město. Zaručili se za něj navíc k výše jmenovaným lidskoprávní aktivista Sergej Kovaljov, poslanec Dumy Oleg Šejn a univerzitní profesori Galina Jeršová, Dmitrij Beljajev a Jekaterina Di Santo. Posledně jmenovaná u soudu na Maximovu adresu uvedla, že je „velmi talentovaný člověk, dobrý student a jsem ráda, že kromě toho je také antifašista.“ Maxim u soudu prohlásil, že byl „vzat jako rukojmí neprofesionality právního nátlaku represivních složek.“

22. října byl z policejní vazby propuštěn i Alexej Gaskarov. Ten se vyjádřil, že toto rozhodnutí nečekal, jelikož nemá žádnou důvěru v ruskou justici. Žalobce nepředložil žádné nové důkazy na podporu žádosti o prodloužení vazby s výjimkou zprávy vydané tajnou službou FSB. V té se uvádí, že Alexej Gaskarov byl od roku 2007 členem Antifa; že má rozsáhlé kontakty, a to včetně zahraničních, což mají dokazovat jeho opakované cesty do ciziny; že se účastnil a organizoval nepovolené protestních akce; a že byl v poslední době (20. března 2010) zadržen na protestní akci Den hněvu. Ve své výpovědi Alexej uvedl, že antifašismus není zločin, že jeho antifašistické postoje nemohou být důvodem pro jeho umístění ve vazbě a že jeho cesty do zahraničí jsou jeho osobní věc. Alexej také prohlásil, že byl sice 20. března přítomen na Dni hněvu, avšak jako zpravodaj Institutu kolektivní akce (IKD) a že po jeho zatčení byl soudem zproštěn všech obvinění. Také do Chimki cestoval v červenci jako korespondent IKD, což je potvrzeno mimo jiné v dopise zaslaném ředitelem institutu.

Lidskoprávní aktivista Lev Ponomarev, který se podílí na jednání jako konzultant obhájce, podobně vyjádřil své rozčarování nad tím, že trestní stíhání vylíčko antifašistické přesvědčení jako negativní charakterový faktor, zatímco ve skutečnosti by společnost měla být hrdá na takové lidi, protože jí chrání před fašismem.

Stejně jako Maxim je i Alexej nadále obviněn z výtržnictví kvůli údajné účasti na protestní akci u radnice Chimki. Kampaň na podporu obou obviněných pokračuje i po jejich podmíněčném propuštění z vazby, a to až do doby, dokud nebudou stažena obvinění, která proti nim byla vznesena. Členové Kampaně za propuštění chimkiských rukojmí tak nadále vyzývají: „Musíme ruské orgány donutit, aby stáhly veškerá obvinění a zrušily vyšetřování. Stejně jako dříve se obracíme na vás, aby jste nás v boji za svobodu Alexeje a Maxima nadále podporovali. To je důvod, proč jsme obnovili naši výzvu. (...) Budeme požadovat, aby orgány činné v trestním řízení ve věci Alexeje a Maxima bezpodmínečně ukončily veškerá obvinění.“

29. října se zabýval krajský soud na popud státního zastupitelství kasačním opravným prostředkem ohledně rozhodnutí Chimkiského městského soudu o propuštění Maxima Solopova z vazby. Soud prokuraturě nevyhověl.

Podobné rozhodnutí krajského soudu padlo také 1. listopadu 2010 v případě Alexeje Gaskarova, u něž bylo také potvrzeno, že bude nadále stíhán na svobodu. Na následující den svolali stíhání aktivisté a ochránci lesa v Chimki tiskovou konferenci. Oba obvinění antifašisté se na konferenci vyjádřili k chatrným důkazům, které se proti nim pokusila policie vyrobit, k situaci ve vězení, kde je nedostatečná lékařská péče a stíhání čekají ve vazbě zbytečně dlouhou dobu na rozhodnutí soudu. Alexej mimo jiné prohlásil: „Boj o Chimkiský les je sice lokální konflikt, ale je symbolem všeho, k čemu v posledních letech dochází v Rusku.“

Celou dobu probíhaly v Rusku a po celém světě solidární akce se stíhanými aktivisty. Soud v Chimki a další správní orgány v Rusku přijaly stovky protestních dopisů z celého světa, které požadovaly propuštění zatčených aktivistů a zastavení kampaně vyrábění důkazů proti nim.

Nejaktuálnější informace o kauze naleznete na ruských webových stránkách: khimkibattle.org.

Anarchistický černý kříž (Anarchist Black Cross, ABC) je iniciativa, která pomáhá anarchistům/kám a ostatním antiautoritářským aktivistům/kám, kteří jsou pronásledováni represivním aparátem státní moci. Hlavní důraz v činnosti ABC je kladen na finanční pomoc - na získávání prostředků potřebných především na obhajobu stíhaných aktivistů a aktivistek. U nás se touto aktivitou zabývá Anarchistický černý kříž při Československé anarchistické federaci (ABC-ČSAF). Ten se vedle pomoci stíhaným a vězněným aktivistům a aktivistkám snaží také přinášet informace o kauzách těchto lidí napříč celým světem. Pravidelným prostorem pro zprávy ABC je i anarchistická revue *Existence*.

Konto ABC-ČSAF: **8760190237/0100**. Kontakt: abc@anarchistblackcross.cz

**ANARCHISTICKÝ
ČERNÝ KŘÍŽ**

Československé anarchistické federace

A3 je projekt nástěnných novin, které každý měsíc vydává Československá anarchistická federace (ČSAF) a vylepují ho její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil A3 ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na stránce www.csaf.cz nebo si o něj můžete napsat na e-mail: csaf@csaf.cz.

A3 – ŘÍJEN 2010

JAK JE TO DOOPRAVDY S „ŽIVOTEM NAD POMĚRY“

Státní bankrot, řecký scénář, zadlužená ekonomika. Taková a mnohá další podobná zaklínadla si vytvořili současní politici, aby přesvědčili pracující, že plánované utahování opasků je nejen nevyhnutelné, ale navíc i legitimní. Prezident Klaus už dávno před nástupem nové pravice vlády deklaroval, že lidé si dlouhou dobu „žili nad poměry“ a sami jsou tak viníky státního dluhu. Pokud však dennodenní vykořisťování v práci, život od výplaty k výplatě, stoupající nezaměstnanost i zvyšování počtu lidí pod hranici chudoby znamená „život nad poměry“, jak má asi vypadat životní úroveň, kterou by nám politické a ekonomické elity skutečně přály?

Argumentem, kterým politici legitimizují své reformní kroky, je obvinění, že za státní dluh mohou obyčejní lidé. A co nepovedené vládní investice? Přihrávání státních zakázek předraženým firmám? Poskytování pozemků nadnárodním korporacím za 1 Kč/m² - pozemků, za které obyčejný smrtelník zaplatí 1000x víc a z nichž korporace za pár let zmizí za vidinou levné pracovní síly? Co třeba tučné bonusy a drahé zahraniční cesty politiků? Pravým viníkem je podle politiků obyčejný člověk, který osm hodin denně prodává svou práci, aby mohl večer vyčerpaně padnout do postele a ráno se opět ponořit do tohoto potupného koloběhu. Není na tom něco absurdního?

Tvrdí nám, že peníze zkrátka není kde jinde vzít. Politici, manažeři, šéfové a bankéři prý nemají tolik, aby v dlouhodobém horizontu vyrovnali dluh státu. Co je nám ale do toho? Když je někdo z nás ve finanční tísní, „pomoc“ přijde maximálně ve formě návštěvy úředníka z exekutorské firmy. Nemáme proto jakýkoli důvod solidarizovat se státem. Necháme-li si vzít teď, stát si přistě vezme ještě víc.

Zaměstnanci státního sektoru se sice vzhopili k poměrně početné demonstraci, ve skutečnosti si však lidé stále ještě neuvědomili skutečný dopad, který reformy způsobí pracující třídě. Už volba fašisty Jocha do pozice poradce premiéra svědčí o tom, že úder z jejich strany bude tvrdý. Privatizace školství, zdravotnictví a důchodového systému budou společně s posílením policejních pravomocí či budováním koncentračních táborů pro bezdomovce fatálním útokem na naše sociální, hospodářská a politická práva a vyjdeme-li do ulic až tehdy, některé škody už se budou jen velmi těžko napravovat. Stačí si vzpomenout na divokou privatizaci v 90. letech. Některý z nás možná důvěřují opozici, že bude reformní kroky blokovat. Vzpomeňme si ale na Špidlův „socialistický“ kabinet - byl v něčem rozdílný? Politici zkrátka drží spolu. Pokud se nenačítíme držet spolu i my, čeká nás ještě větší mizérie, než v jaké jsme teď.

A3 – LISTOPAD 2010

ROZŠÍŘÍ SE „VIRUS A NÁKAZA“?

Na celém světě se pracující, studenti a nezaměstnaní stávají terčem útoků antisociálních vládních reforem či škrtů a čelí zintenzivňování námezdního otroctví. Veškeré útoky prohlubují naši nesvobodu a mizérii jsou projevem třídního boje vedeného ze strany šéfů a politiků. O tom, zda jejich boj bude či nebude úspěšný, rozhoduje naše (ne)ochota odpovědět na jejich kroky organizovanou a kolektivní akcí.

Vedou-li státy a kapitalisté třídní útok na naše životy, pak je potřeba, abychom i my, třída nepřivilegovaných, vedli organizovaný boj za své vlastní zájmy. Na mnoha místech tento boj již probíhá a zaznamenává jisté úspěchy. Politické a ekonomické elity i jimi vlastněná masmédia často o probíhajících nepokojích, stávkách a dalších bojích hovoří jako o nákaze či viru, jenž se šíří světem. Naši odpovědi proto je: Ano, celosvětové projevy sociálního povstání nepřivilegované třídy jsou opravdu virus! Stejně jako jiné viry postupně napadají organický celek, ochromují jeho orgány a paralyzují jeho tělo. Tím organismem však není nic jiného než systém ekonomického otroctví, sociální nespravedlnosti a politického útlačení, jenž představuje globální kapitalismus stržený státy. Je na čase, aby se „virus odporu“ rozšířil do všech koutů světa a paralyzoval tento nesvobodný systém. Uvádíme zde pro inspiraci několik případů z nedávné minulosti, kdy se „virus a nákaza“ dokázala úspěšně (i když jen v omezené míře) rozšířit.

„Eurostávka“

V mnoha evropských městech vyšli 29. 10. 2010 pracující do ulic, aby vyjádřili svůj odpor vůči asociální politice mnoha evropských vlád. Největší účast byla zaznamenána na akci v Bruselu s účastí kolem sta tisíc lidí. Další významné akce proběhly ve Španělsku. Byla zde například obsazena budova španělské kreditní banky. Protestující na ni vyvěsili 150 m² velký transparent, který říká: „Banky nás dusí, zaměstnavatelé nás ždímají, politici nám lžou, největší odbory nás prodávají: at' jdou do hajzlu!“ Na jiném transparentu stálo: „Toto je výzva ke společnému boji, sociální a divoké stávce!“ Další významné akce ve stejný den probíhaly např. ve Varšavě, v Lisabonu, v Řecku, ve Slovinsku, v Litvě...

Polsko: Stávka nájemníků

1. října 2010 začala ve Varšavě stávka nájemníků a nájemnic. Stávka se stala protestem proti bytové politice města a vážným problémům způsobeným reprivatizací v celé zemi. Stávkující usilují o vytvoření velké koalice skupin nájemníků s jednotlivými cíli. Zatím ji tvoří asi 30 skupin. Koalice usiluje o převedení bytů pod kontrolu lidí - tedy aby se hlavním rozhodovacím orgánem staly sousedské kolektivy.

Francie: Vlna nepokojů, stávek a protestů

Francii v říjnu a v listopadu zaplavila vlna protestů proti důchodové reformě, která zahrnuje zvýšení důchodového věku o dva roky a prodloužení doby přispívání do důchodové pokladny. Jako reakce na reformy došlo např. k blokádě letiště v Marseille, stávkám v rafineriích, přístavních terminálech a skladech pohonných hmot a k několika potyčkám v Lyonu a na dalších místech. Stávky narušily železniční, leteckou a silniční dopravu a zčásti tak paralyzovaly některé ekonomické sektory. V celé Francii se konalo několik stovek protestních akcí s odhadovanou účastí víc jak 3 milionů lidí.

Londýn: Provoz metra ochromila stávka

Protesty proti propouštění a škrtům v londýnské podzemní dopravě 3. listopadu 2010 zastavily nebo výrazně omezily provoz na většině linek. Protestující obsadili více než 100 stanic a dep. Do čtyřřadavcové hodinové stávky se zapojilo více jak 11 tisíc lidí. Šlo o třetí vlnu protestů od začátku září. Další stávka je naplánována na 29. 11. Má být reakcí na obavy z propouštění až dvou tisíc zaměstnanců.

Londýn: Protesty proti školnému

Britští studenti a studentky se bouří proti tomu, že je univerzitní vzdělání stále více, zatímco jeho úroveň klesá. Začátkem listopadu v londýnských ulicích iniciovali nepokoje v měřítku, jaké Británie nezažila od nepokojů způsobených zaváděním nové daně před dvaceti lety. Zuřivost protestů snížila šance na novou éru antisociální politiky, kterou před půl rokem avizoval konzervativní premiér David Cameron. Více než 50 000 demonstrantů zastavilo dopravu ve Westminsteru. Svou akci protestovaly proti rozhodnutí zvýšit univerzitní školné až na 9000 liber ročně. Demonstrující dav také zaútočil na ústředí Konzervativní strany v Millbanku. Útočníky nadšeně povzbuzovaly stovky lidí z ulice. Jedna z demonstrujících studentek poznamenala: „Nyní společnost ví, že nebudeme pasivní a nenecháme si všechno libit.“ Demonstrace také narušily jednání v Parlamentu, když čtvrtí Whitehall procházelo několik desítek tisíc demonstrantů. Jejich skandování znělo Dolní sněmovnou, kde se náměstek premiéra, Nick Clegg, snažil obhajovat vládní škrt. Neformálně vzniklé studentské skupiny na 24. listopadu plánují další den akcí. Přípravují se na stávky v sedě, okupační stávky a bojkot univerzit.

A3 ANARCHISTICKÝ MĚSÍČNÍK
číslo 26 listopad 2010

ROZŠÍŘÍ SE „VIRUS A NÁKAZA“?

Na celém světě se pracující, studenti a nezaměstnaní stávají terčem útoků antisociálních vládních reforem či škrtů a čelí zintenzivňování námezdního otroctví. Veškeré útoky prohlubují naši nesvobodu a mizérii jsou projevem třídního boje vedeného ze strany šéfů a politiků. O tom, zda jejich boj bude či nebude úspěšný, rozhoduje naše (ne)ochota odpovědět na jejich kroky organizovanou a kolektivní akcí.

V mnoha evropských městech vyšli 29. 10. 2010 pracující do ulic, aby vyjádřili svůj odpor vůči asociální politice mnoha evropských vlád. Největší účast byla zaznamenána na akci v Bruselu s účastí kolem sta tisíc lidí. Další významné akce proběhly ve Španělsku. Byla zde například obsazena budova španělské kreditní banky. Protestující na ni vyvěsili 150 m² velký transparent, který říká: „Banky nás dusí, zaměstnavatelé nás ždímají, politici nám lžou, největší odbory nás prodávají: at' jdou do hajzlu!“ Na jiném transparentu stálo: „Toto je výzva ke společnému boji, sociální a divoké stávce!“ Další významné akce ve stejný den probíhaly např. ve Varšavě, v Lisabonu, v Řecku, ve Slovinsku, v Litvě...

Polsko: Stávka nájemníků

Francie: Vlna nepokojů, stávek a protestů

Londýn: Provoz metra ochromila stávka

Londýn: Protesty proti školnému

Britští studenti a studentky se bouří proti tomu, že je univerzitní vzdělání stále více, zatímco jeho úroveň klesá. Začátkem listopadu v londýnských ulicích iniciovali nepokoje v měřítku, jaké Británie nezažila od nepokojů způsobených zaváděním nové daně před dvaceti lety. Zuřivost protestů snížila šance na novou éru antisociální politiky, kterou před půl rokem avizoval konzervativní premiér David Cameron. Více než 50 000 demonstrantů zastavilo dopravu ve Westminsteru. Svou akci protestovaly proti rozhodnutí zvýšit univerzitní školné až na 9000 liber ročně. Demonstrující dav také zaútočil na ústředí Konzervativní strany v Millbanku. Útočníky nadšeně povzbuzovaly stovky lidí z ulice. Jedna z demonstrujících studentek poznamenala: „Nyní společnost ví, že nebudeme pasivní a nenecháme si všechno libit.“ Demonstrace také narušily jednání v Parlamentu, když čtvrtí Whitehall procházelo několik desítek tisíc demonstrantů. Jejich skandování znělo Dolní sněmovnou, kde se náměstek premiéra, Nick Clegg, snažil obhajovat vládní škrt. Neformálně vzniklé studentské skupiny na 24. listopadu plánují další den akcí. Přípravují se na stávky v sedě, okupační stávky a bojkot univerzit.

POLITICI SE SMĚJÍ PRACUJÍCÍM! NECHÁME SI TO LÍBIT?

Již několik týdnů po volbách se projevilo to, na co anarchisté a anarchistky neustále upozorňují: Politici a jejich strany nejsou vykonavateli vůle lidu, ale těmi, co šlapou po našich zádech a rozšiřují tak svou moc a bohatství. Jejich privilegiované postavení jim umožňuje zhoršovat naše životní podmínky a také to neustále dělají. A když se lidé proti takovému jednání začnou bouřit? Reakce politických elit je vždy stejná: výsměch přímo do tváří těch, které utlačují!

Takovým příkladem z nedávné minulosti je výsměch, který vyslal stávkujícím státním zaměstnancům a zaměstnankyním prezident Klaus, premiér Nečas a další vládní politici. Ti sami politici, kteří podporují asociální škrtu a vládní reformy se prostřednictvím masmédií vysmívají lidem, jejichž životy ničí, a pracujícím, kteří se brání stávkami a protesty. O čem to celé svědčí? O tom, že zatímco útoky politiků jsou tvrdé a pro naše životy destruktivní, tak naše obrana je často příliš umírněná a nepředstavuje skutečný tlak, který by politiky přiměl k ústupu.

Politici prosazující neoliberalní reformy a škrtu veřejných výdajů se smějí, protože vědí, že zde zatím neexistuje zdola organizovaná opozice, která by je od jejich kroků odvrátila. Jasně svými pohrdavými posměšky dokazují, že symbolické protesty je od jejich činnosti rozhodně neodradí. Pro všechny neprivilegované lidi je to tedy signál, že boj proti reformám a škrtům je potřeba přitvrdit! Mnozí pracující, studenti a nezaměstnaní v Řecku, Itálii, Francii, Velké Británii i na dalších místech to již pochopili, a proto vstupují do bitev, ve kterých neváhají přímo na ulicích, na pracovištích, ve školách tvrdě konfrontovat politiku asociálního reformu. Součástí těchto bitev jsou často pouliční nepokoje provázené střety s policií, okupace univerzit, úřadů i sídel státních institucí, blokády komunikací, sabotáže i masové generální stávky. Tvrdost a masová podpora těchto bojů je to, před čím se úsměv na tvářích politiků mění ve výraz zděšení. Jejich spánek už není klidný od té doby, co před sebou vidí zdola organizovanou opozici, která odmítá tolerovat jimi produkovaný útlak a je ochotná se mu aktivně bránit.

Je na čase, aby se i lidé v Česku probudili z apatického spánku a přešli od symbolického protestu k efektivnímu a tvrdému odporu v ulicích, ve školách a na pracovištích. Nepomohou opoziční politické strany, které se, když je to pro ně výhodné, spojují se stranami vládními a hájí společně především zájmy těch, kteří jim mají co nabídnout. Nepomohou petice ani poslušné protesty a demonstrace, na které si lidé berou volno nebo ušlý čas napravovávají. Dokud se náš protest nedotkne přímo zájmů politických a ekonomických elit, do té doby jim budeme k smíchu.

i na různé rozhovory a recenze na zajímavé filmy, věnuje se také politickému dění - v tomto čísle např. článkem o olympijských hrách MEXIKO 1968 (politické pozadí her a situace v té době, popis demonstrací a konfliktů během her). Rozsáhlé vyprávění o Howardovi Phillipovi Lovecraftovi - spisovateli hororových příběhů - je rozbořen jeho osobností, všeho, co napsal, a všech, kdo z něj čerpal. Další hororový představitel, Clive Baker, se ubral svým psaním k temnějším fantasy příběhům. Reálné zlo versus filmová fikce - co si autoři článku představují pod tímto pojmem, se dozvíte na třech stránkách zinu, k tomu recenze na pár horor filmů.

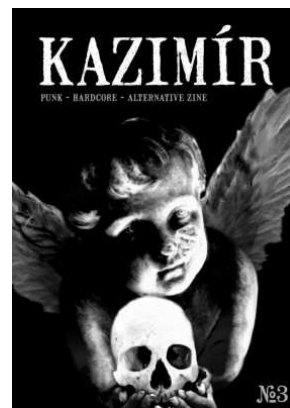
Z hudby tu najdete představení švédské kapely Siebensunden (v překladu Sedm hříchů) hrající už přes 12 let, makedonské čtyřčlenné skupiny Potop hrající starý noise a z našich českých luhů a hájů Gospel of the Future. Dočtete se, jak funguje label Doomentia Records, který je zaměřený na vydávání doom/sludge/black metalu, a jaké má plány do budoucna. Rozhovor mě dost zaujal - hlavně to, že sám tázaný říká: „Nikdy bych nevydal žádnou NS black metal kapelu či nějakou, která má takové sympatie.“ V Chorobě myslí naleznete recenze na CD a LP (např. Risposta, Instinct of survival, Agathocles a další) a dále upoutávky na knihy a filmy.

Choroba myslí č. 5 stojí sympatických 30 Kč za 28 stran. Zin si můžete objednat přes e-mail prustrel@seznam.cz.

-lks-

KAZIMÍR č.3

(Punk-hardcore-alternative zine)

Předtím, než začnu psát o obsahu tohoto zinu, musím vyslovit velkou pochvalu Martinovi, který ho vydává - zin je číslo od čísla čím dál tím lepší a posouvá se dopředu nejen zajímavým obsahem, ale i grafickým zpracováním, k němuž patří obrázky k různým tématům malované jím samotným. Pro někoho se může cena 90 Kč zdát vysoká, ale berme v potaz, že je zin vytištěn na křídovém papíře. Navíc samotný obsah je velice zajímavý, tvoří ho různé cestopisy, povídky, obsáhlé rozhovory atd. Hlavně toto periodikum nevychází tak často - myslím jednou do roka - takže je to částka zanedbatelná oproti počtu strávených hodin a probdělých nocí při tvorbě časopisu (zinaři chápou).

Nyní k samotnému obsahu: Jsou zde rozhovory s DIY kapelou Restarts, kterou tvoří tříčlenná sestava v mezinárodním složení Belgie/Holandsko/Kanada, o hudbě a textech (na ukázkou je jich pár přeloženo do češtiny); dále s Atrako Amano Armada ze Španělska a ze stejné domoviny s kapelou Derrota. Domácí scénu zastupují Intruders (crust-punk z Brna), Komplex Viny (punk/hc mlátička z Poděbrad) a nakonec Assassins z Mostu (nekompromisní hc/crust/metal punk).

„Deutschland Mikro Tour“ - společná šňůra kapel Fasteratu z Liberce a Red Insect z Rakovníka - report doplněný fotkami. Hned poté následuje další tour report, tentokrát kapel Assassinů a Gur po českých městech s názvem „3 dny candrbálového teroru“. Martinův cestopis „Stopem do Chorvatska a zpět“ pro mě byl velice zajímavým a vtipně napsaným čtením. Ninah ba Harier, izraelská cestovatelka, co se přes dva roky toulá po Evropě - její osudy a příhody. Z historie zde naleznete rozbor a vše o zvěrstev páchaných bolševiky pod názvem „Místo určení: Gulag“ - nahánějící hrůzu na osmi stránkách Kazimíru - je to fakt síla. Jako v každém hudebním zinu nesmí chybět recenze na hudební nahrávky a ohlédnutí za již odehranými koncerty - tentokrát ze stejného regionu, a to z Liberce a Jablonce nad Nisou. Doporučuji si sehnat do vaší sbírky.

Kazimír má 34 stránek za 90 Kč a můžete si ho objednat na e-mailu: anemetobymartin@seznam.cz

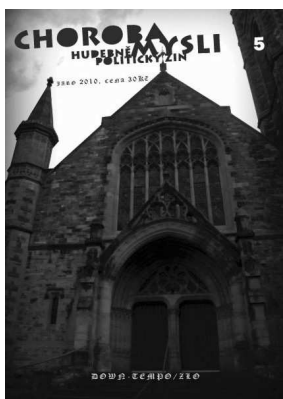
-lks-

CHOROBA MYSLI č.5

(Hudební politický zin)

Uplynuly již skoro čtyři roky od předešlého čísla a je tu další, páté pokračování. Jak píší sami autoři tohoto počínu: pozitivního v punkových časopisech bylo už dost, tak se rozhodli věnovat stránky tomu nepozitivnímu, a to konkrétně ZLU. V úvodu napsali, že všechno dobré končí, a nezapomene, že všechno zlé je k něčemu dobré.

Choroba myslí není jen obyčejný punkový zin naplněný recenzemi na desky a reporty o kapelách. Je zaměřen

internetová distribuce

- široký výběr nášivek a placek s punk, hardcore, crust, ska, metal, emo, skate, vegan, reggae, hip hop a další tematikou
- publikace se subkulturním, sportovním, ekologickým a anarchistickým zaměřením
- levná výroba placek pro kapely, organizace, kolektivy či jednotlivce

VIRUS.N.CZ

